

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Sammanfattning

Konjunkturen och den ekonomiska politiken

Finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till inriktning av den ekonomiska politiken. Återhämtningen i världsekonomin fortsätter och förutsättningarna är goda för en relativt stark internationell och svensk tillväxt under de närmaste åren. Ny information visar att uppgången tilltagit under våren.

Utskottet tvingas däremot konstatera att lågkonjunkturen försämrat situationen på arbetsmarknaden. Sysselsättningen sjönk 2003 för första gången sedan 1997 samtidigt som den öppna arbetslösheten steg. Försvagningen fortsatte i början av 2004, även om en viss ljusning noterats under de senaste månaderna.

Detta är en utveckling som enligt utskottets mening inte kan tolereras. Åtgärder motsvarande 10 miljarder kronor föreslås i vårpropositionen för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Antalet platser i de arbetsmarknadspolitiska programmen, sysselsättningsstödet till kommunerna och det särskilda stödet inom aktivitetsgarantin utökas. Ett ROT-avdrag införs och en tillfällig satsning på vidareutbildning inom vård, skola och omsorg genomförs. Dessutom vidtas och annonseras ett antal åtgärder för att förbättra arbetsmarknadens sätt att fungera och för att öka sysselsättningen bland t.ex. invandrare, unga och äldre. Åtgärder vidtas också för att ytterligare förbättra utbildningen samt öka genomströmningen i de olika utbildningsvägarna.

Regeringen och samarbetspartierna är överens om att målet om full sysselsättning ligger fast och att den stigande arbetslösheten ska hållas tillbaka. Beredskap finns därför för ytterligare åtgärder i budgetpropositionen. En viktig del i politiken är att minska sjukfrånvaron. Antalet sjukdagar ska halveras till 2008. De åtgärder som redan vidtagits börjar nu ge effekt. Hittills i år har antalet sjukdagar minskat med 10 % men ytterligare åtgärder presenteras i vårpropositionen för att målet ska nås. Åtgärderna gör det möjligt att från den

1 januari 2005 återställa ersättningsnivån i sjukförsäkringen. Dessutom införs från samma tidpunkt systemet med friår i hela landet.

Sveriges konkurrenskraft ska ytterligare förbättras för att den internationellt sett höga svenska tillväxten under de senaste tio åren ska bestå. Åtgärder vidtas för att ytterligare stimulera företagandet. De tillväxtsamtal som regeringen hållit med arbetsmarknadens centralorganisationer kommer att påverka politiken. Infrastrukturinvesteringar tidigareläggs för att förbättra tillväxtförutsättningarna och olika satsningar vidtas för att öka bostadsbyggandet.

Åtgärder för välfärd och rättvisa fortsätter. Välfärden ska fortsätta att byggas ut i den takt ekonomin medger. Resurserna till vården, skolan och omsorgen utökas kraftigt och ytterligare reformer riktas mot barnfamiljerna. Levnadsvillkoren ska förbättras och ytterligare åtgärder vidtas för att nå målet om en halvering av socialbidragsberoendet. Biståndet höjs och utrymme finns för att höja biståndsramen till 1 % av BNI under mandatperioden.

En god miljö och en hållbar utveckling är ett viktigt ekonomiskt politiskt mål. Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Den gröna skatteväxlingen ska fortsätta. Klimatinvesteringsprogrammet utökas och anslagen till biologisk mångfald höjs. Vidare införs bl.a. skattestimulanser för källsortering och miljöinvesteringar i offentliga lokaler.

Jämställdhet är ett centralt mål i den ekonomiska politiken. En arbetsgrupp ska tillsättas för att se över jämställdhetslagen och en nationell handlingsplan mot könsdiskriminerande löneskillnader tas fram.

Mål för budgetpolitiken

Utskottet avvisar motionsförslag om att de budgetpolitiska målen bör avse statens finansiella sparande eller den offentliga skuldsättningen. Det finns inte skäl att byta ut eller komplettera dagens mål som avser det finansiella sparandet i hela den offentliga sektorn. Utskottet anser att det finns flera goda skäl att inte ändra målet. Dagens mål är tydligt, robust, anpassat till internationell standard och lämpligt även ur stabiliseringspolitisk synvinkel.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till inriktning av budgetpolitiken som innebär att budgetpolitiken styrs av två mål. Utgiftstaken för staten ska hållas samtidigt som saldöt i de samlade offentliga finanserna ska uppvisa ett överskott på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

I mitten av 1990-talet genomfördes ett omfattande konsolideringsprogram så att balansen i den offentliga sektorns finanser kunde återställas på ett fördelningspolitiskt godtagbart sätt. Balansen var återställd redan 1998, och den gynnsamma utvecklingen har därefter fortsatt. Fastlagda utgiftstak har hållits och uppställda saldömål har fram till konjunkturavmattningen 2002 överträffats med bred marginal. Utskottet anser att regeringens förslag till riktlinjer för budgetpolitiken innebär en fortsättning på den ansvarsfulla budgetpolitik

som bedrivits sedan regeringsskiftet 1994. Denna inriktning har enligt utskottets mening goda förutsättningar att främja fortsatt stabila offentliga finanser och utgöra en grund för hög tillväxt och full sysselsättning.

Samtliga motioner som väckts med anledning av propositionens förslag avstyrks. En gemensam reservation har lämnats från företrädare för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet avseende inriktningen av den ekonomiska politiken. Ytterligare 8 reservationer har lämnats i ärendet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	4
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	6
Redogörelse för ärendet.....	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utfrågning.....	8
1 Den ekonomiska utvecklingen.....	9
1.1 Vårpropositionen.....	9
1.1.1 Utvecklingen internationellt.....	9
1.1.2 Utvecklingen i Sverige.....	13
1.2 Motionerna.....	20
1.3 Ny information om konjunkturutvecklingen.....	21
1.4 Finansutskottets ställningstagande.....	23
2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	25
2.1 Vårpropositionen.....	25
2.2 Motionerna.....	29
2.3 Finansutskottets ställningstagande.....	37
3 Mål för budgetpolitiken.....	58
4 Riktlinjer för budgetpolitiken.....	68
4.1 Budgetutvecklingen.....	68
4.2 Utgångspunkter för utskottets prövning.....	70
4.3 Vårpropositionen.....	71
4.4 De politiska alternativen.....	74
4.5 Finansutskottets ställningstagande till de budgetpolitiska riktlinjerna.....	79
5 Budgetlagen.....	88
Reservationer.....	91
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken – avsnitt 2, punkt 1 (m, fp, kd, c).....	91
2. Mål för budgetpolitiken – avsnitt 3, punkt 2 (m).....	104
3. Mål för budgetpolitiken – avsnitt 3, punkt 2 (fp, kd c).....	106
4. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 4, punkt 3 (m).....	107
5. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 2.3, punkt 3 (fp).....	109
6. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 4, punkt 3 (kd).....	113
7. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 4.3, punkt 3 (c).....	116
8. Budgetlagen – avsnitt 5, punkt 4 (m).....	119
9. Budgetlagen – avsnitt 5, punkt 4 (fp, kd, c).....	120

Bilagor

1. Förteckning över behandlade förslag	122
Vårpropositionen 2004.....	122
Följdmotioner.....	122
Motion från allmänna motionstiden	123
2. Finansutskottets offentliga utfrågning	124

Tabellförteckning

1. Regeringens prognoser över tillväxten i världsekonomin	10
2. Regeringens prognoser över försörjningsbalansen	14
3. Förutsättningarna i regeringens prognos	15
4. Nyckeltalen i regeringens prognos	16
5. Nyckeltalen i regeringens lågtillväxtalternativ	19
6. Nyckeltalen i regeringens högtillväxtalternativ	20
7. Strukturellt finansiellt sparande i den offentliga sektorn 2000-2006	59
8. Fördelningen av finansiellt sparande i den offentliga sektorn	61
9. Offentliga sektorns finansiella sparande 2003-2006	68
10. Statsbudgetens inkomster, utgifter och saldo samt statskuldens utveckling	69
11. Utgiftstak för staten och takbegränsade utgifter 2003-2006	70
12. Reformerna för välfärd och tillväxt	73
13. Finansiellt sparande i Moderata samlingspartiets budgetalternativ	75
14. Finansiellt sparande i Folkpartiet liberalernas budgetalternativ	76
15. Finansiellt sparande i Centerpartiets budgetalternativ	78

Diagram

1. Tillväxten i de nya EU-länderna 2003	12
2. Sysselsättningen fram till februari 2004	17
3. Öppen arbetslöshet fram till februari 2004	17
4. Sysselsättningsgraden enligt sysselsättningsmålet fram till februari 2004	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken (avsnitt 2)

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken som regeringen förordar och tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört (avsnitt 2.3). Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:100 punkt 1 och avslår motionerna

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 1,
2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 1,
2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 1–4,
2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 1 samt
2003/04:Fi260 av Håkan Juholt (s).

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Mål för budgetpolitiken (avsnitt 3)

Riksdagen avslår motionerna

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del,
2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 3,
2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 6, 8 och 9 samt
2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 3.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (fp, kd, c)

3. Riktlinjer för budgetpolitiken (avsnitt 4)

Riksdagen godkänner det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som regeringen förordar och tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört (avsnitt 4.5). Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:100 punkt 2 och avslår motionerna

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del,
2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 2 och 4,
2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 5 och 7 samt
2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 2 och 4.

Reservation 4 (m)

Reservation 5 (fp)

Reservation 6 (kd)

Reservation 7 (c)

4. Budgetlagen (avsnitt 5)

Riksdagen avslår motion

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 5.

Reservation 8 (m)

Reservation 9 (fp, kd, c)

Stockholm den 3 juni 2004

På finansutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Mikael Odenberg (m), Carin Lundberg (s), Karin Pilsäter (fp), Sonia Karlsson (s), Kjell Nordström (s), Mats Odell (kd), Lars Bäckström (v), Gunnar Axén (m), Bo Bernhardsson (s), Hans Hoff (s), Tomas Högström (m), Agneta Gille (s), Yvonne Ruwaida (mp), Tommy Ternemar (s), Bo Könberg (fp) och Jörgen Johansson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 2003/04:100 2004 års ekonomiska vårproposition om förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkterna 1 och 2,

dels de motioner som väckts med anledning av ärendet samt en motion från allmänna motionstiden 2003 enligt förteckningen i *bilaga 1*.

Yrkandena 3 och 4 i propositionen har för beredning överlämnats till konstitutionsutskottet. Övriga yrkanden i propositionen samt övriga motioner väckta med anledning av propositionen behandlas i finansutskottets betänkande 2003/04:FiU21 Tilläggsbudget I för budgetåret 2004.

Utfrågning

Finansutskottet anordnade den 11 mars 2004 en offentlig utfrågning om *Lissabonstrategin* med finansminister Bosse Ringholm och förbundsordförande Anna Ekström, SACO.

Protokoll från utfrågningen återfinns i *bilaga 2*.

Utskottets överväganden

1 Den ekonomiska utvecklingen

Utskottets bedömning i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning i vårpropositionen att såväl den internationella som den svenska tillväxttakten ökar framöver. En rimlig bedömning är att Sveriges BNP stiger med i genomsnitt 2 % till 3 % per år under de närmaste åren. Mycket tyder dock på att det dröjer till slutet av 2004 eller början av 2005 innan uppgången får en mer tydlig effekt på den svenska sysselsättningen och arbetslösheten. Ny information indikerar att återhämtningen i världsekonomin tilltagit något de senaste månaderna. Speciellt tydligt är detta i Förenta staterna där bl.a. sysselsättningen ökat oväntat starkt. Oljepriset har stigit relativt kraftigt den senaste tiden. Om oljepriset stiger ytterligare kan det dämpa den internationella återhämtningen.

1.1 Vårpropositionen

1.1.1 Utvecklingen internationellt

Stigande tillväxt i världsekonomin

Historiskt låga räntor, expansiv finanspolitik, stigande vinster i företagen och minskad internationell osäkerhet är några av de faktorer som ligger bakom förra årets uppgång i världsekonomin, efter de senaste årens utdragna konjunkturavmattning. BNP i världen steg med drygt 3,5 % 2003 jämfört med en uppgång på 2,8 % 2002, enligt preliminära beräkningar.

Tydligast var återhämtningen i Förenta staterna, Japan och de övriga asiatiska länderna, bl.a. på grund av den mycket starka tillväxten i Kina. I Europa var konjunkturen fortsatt svag, även om en uppgång noterades under andra halvåret 2003.

Regeringen räknar i vårpropositionen med att den internationella konjunkturen fortsätter att förbättras under 2004 och 2005. Tillväxttakten stiger i flertalet länder och länderområden. Grunden i uppgången är att den ekonomiska politiken förblir expansiv under resten av 2004 samt att den uppgång i investeringarna som tog fart under förra året fortsätter. Ett fortsatt lågt inflationstryck, trots höga och stigande oljepriser, och låga räntor stimulerar den privata konsumtionen. Hushållskonsumtionen gynnas också av att sysselsättningen ökar och arbetslösheten sjunker i takt med att den ekonomiska aktiviteten stiger.

Som framgår av tabell 1 räknar regeringen med att BNP i världen stiger med 4,4 % 2004, vilket nästan är samma tillväxttakt som under högkonjunkturåret 2000. Det är också 0,4 procentenheter högre än vad regeringen räknade med i budgetpropositionen för 2004. Under 2005 stiger BNP med 4,1 %. Den något lägre tillväxten 2005 förklaras bl.a. av att de ekonomiska stimulanser som under de senaste året bidragit till att öka den ekonomiska aktiviteten successivt avtar. Räntorna stiger och finanspolitiken i flera större länder läggs om i en mer åtstramande riktning i takt med att resursutnyttjandet stiger.

Hittills har inte återhämtningen gett någon påtaglig förbättring av arbetsmarknaderna. Men den stigande tillväxten gör att sysselsättningen ökar och arbetslösheten sjunker i flertalet länder, enligt regeringens bedömning. I t.ex. Förenta staterna faller arbetslösheten med nästan 1 procentenhet under de närmaste två åren. Den svagare återhämtningen i framför allt de större EU-länderna gör att arbetslösheten i EU bedöms ligga kvar på nuvarande höga nivå under 2004, för att långsamt sjunka nedåt under 2005 och 2006.

Tabell 1. Regeringens prognoser över tillväxten i världsekonomin

	Årlig procentuell förändring				
	2002	2003	2004	2005	2006
BNP					
Världen	2,8	3,6	4,4	4,1	3,9
EU	1,1	0,7	2,0	2,3	2,4
Euroområdet	0,9	0,4	1,7	2,2	2,4
Norden	1,6	1,0	2,5	2,6	2,6
Förenta staterna	2,2	3,1	4,8	3,6	3,4
Japan	-0,4	2,7	2,2	1,3	1,3
Tyskland	0,2	-0,1	1,4	1,9	2,3
Frankrike	1,3	0,2	1,7	2,2	2,5
Italien	0,4	0,4	1,3	2,1	2,0
Storbritannien	1,7	2,1	3,1	2,6	2,4
Danmark	1,0	0,0	2,0	2,4	2,8
Finland	2,3	1,9	2,9	3,1	3,0
Norge	1,0	0,3	2,5	2,2	2,3
Sverige	2,1	1,6	2,5	2,6	2,5

Källa: OECD och Finansdepartementet

Bred uppgång i Förenta staterna

Förenta staternas BNP steg under förra året med 3,1 %, bl.a. till följd av låga räntor och en kraftigt expansiv finanspolitik. Det var en halv procentenhet högre än vad regeringen räknade med i budgetpropositionen för 2004. Återhämtningen i den amerikanska ekonomin, som tog rejäl fart vid mitten av förra året, är bred i den meningen att såväl konsumtion som investeringar bidrar till att höja tillväxten. Dessutom gynnas exporten av de senaste årens sjunkande dollarkurs.

Optimismen hos hushållen och företagen är hög. Företagens vinstnivå har snabbt stigit till en historiskt hög nivå, vilket tillsammans med stigande efterfrågan är några av de faktorer som talar för att investeringarna fortsätter att öka framöver. På samma sätt är hushållens finansiella situation gynnsam till följd av bl.a. stigande aktiekurser, höjda fastighetspriser och det låga ränteläget. Detta, i kombination med en successivt förbättrad arbetsmarknad, talar i sin tur för en fortsatt stigande konsumtion.

Regeringen räknar i budgetpropositionen med att tillväxttakten i Förenta staterna stiger till 4,8 % 2004. Tillväxttakten sjunker till 3,6 % 2005 bl.a. på grund av att den ekonomiska politiken förväntas bli mer återhållsam i takt med att konjunkturen förstärks och efter det amerikanska presidentvalet mot slutet av året. Enligt regeringen är riskerna i prognosen relativt balanserade, och det kan inte uteslutas att tillväxten blir högre än förväntat. Om däremot en förbättring på arbetsmarknaden dröjer kan konjunkturen bli svagare än förväntat. En annan osäkerhet är utvecklingen av det stora och stigande underskottet i de offentliga finanserna.

Långsammare återhämtning i Europa

Tillväxttakten i euroländerna under förra året stannade på låga 0,4 % i genomsnitt, efter ett mycket svagt första halvår. Tillväxten var lägst i de stora länderna Tyskland, Frankrike och Italien, om man bortser från Holland och Portugal. I Tyskland sjönk BNP med knappt en halv procentenhet, vilket inte inträffat sedan krisen i början av 1990-talet.

Den låga ekonomiska aktiviteten förklaras bl.a. av svag export till följd av en högt värderad euro och en svag inhemsk efterfrågan som dämpades ytterligare av en svag arbetsmarknad. Konjunkturen i euroområdet vände dock uppåt under andra halvåret i följd till följd av den ökande internationella efterfrågan och stigande investeringar.

Regeringen räknar med att återhämtningen fortsätter men att den blir svagare och mer utdragen än i övriga delar av världen. BNP väntas stiga med i genomsnitt 1,7 % och 2,2 % under 2004 respektive 2005. De stora länderna, framför allt Tyskland och Italien, väntas även framöver växa långsammare än genomsnittet.

Hög inhemsk efterfrågan och förbättrad internationell konjunktur gjorde att den brittiska ekonomin växte med drygt 2 % under 2003. Regeringen räknar med att uppgången i Storbritannien fortsätter framöver, men att den höga hushållskonsumtionen dämpas något av högre räntor. BNP väntas stiga med 3,1 % i år och 2,6 % nästa år.

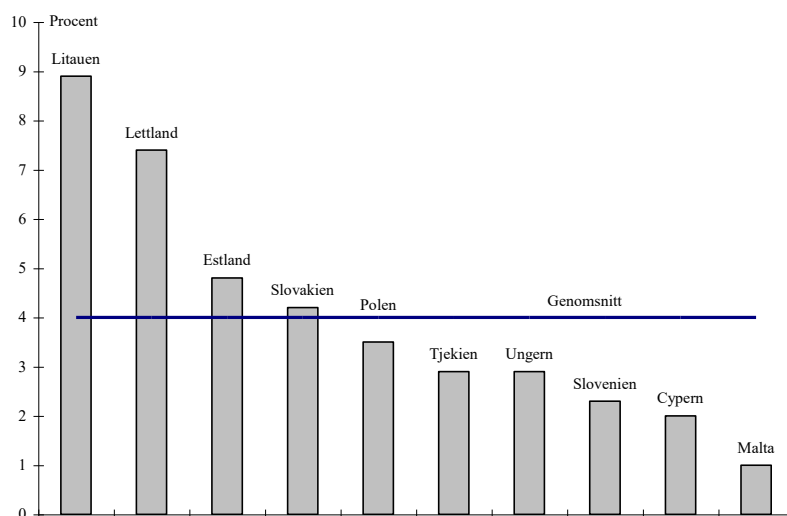
Tillväxten i Danmark och Norge ökar framöver efter en svag utveckling i följd då t.ex. Danmarks BNP visade på nolltillväxt. Uppgången drivs av ökad hushållskonsumtion och stigande export.

Tillväxten högre i EU:s tio nya medlemsländer

Tillväxten i EU:s tio nya medlemsländer – Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern – uppgick förra året

till i genomsnitt 4 %, jämfört med 0,7 % i EU. Snabbväxarna bland de nya länderna är de baltiska länderna där BNP i genomsnitt steg med 7 %.

Diagram 1. Tillväxten i de nya EU-länderna 2003

Källa: Eurostat

Regeringen räknar med att tillväxttakten i Baltikum fortsätter att vara hög under de närmaste åren, men att uppgången i Litauen dämpas något efter de senaste årens mycket höga tillväxtnivåer.

Konjunkturen i det största nya medlemslandet – Polen – vände uppåt under förra året, och regeringen bedömer att den polska tillväxttakten fortsätter att stiga under de närmaste åren. Drivande i uppgången är framför allt exporten, men även den privata konsumtionen har förbättrats något under det senaste året.

Fortsatt hög tillväxt i Asien

Trots oron kring lugnsjukdomen sars ökade tillväxttakten i Asien (exklusive Japan) till i genomsnitt 7 % under 2003. Uppgången beror bl.a. på lågt värderade valutor, expansiv finanspolitik och återhämtningen i IT-sektorn.

En annan viktig förklaring är den mycket starka uppgången i Kina där BNP i fjol steg med drygt 9 %, den högsta tillväxttakten på sju år. Drivkraften i den kinesiska ekonomin är exporten, men även den inhemska efterfrågan växer snabbt, till gagn för grannländerna. En annan snabbväxare i området är Indien, vars BNP i fjol steg med omkring 7 %.

Den stigande världskonjunkturen och en fortsatt hög inhemska efterfrågan gör att BNP i området fortsätter att växa med omkring 7 % per år under 2004 och 2005, enligt regeringens bedömning.

Den japanska ekonomin växte under förra året med knappt 3 %, vilket var en oväntat hög tillväxt. I budgetpropositionen räknade regeringen med en uppgång på 1,8 % 2003. Förbättringen förklaras framför allt av en ökad ex-

port till grannländerna och stigande investeringar i näringslivet. Hushållens konsumtion är dock fortfarande svag. Enligt regeringen är Japans återhämtning inte långsiktigt hållbar utan den räknar med att tillväxttakten sjunker under de närmaste åren. Anledningen är att Japan fortfarande lider av stora strukturella problem med fortsatt deflation och problem i banksektorn. Dessutom väntas den senaste tiden förstärkning av yenen försämra exportutsikterna.

Högt oljepris håller uppe tillväxten i Ryssland

Det höga oljepriset är den viktigaste förklaringen till varför den ryska ekonomin vuxit med i genomsnitt 7 % per år under de senaste fem åren. Men det stora oljeberoendet är också Rysslands akilleshäla. För att den höga tillväxten ska bli långsiktigt hållbar krävs att råvaruberoendet minskas samt att andra delar av ekonomin utvecklas. Annars riskerar t.ex. en nedgång i oljepriset att kraftigt minska tillväxten i hela ekonomin.

Regeringen räknar med att en nedgång i oljepriset och en förstärkning av rubeln gör att tillväxttakten i den ryska ekonomin sjunker till 5 % per år under de närmaste åren.

1.1.2 Utvecklingen i Sverige

Lägre tillväxttakt 2003 jämfört med 2002

I likhet med världskonjunkturen ökade aktiviteten i den svenska ekonomin under senare delen av förra året, efter en svag inledning till följd av bl.a. den internationella osäkerheten i samband med Irakkonflikten.

Sammantaget steg BNP under 2003 med 1,6 % enligt Statistiska centralbyråns (SCB) första preliminära beräkning. Det är en halv procentenhet lägre än tillväxttakten 2002 på 2,1 % (SCB reviderade i mars 2004 upp tillväxten för 2002 från tidigare beräknade 1,9 % till 2,1 %), men betydligt högre än i EU och euroområdet där BNP i genomsnitt steg med 0,7 % respektive 0,4 %.

Tillväxten under förra året förklaras främst av en stigande hushållskonsumtion och en stigande export. Däremot fortsatte investeringarna att minska för tredje året i rad samtidigt som tillväxten i den offentliga konsumtionen sjönk markant jämfört med den kraftiga uppgången året innan.

Trots att hushållens inkomster var i stort sett oförändrade och den öppna arbetslösheten steg med nästan 1 procentenhet ökade konsumtionen med 2 %, vilket minskade hushållens sparande. Konsumtionen gav ett bidrag till BNP-tillväxten på 1 procentenhet.

Vändningen i den internationella efterfrågan under andra halvåret i fjol bidrog till att även den svenska exporten vände uppåt på bred front. Totalt steg exporten med 5,9 % under 2003, trots att värdet på kronan steg med i genomsnitt nästan 5 % mellan 2002 och 2003 (mätt enligt det s.k. TCW-indexet). Sammantaget gav utrikeshandeln ett bidrag på en halv procentenhet till förra årets BNP-tillväxt.

Konjunkturer förbättras och tillväxten stiger 2004 och 2005

I takt med att den internationella konjunkturer förbättras stiger även tillväxten i den svenska ekonomin, enligt regeringens bedömning. Som framgår av tabell 2 räknar regeringen med att Sveriges BNP under 2004 och 2005 ökar med 2,5 % respektive 2,6 %, främst i form av stigande export och ökad hushållskonsumtion. Regeringen förutser dessutom att de svenska investeringarna på nytt tar fart när aktiviteten och resursutnyttjandet i ekonomin stiger.

BNP-tillväxten under 2004 påverkas av att antalet arbetsdagar är betydligt fler än under 2003 – en effekt som regeringen uppskattar till 0,6 procentenheter. I korthet innebär detta att om antalet arbetsdagar 2004 hade varit lika många som under 2003 hade den uppskattade tillväxten 2004 varit 0,6 procentenheter lägre eller 1,9 %.

Regeringens prognos innebär att den svenska ekonomin växer med i genomsnitt drygt 2,6 % de närmaste två åren. Det innebär att tillväxten även framöver kommer att ligga över det förväntade tillväxtgenomsnittet bland EU- och euroländerna.

I tabellerna 2, 3 och 4 redovisas förutsättningarna, nyckeltalen och försörjningsbalansen i regeringens prognos. I punkterna nedan sammanfattas några viktiga delar i prognosen.

Tabell 2. Regeringens prognoser över försörjningsbalansen

	Mdkr		Årlig procentuell förändring			
	2003	2002	2003	2004	2005	2006
Hushållens konsumtionsutgifter	1195	1,4	2,0	2,0	2,2	2,1
Offentliga konsumtionsutgifter	691	3,2	0,7	1,3	0,2	0,3
Statliga	196	4,1	0,8	1,5	-1,0	-0,6
Kommunala	495	2,8	0,6	1,2	0,7	0,6
Bruttoinvesteringar	383	-3,0	-2,0	1,5	3,4	5,2
Näringsliv exkl. Bostäder	261	-7,1	-2,8	0,4	4,3	5,1
Bostäder	53	5,7	4,9	7,1	2,3	10,0
Myndigheter	69	9,7	-3,5	1,6	0,5	1,8
Lagerinvesteringar ¹	9	-0,2	0,2	-0,2	0,2	0,0
Export	1070	1,2	5,9	7,4	7,2	6,2
Import	909	-1,9	5,4	5,7	6,9	6
BNP	2440	2,1	1,6	2,5	2,6	2,5

¹ Bidrag till BNP-tillväxt.

Källa: Finansdepartementet

- Höstens och vårens låga inflation gör att regeringen räknar med att konsumentprisindex (KPI) stiger med 0,4 % 2004 och 1,4 % 2005. I budgetpropositionen förväntade den sig en KPI-inflation under samma år på 1,3 % respektive 2,3 %. Det låga inflationstrycket innebär i sin tur att räntorna hålls nere. Riksbankens styrrenta, den s.k. reporäntan, stiger till 2,75 % i slutet av 2005, enligt regeringens bedömning. I budgetpropositionen förväntades en nivå på 4,75 % i slutet av samma år.
- Den låga inflationen är i sin tur en förklaring till att varför hushållens realinkomster nu bedöms stiga med i genomsnitt 1,8 % per år 2004 och 2005 mot förväntade 0,8 % i budgetpropositionen. Regeringen räknar med att hushållens konsumtion ökar med i genomsnitt 2,1 % per år under

2004 och 2005. Givet inkomstutvecklingen innebär detta att hushållen väntas minska sitt sparande något till förmån för konsumtion. Hushållens förbättrade förmögenhetsställning till följd av bl.a. stigande aktiekurser och högre fastighetspriser bidrar, enligt regeringen, till att konsumtionen ökar förhållandevis starkt de närmaste åren.

Tabell 3. Förutsättningarna i regeringens prognos

Årlig procentuell förändring					
	2002	2003	2004	2005	2006
BNP världen	2,8	3,6	4,4	4,1	3,9
HIKP EU	2,1	2,0	1,7	1,8	1,9
Timplön, kostnad	4,1	3,4	3,2	3,2	3,5
TCW-index ^{1,3}	133,7	127,6	124,7	124,0	124,0
Tysk långränta ^{1,2}	4,8	4,1	4,4	4,8	5,0
Svensk långränta ^{1,2}	5,3	4,6	4,8	5,1	5,3
Svensk kortränta ^{1,2}	4,2	3,0	2,6	3,0	3,8

¹ Årsgenomsnitt.

² Tioårig statsobligation, sex månaders statsskuldväxel.

³ TCW-index mäter kronans konkurrensvägda värde. Ju högre index desto svagare krona.

Källa: Finansdepartementet

- En faktor som verkar dämpande på konsumtionen är att sysselsättningen väntas fortsätta att minska under 2004. Samtidigt bedöms den öppna arbetslösheten stiga till i genomsnitt 5,5 % av arbetskraften, vilket är 0,8 procentenheter högre än prognosen i budgetpropositionen. Sysselsättningen börjar stiga på nytt under 2005, och den öppna arbetslösheten sjunker till i genomsnitt 5,3 %. Det är en procentenhet högre än regeringens prognos i budgetpropositionen.
- Värdet på den svenska kronan fortsätter att stiga både i år och under 2005, enligt regeringens bedömning. En fortsatt hög produktivitet i den svenska industrin innebär dock att exporten, trots kronförstärkningen, stiger med 7,4 % 2004 och 7,2 % 2005. Importen förväntas även framöver stiga långsammare än exporten, vilket betyder att handelsbalansen och bytesbalansen förbättras ytterligare.
- De sammanlagda investeringarna i den svenska ekonomin har sjunkit under de senaste tre åren. Den högre efterfrågan, stigande vinster, låga räntor och ett ökat kapacitetsutnyttjande gör att regeringen räknar med att investeringarna stiger med totalt 1,5 % 2004 och 3,4 % 2005. Det är lägre än den bedömning som regeringen gjorde i budgetpropositionen, då investeringarna väntades stiga med 2,8 % respektive 5,5 % under samma period.

Tabell 4. Nyckeltalen i regeringens prognos

Årlig procentuell förändring	2002	2003	2004	2005	2006
KPI, dec-dec	2,3	1,4	0,6	2,1	2,0
UNDIX, dec.-dec.	2,2	1,7	0,9	1,4	-
Disponibel inkomst	3,0	0,0	2,2	1,3	1,2
Sparkvot (nivå ¹)	5,4	3,5	3,7	2,9	2,0
Industriproduktion	4,1	1,9	4,3	4,5	-
Relativ enhetsarbetskostnad	-2,0	2,6	-1,1	-0,7	-
Sysselsättning, antal personer	0,1	-0,3	-0,6	0,5	0,7
Öppen arbetslöshet ²	4,0	4,9	5,5	5,3	4,9
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder ³	2,6	2,1	2,4	2,1	1,7
Sysselsättningsgrad ³	78,1	77,6	76,8	76,6	76,8
Handelsbalans (miljarder kronor)	149	160	178	189	203
Bytesbalans ⁴	4,8	6,6	6,9	7,1	7,1
Offentligt överskott ⁴	-0,3	0,5	0,3	0,6	1,1

¹) Exklusive sparande i avtalspension.

²) Andel av arbetskraften.

³) Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år exklusive arbetsmarknadspolitiska program som andel av befolkningen i åldersgruppen.

⁴) Procent av BNP.

Källa: Finansdepartementet

Kalkyl för utvecklingen 2006

Förutom prognoserna för 2004 och 2005 presenterar regeringen i vårpropositionen en kalkyl för utvecklingen 2006. Siffrorna för detta år redovisas tillsammans med prognoserna i tabellerna 1 till 4 ovan.

Kalkylen för 2006 bygger på bedömningen att det trots den stigande tillväxten 2004 och 2005 finns lediga resurser kvar i den svenska ekonomin i slutet av 2005. Därigenom kan BNP 2006 stiga snabbare än den långsiktiga tillväxttenden på 2 % utan att inflationen tar fart. Det s.k. BNP-gapet – dvs. skillnaden mellan den faktiska produktionsnivån i samhället och den praktiskt möjliga – väntas försvinna först någon gång efter 2007. Utifrån dessa antaganden gör regeringen bedömningen att Sveriges BNP stiger med 2,5 % 2006 samt att sysselsättningen fortsätter att stiga och den öppna arbetslösheten sjunker till i genomsnitt 4,9 % 2006.

Arbetsmarknaden förbättras först 2005

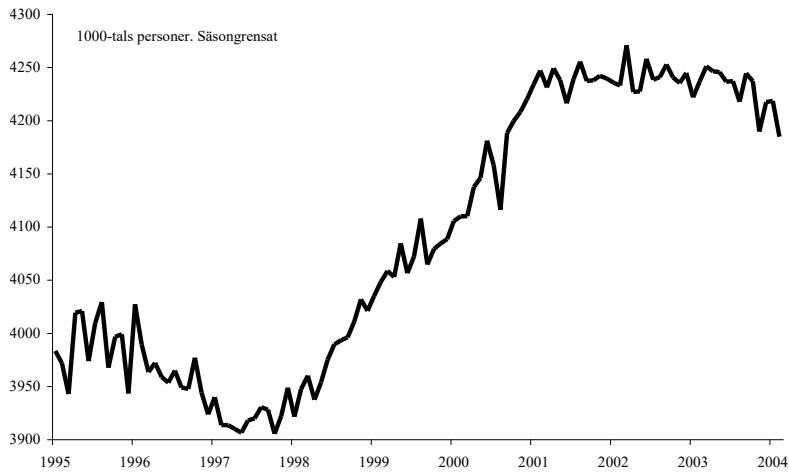
Efter att ha legat i stort sett stilla under de senaste åren sjönk sysselsättningen under 2003 med ungefär 10 000 personer eller 0,3 %. Sysselsättningen i industrin, som stadigt minskat sedan lågkonjunkturen inleddes 2001, fortsatte att falla samtidigt som sysselsättningen i de privata och offentliga tjänstesektorerna sjönk under framför allt andra halvåret.

Trots den förbättrade konjunkturen minskade sysselsättningen ytterligare i början av 2004, vilket framgår av diagram 2. De senaste indikatorerna över nyanmälda lediga platser, varsel om uppsägningar samt nyanställningsplaner i olika barometrar tyder på att sysselsättningen fortsätter att sjunka framöver. Regeringen räknar därför med att antalet sysselsatta i år minskar med 0,6 % eller omkring 27 000 personer. Regeringen förväntar sig dock att sysselsätt-

ningen åter börjar stiga 2005 i takt med att produktionen stiger och nyanställningsbehovet ökar. Det tidigare aviserade medelstillskottet till kommunsektorn tillsammans med det kommunala sysselsättningsstödet som aviseras i vårpropositionen bidrar till att öka sysselsättningen.

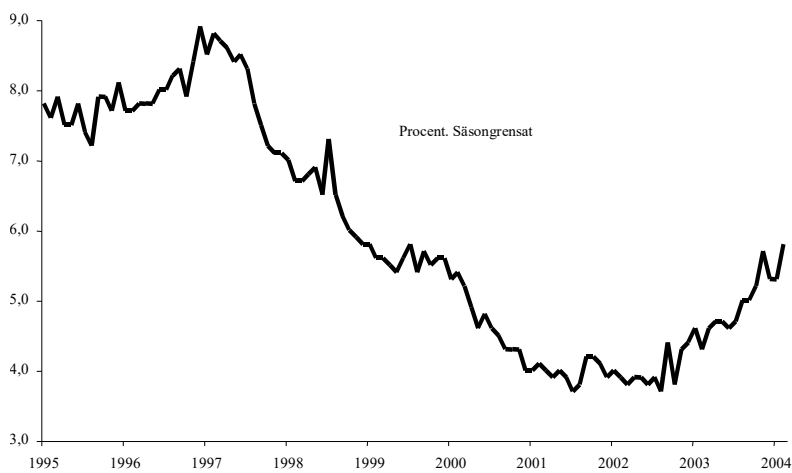
Diagram 2. Sysselsättningen fram till februari 2004

Källa: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet

Den minskade sysselsättningen i kombination med ett relativt kraftigt ökat utbud av arbetskraft gjorde att den öppna arbetslösheten steg kraftigt under 2003, från i genomsnitt 4 % 2002 till 4,9 %. Som framgår av diagram 3 tilltog uppgång mot slutet av året, och i februari 2004 uppgick den öppna arbetslösheten till 6 % av arbetskraften, enligt SCB:s arbetskraftsundersökning AKU.

Diagram 4. Öppen arbetslöshet fram till februari 2004

Källa: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet

Regeringen räknar med att utbudet av arbetskraft förblir oförändrat i år men att det stiger med 0,3 % 2005. Detta i kombination med den förväntade sysselsättningsförändringen gör att den öppna arbetslösheten stiger till i genomsnitt 5,5 % 2004 för att sjunka något 2005, till i genomsnitt 5,3 %.

Riksdagens och regeringens sysselsättningsmål, dvs. att sysselsätta i åldern 20–64 år i procent av befolkningen i samma åldersgrupp ska uppgå till 80 % 2004, kommer inte att uppfyllas under de närmaste åren. Enligt regeringens bedömningar i vårpropositionen kommer sysselsättningsgraden för denna åldersgrupp i stället att sjunka under 2004 och 2005 för att sedan stiga till 76,8 % under 2006. I regeringens högtillväxtalternativ, som beskrivs nedan, nås sysselsättningsmålet 2007. Men då krävs att BNP stiger med i genomsnitt 3,5 % per år mellan 2004 och 2007 samt att sysselsättningen under perioden stiger med 170 000 personer.

Diagram 4. Sysselsättningsgraden enligt sysselsättningsmålet fram till februari 2004

Källa: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet

Alternativa scenarier för utveckling t.o.m. 2007

Prognoser över den ekonomiska utvecklingen är alltid osäkra. Därför redovisar regeringen i vårpropositionen två alternativa kalkyler för utveckling fram t.o.m. 2007 – lågtillväxtalternativet och högtillväxtalternativet (alternativen jämförs med regeringens huvudalternativ som finns återgett inom parenteserna i nedanstående tabeller).

Lågtillväxtalternativet

Utgångspunkten i detta alternativ är att återhämtningen i Förenta staterna avstannar när de nuvarande kraftiga ekonomiska stimulanserna försvinner samt att dollarkursen fortsätter att falla på grund av bl.a. en tilltagande för-

svagning av de amerikanska offentliga finanserna. Försämringen i den amerikanska ekonomin dämpar även aktiviteten i övriga delar av världsekonomin.

För svensk del innebär lågtillväxtalternativet bl.a. följande:

- BNP-tillväxten sjunker till i genomsnitt 1,7 % per år 2004–2007, jämfört med 2,5 % per år i huvudalternativet.
- Sysselsättningen fortsätter att minska, och den öppna arbetslösheten stiger till 6,5 % av arbetskraften 2005, för att därefter sjunka något. Sysselsättningsgraden i ekonomin sjunker, och avståndet till sysselsättningsmålet vidgas ytterligare.
- De offentliga finanserna försämras markant. Överskott vänds till underskott, och utrymmet för att motverka lågkonjunkturen genom en expansiv finanspolitik är begränsat. Den kommunala konsumtionen hålls på samma nivå som i huvudalternativet, men till priset av ytterligare kommunalskattehöjningar.

Tabell 5. Nyckeltalen i regeringens lågtillväxtalternativ

	2004	2005	2006	2007
BNP	1,8 (2,5)	0,7 (2,6)	1,5 (2,5)	2,9 (2,4)
BNP-gap ¹	-1,6 (-0,9)	-2,9 (-1,0)	-3,1 (-0,7)	-2,2 (-0,4)
Marknadstillväxt svensk export	6,5 (8,5)	5,1 (8,8)	5,8 (7,8)	8,2 (7,2)
Sysselsättningsgrad ²	76,2 (76,8)	74,6 (76,6)	74,0 (76,8)	74,5 (76,9)
Öppen arbetslöshet ³	5,7 (5,5)	6,5 (5,3)	6,4 (4,9)	5,6 (4,5)
Reporänta	1,5 (2,0)	1,5 (2,8)	2,0 (3,8)	2,5 (3,8)
Timlön	2,9 (3,2)	2,7 (3,2)	3,0 (3,5)	3,5 (3,5)
Inflation, KPI, årsgenomsnitt	0,3 (0,4)	0,7 (1,4)	1,6 (2,0)	2,0 (2,0)
Kommunal konsumtion	1,2 (1,2)	0,7 (0,7)	0,6 (0,6)	0,3 (0,3)
Finansiellt sparande i offentlig sektor ³	0,0 (0,3)	-0,7 (0,6)	-0,6 (1,1)	0,0 (1,5)

¹ Skillnaden i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år exklusive arbetsmarknadspolitiska program som andel av befolkningen i åldersgruppen.

³ Procent av BNP.

Siffror inom parentes anger regeringens bedömning i baskalkylen.

Källa: Finansdepartementet

Högtillväxtalternativet

I detta alternativ antas att den internationella konjunkturen utvecklas i enlighet med huvudalternativet, men att den svenska arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar bättre än i huvudalternativet. Utbudet av arbetskraft väntas stiga betydligt snabbare än i huvudalternativet, bl.a. genom att sjukfrånvaron sjunker snabbt, och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program och i vuxenutbildning minskar mer än i huvudalternativet. Dessutom antas att den potentiella tillväxttakten, dvs. den möjliga tillväxttakten utan att inflationen stiger, är högre.

För svensk del innebär högtillväxtalternativet bl.a. följande:

- BNP-tillväxten stiger till i genomsnitt 3,5 % per år, och BNP-nivån är i slutet av 2007 4 % högre än i huvudalternativet.

- Sysselsättningen ökar kraftigt. I slutet av 2007 är ytterligare 170 000 personer sysselsatta jämfört med huvudalternativet, och den öppna arbetslösheten sjunker till 3,5 %. Sysselsättningsmålet på 80 % nås 2007.
- De offentliga finanserna stärks och visar ett överskott på 2,5 % av BNP 2007. Den högre tillväxten och den högre sysselsättningen förbättrar även de kommunala finanserna. Den kommunala konsumtionen stiger snabbare än i huvudalternativet samtidigt som det uppstår utrymme för att sänka kommunalskatten.

Tabell 6. Nyckeltalen i regeringens högtillväxtalternativ

	2004	2005	2006	2007
BNP	2,9 (2,5)	3,6 (2,6)	3,7 (2,5)	3,4 (2,4)
BNP-gap ¹	-2,0 (-1,2)	-1,4 (-1,0)	-0,5 (-0,7)	0,0 (-0,4)
Marknadstillväxt svensk export	8,5 (8,5)	8,8 (8,8)	7,8 (7,8)	7,2 (7,2)
Sysselsättningsgrad ²	77,1 (76,8)	77,8 (76,6)	79,1 (76,8)	80,0 (76,9)
Öppen arbetslöshet ³	5,3 (5,5)	4,8 (5,3)	4,1 (4,9)	3,5 (4,5)
Reporänta	2,0 (2,0)	2,8 (2,8)	3,8 (3,8)	4,3 (3,8)
Timplön	3,2 (3,2)	3,2 (3,2)	3,5 (3,5)	3,5 (3,5)
Inflation, KPI, årsgenomsnitt	0,4 (0,4)	1,4 (1,4)	2,0 (2,0)	2,0 (2,0)
Kommunal konsumtion	1,4 (1,2)	1,0 (0,7)	1,0 (0,6)	1,0 (0,3)
Finansiellt sparande i offentlig sektor ³	0,5 (0,3)	1,3 (0,6)	2,0 (1,1)	2,5 (1,5)

¹ Skillnaden i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år exklusive arbetsmarknadspolitiska program som andel av befolkningen i åldersgruppen.

³ Procent av BNP.

Siffror inom parentes anger regeringens bedömning i baskalkylen.

Källa: Finansdepartementet

1.2 Motionerna

Moderata samlingspartiet delar i motion *Fi22* i huvudsak den bild av tillväxten i omvärlden som regeringen tecknar i finansplanen. Motionärerna framhåller dock att underskotten i de amerikanska offentliga finanserna sannolikt innebär att Förenta staternas finanspolitik stramas åt under de närmaste åren. Åtstramningen skulle kunna hålla tillbaka den inhemska efterfrågan, stärka växelkursen och dämpa konjunkturuppgången. Motionärerna menar vidare att regeringens prognoser för den svenska arbetslösheten varit för optimistiska, trots att tillväxten utvecklats ungefär som väntat. Det illustrerar, enligt motionärerna, att regeringen underskattat problemen på svensk arbetsmarknad.

Folkpartiet liberalerna anför i motion *Fi23* att såväl den internationella som den svenska konjunkturbilden ser ut att bli relativt ljus under de kommande åren. Låga räntor och en expansiv finanspolitik har under de senaste åren stimulerat hushållskonsumtionen och drivit upp fastighetspriserna i många industriländer. En oväntat snabb höjning av styrräntorna världen över skulle kunna bryta utvecklingen på fastighetsmarknaderna med negativa effekter på den internationella konjunkturen. Motionärerna konstaterar vidare att regeringens BNP-prognos för de närmaste åren bygger på en relativt stark hus-

hållskonsumtion. En sådan utveckling är i och för sig möjlig men bygger på en hög optimism bland hushållen.

Kristdemokraterna framhåller i *motion Fi24* att vårpropositionens prognoser över den svenska tillväxten i stort sett ligger i linje med vad flera andra bedömare anser. Enligt motionärerna finns dock en stor risk att den svenska konkurrenskraften försämras eftersom arbetskostnaderna väntas öka med över 3 procent år 2004 och 2005 samtidigt som kronan bedöms stärkas.

1.3 Ny information om konjunkturutvecklingen

Prognoserna i vårpropositionen bygger på uppgifter som fanns tillgängliga fram till den 8 april 2004. Den statistik och de indikatorer som publicerats efter det tyder på att återhämtningen i världsekonomin fortsätter eller t.o.m. tilltar, framför allt i Förenta staterna.

Hög tillväxt i Förenta staterna och stigande sysselsättning

Förenta staternas BNP steg med 4,9 % under årets första kvartal jämfört med samma kvartal i fjol, enligt preliminära uppgifter från det amerikanska handelsdepartementet. I likhet med under 2003 var det hushållens konsumtion och investeringarna som bidrog till uppgången. Inköpschefsindex över tjänste- och industrisektorerna låg i april kvar på historiskt höga nivåer, vilket antyder att ekonomin fortsätter att växa i snabb takt.

Situationen på arbetsmarknaden har förbättrats markant under de senaste månaderna. I april steg sysselsättningen utanför jordbrukssektorn med 288 000 personer, vilket var betydligt bättre än förväntat. Samtidigt justerades sysselsättningsutvecklingen upp kraftigt för såväl februari som mars. Arbetslösheten var i april 5,6 % mot 5,7 % i mars. Olika indikatorer tyder dessutom på att sysselsättningen fortsätter att stiga. Till exempel ligger det index som mäter företagens anställningsplaner på den högsta nivån på fyra år. Det gynnammare sysselsättningsläget gjorde att hushållens förväntningar om den ekonomiska utvecklingen steg i april. Enligt de senaste uppskattningarna fortsatte vinsterna i det amerikanska näringslivet att stiga under det första kvartalet. Den starkare ekonomin har också förbättrat de offentliga finanserna. Trenden mot ett allt svagare budgetsaldo har brutits, främst till följd av snabbt stigande skatteinkomster.

Stigande räntor och högre oljepris

Den starka uppgången i Förenta staterna har ökat förväntningarna om att den amerikanska centralbanken snart kommer att höja den amerikanska styrräntan. Det har i sin tur bidragit till att såväl de amerikanska som de internationella räntorna stigit relativt kraftigt, efter en successiv nedgång sedan november i fjol. Sedan mitten av april har de amerikanska obligationsräntorna stigit med 0,6 till 0,7 procentenheter, medan obligationsräntorna i Sverige och Tyskland stigit med ungefär 0,3 procentenheter. Bank of England höjde sin

styrränta med ytterligare 0,25 procentenheter i början av maj. Den internationella ränteuppgången har också dämpat uppgången i aktiekurserna. Sedan mitten av april har priset på råolja stigit med drygt 5 dollar per fat, till följd av bl.a. ökad efterfrågan. Uppgången har drivit upp bensinpriset.

Fortsatt återhämtning i euroområdet

De senaste indikatorerna visar att även konjunkturen i euroområdet fortsätter att förbättras, om än inte i lika hög grad som i Förenta staterna. EU-kommissionens konjunkturbarometer för euroområdet steg relativt starkt i april. Även tjänste- och industriföretagens optimism steg, enligt inköpschefsindex. Inköpschefsindex för både tjänstesektorn och industrisektorn ligger en bra bit över 50-strecket, vilket indikerar en stigande produktion. Uppgången var kraftigast bland de tyska företagen. Den stigande optimismen i den tyska företagssektorn bekräftas också av att det s.k. IFO-indexet för Tyskland steg oväntat mycket i april.

Enligt Eurostats första preliminära beräkning steg BNP i euroområdet med 0,6 % årets första kvartal jämfört med fjärde kvartalet i fjol. Det var något högre än förväntat. Bland de större euroländerna var tillväxten högst i Frankrike, där BNP steg med 0,8 %. I Tyskland var uppgången 0,4 %, vilket innebär att Tysklands BNP steg 0,7 % första kvartalet i år jämfört med samma kvartal 2003.

Preliminära beräkningar visar också att den japanska tillväxten fortsätter att stiga. Under första kvartalet steg BNP med 1,4 % jämfört med kvartalet innan. Det ger en tillväxt på 5,6 % i beräknad årstakt.

Markant förbättring i den svenska industrikonjunkturen

Den svenska industrikonjunkturen förbättrades markant under första kvartalet, visar Konjunkturinstitutets (KI) senaste barometer. Både orderingång och produktion steg kraftigt och den s.k. konfidensindikatorn, vilken är ett mått på konjunkturläget, ökade från -9 fjärde kvartalet i fjol till 2 (ej säsongrensat). Företagen är dessutom relativt optimistiska om utvecklingen framöver. Orderingången och produktionen väntas stiga ytterligare. Däremot räknar inte företagen med att öka sysselsättningen.

Även i tjänstesektorn förbättras konjunkturläget, enligt barometern. Efterfrågan steg under första kvartalet i så gott som samtliga delbranscher, och företagen är optimistiska inför framtiden. I byggsektorn var dock situationen oförändrat svag under första kvartalet. Byggandet sjunker och personalstyrkan minskar.

Resultaten i KI:s barometer verifieras av att industrins orderingång och industriproduktionen ökade under första kvartalet, enligt Statistiska centralbyråns (SCB) senaste statistik. Enligt SCB steg också industrins kapacitetsutnyttjande under första kvartalet med 0,7 procentenheter jämfört med fjärde kvartalet i fjol. Inköpschefsindex sjönk visserligen något i april, men nivån är ändå den näst högsta som noterats för en enskild månad sedan juni 2000.

Enligt de senaste arbetsmarknadssiffrorna sjönk sysselsättningen i mars med 22 000 personer jämfört med mars 2003 medan den steg med 6 000 personer i april. Den öppna arbetslösheten sjönk till 5,8 % i mars och 5,4 % i april efter den höga nivån i februari på 6,0 %.

Omsättningen i detaljhandeln steg med 5,3 % i mars och 3,5 % i april jämfört med samma månader i fjol. Hittills i år har omsättningen ökat med 5 %. Dessutom ökade inregistreringen av nya bilar med nästan 10 % i april i år jämfört med april 2003. Hushållens förväntningar på den ekonomiska utvecklingen, mätt enligt KI:s förtroendeindikator CCI, steg åter i april efter en nedgång i mars. I april var hushållen betydligt mindre pessimistiska om arbetsmarknadens utvecklingen än de varit under det senaste halvåret.

Inflationstakten mätt enligt KPI uppgick till -0,1 % i mars mot -0,3 % i februari. I april var inflationstakten 0,3 %. Inflationstakten mätt enligt det underliggande inflationsmättet UNDIX låg på 0,4 % och 0,9 % i mars respektive april.

Sedan regeringen offentliggjorde sin prognos har Nordea, OECD, SEB, Svenska Handelsbanken och Riksbanken presenterat nya bedömningar av den svenska ekonomins utveckling. I genomsnitt räknar de med att BNP stiger med 2,8 % i år och 2,9 % nästa år. Det kan jämföras med regeringens bedömning i vårpropositionen om en tillväxt på 2,5 % 2004 och 2,6 % 2005.

1.4 Finansutskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning i vårpropositionen att återhämtningen i världsekonomin fortsätter och att tillväxtakterna i såväl den internationella som den svenska ekonomin stiger under de närmaste åren.

Låga räntor, en expansiv finanspolitik i flertalet större industriländer, stigande vinster och aktiekurser, minskad internationell osäkerhet efter Irakkrigets slut och en stigande optimism hos både företag och hushåll har sedan sommaren 2003 vänt de senaste årens lågkonjunktur mot en uppgång. Samma faktorer kommer enligt utskottets mening att bidra till att ytterligare förstärka återhämtningen, även om en åtstramning av den internationella ekonomiska politiken är att vänta i takt med att resursutnyttjandet och aktiviteten i världsekonomin stiger.

Konjunkturuppgången har hittills varit tydligast i Förenta staterna och i Asien. Men den ekonomiska aktiviteten har stigit även i EU och euroområdet, om än i mindre omfattning och från en lägre nivå. Som framgår av redovisningen under avsnitt 1.3 Ny information om konjunkturutvecklingen har återhämtningen snarast tilltagit sedan regeringen avslutade sitt prognosarbete i början av april. I t.ex. Förenta staterna har situationen på arbetsmarknaden förbättrats markant de senaste månaderna. I april steg sysselsättningen betydligt mer än förväntat samtidigt som utvecklingen för februari och mars justerades upp kraftigt. De senaste siffrorna visar också att de europeiska företagens optimism stiger, särskilt ökar optimismen i de tyska industriföretagen.

Samtidigt visar nya uppgifter att uppgången i Japan håller i sig eller t.o.m. ökar något.

Sammantaget gör utskottet bedömningen att förutsättningarna är goda för en relativt stark internationell tillväxt under de närmaste åren. Under dessa förutsättningar är det, enligt utskottets mening, också rimligt att som i vårpropositionen räkna med att tillväxttakten i den svenska ekonomin stiger till någonstans mellan 2 % och 3 % per år under 2004 och 2005. Enligt de senaste bedömningarna som gjorts, se avsnitt 1.3, skulle tillväxten under de båda åren kunna hamna i övre delen av det intervallet. Därmed är det också rimligt att som i vårpropositionen räkna med att sysselsättningen i den svenska ekonomin åter börjar stiga i takt med den förbättrade konjunkturen, efter den svaga utvecklingen det senaste året.

Den starka utvecklingen i Förenta staterna har gjort att de internationella räntorna stigit under våren samtidigt som olika aktörers förväntningar om tidpunkten för en åtstramning av penningpolitiken i främst Förenta staterna flyttats fram. En snabb och kraftig åtstramning av penningpolitiken skulle kunna dämpa den pågående uppgången, men enligt utskottets mening finns det inget i dagsläget som talar för en sådan mer dramatisk utveckling. Det internationella inflationstrycket är svagt, och resursutnyttjandet i världsekonomin är fortfarande relativt lågt. Priset på råolja har stigit relativt kraftigt under de senaste månaderna, på grund av bl.a. en stigande efterfrågan. Om oljepriset stiger ytterligare framöver kan det, enligt utskottets mening, påverka styrkan i återhämtningen men inte bryta den.

Utskottet konstaterar att Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet inte har några allvarliga invändningar mot vårpropositionens bedömningar av den internationella och svenska utvecklingen.

Utskottet vill här bara kort kommentera påståendet i motion Fi24 (kd) om att den svenska konkurrenskraften enligt prognoserna försämras.

För den svenska ekonomins långsiktiga utveckling är det enligt utskottets mening avgörande att de svenska arbetskraftskostnaderna inte ökar snabbare än i omvärlden, med hänsyn tagen till både växelkurs och produktivitet. Det mått som är mest relevant vid en sådan analys är den relativa enhetsarbetskostnaden. Enligt regeringens beräkningar sjunker den relativa enhetsarbetskraftskostnaden inom industrin med drygt 1 % 2004 och knappt 1 % 2005, till följd av en fortsatt stigande produktivitet. I motsats till vad Kristdemokraterna påstår ger detta den svenska exportindustrin en god konkurrenssituation under de närmaste åren.

2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken som regeringen redovisar i vårpropositionen. Riksdagen avstyrker de förslag som förs fram i motionerna.

Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).

2.1 Vårpropositionen

Sveriges ekonomiska tillväxt har mellan 1994 och 2003 varit klart högre än genomsnittet för EU. Även de senaste årens ekonomiska politik har varit framgångsrik. Sverige är ett av få länder som klarat sig igenom den internationella lågkonjunkturen med stabila offentliga finanser. De statliga utgifterna hålls liksom tidigare år inom de beslutade utgiftstaken. Sedan 2000 gäller ett överskottsmål för de offentliga finanserna på 2 % över en konjunkturcykel. Alltsedan detta mål började gälla har saldot i Sveriges offentliga finanser varit klart bättre än EU-genomsnittet. Svensk ekonomi står därmed väl rustad att tillgodogöra sig en internationell uppgång. Detta särskilt som Sverige placerar sig högt på många bedömningar av konkurrenskraft. I EU:s uppföljning av Lissabonstrategin har Sverige i flera år intagit tätpositionen.

Lågkonjunkturen har emellertid medfört en arbetslöshet som är högre än vad regeringen kan acceptera. Regeringen aviserar nu ett paket på ca 10 miljarder kronor för att hålla tillbaka arbetslösheten och öka sysselsättningen. Där ingår en höjning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i år och 2005. En tillfällig satsning görs också på att vidareutbilda personal inom vård, skola och omsorg i kommuner och landsting. Under 2004 och 2005 ska sammanlagt 6 000 personer få möjlighet att arbeta deltid och studera deltid inom Komvux eller högskola. Vidare införs ett ROT-avdrag mellan den 15 april 2004 och den 30 juni 2005. Dessutom utökas ramen för det särskilda anställningsstödet inom aktivitetsgarantin. Arbetsgivarnas ersättning höjs från 750 kr per dag till 1 000 kr per dag. Det innebär att ytterligare 3 000 långtidsarbetslösa kan få en plats.

Arbetsmarknadspolitiken inriktas på huvuduppgifterna platsförmedling och vägledning samt insatser för att motverka arbetskraftsbrist och åtgärder för personer som står längst bort från arbetsmarknaden. Ungdomarnas situation behöver särskilt uppmärksammas. Ett av Arbetsmarknadsverkets mål är att under innevarande år halvera långtidsarbetslösheten bland ungdomar. Arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring ska tydliggöras. AMS får i uppdrag att ta fram åtgärder för att korta arbetslöshetstiderna samt att öka enhetligheten i tillämpningen av reglerna mellan olika länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingskontor.

Regeringen avser att under 2004 noggrant följa utvecklingen på arbetsmarknaden och löpande bedöma om det behövs ytterligare åtgärder för att pressa ned den öppna arbetslösheten.

Regeringens och riksdagens mål är att frånvaron från arbetslivet på grund av sjukdom år 2008 ska vara hälften så stor som den var år 2002. Antalet nya aktivitets- och sjukersättningar ska minska. Bedömningen är att sjukskrivningsdagarna kommer att minska med 16 % mellan 2002 och 2004. Antalet nya beslut om aktivitets- och sjukersättning ökade dock med nästan 5 % mellan 2002 och 2003. Denna ökning riskerar att bli fortsatt kraftigt till 2008 om inte effektiva åtgärder vidtas. Regeringen återkommer med en närmare analys av målet om minskad sjukskrivning i budgetpropositionen för 2005.

Under hösten 2003 diskuterade regeringen och arbetsmarknadens parter vilka åtgärder som skulle vidtas för att minska sjukfrånvaron. I mitten av december presenterade regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet en gemensam avsiktsförklaring som innehöll en rad åtgärder. En av dessa är ett system för medfinansiering som innebär att arbetsgivaren efter två veckor ska betala 15 % av sjukpenningkostnaden under ett sjukfall. För att mindre företag inte ska drabbas av orimligt höga kostnader införs ett högkostnadsskydd. Dessutom föreslår regeringen åtgärder som skapar en hållbar sjukförsäkring, förbättrar sjukskrivningsprocessen och förstärker arbetsmiljöarbetet:

- Det ska bli obligatoriskt för försäkringskassorna att följa upp nya beslut om sjukersättning som inte är tidsbegränsade.
- Försäkringskassan ska upprätta en rehabiliteringsplan inom viss tid.
- Regeländringar ska förhindra felaktiga sjukskrivningar och beslut om sjukersättning.

Vidare anser regeringen att det är viktigt att värna den ekonomiska tryggheten för de verkligt behövande genom att missbruk och felanvändning i systemet upptäcks och korrigeras. Andra åtgärder för att förebygga ohälsa är:

- Den 1 januari införs friår i hela landet med ca 12 000 platser.
- Ett försök med arbetstidsförkortning ska genomföras för att belysa kopplingen mellan hälsa och arbetstid.
- Den som beviljats sjukersättning ska kunna börja studera på högskola och ha rätt att därefter återfå sin ersättning utan ny prövning.

I och med dessa åtgärder kan ersättningsnivån i sjukpenningen återställas den 1 januari 2005.

Sysselsättningsmålet kompletteras av socialbidragsmålet, som innebär att antalet socialbidragsberoende ska halveras mellan 1999 och 2004. Utvecklingen av socialbidragen har varit gynnsam sedan 1999 trots en svag konjunktur. Mellan 1999 och 2002 har socialbidragen minskat med 25 procent. Minskningen fortsatte under 2003, bland annat beroende på en positiv sysselsättningsutveckling för invandrade. Socialbidragsmålet ligger fast.

Regeringen föreslår en kraftfull satsning på kommunerna under resten av mandatperioden. Det tillfälliga sysselsättningsstödet, som betalats ut till

kommunerna sedan 2002, samt intäkterna från den s.k. 200-kronan i den statliga inkomstskatten ersätts från 2005 av höjda statsbidrag på 4,7 miljarder kronor. Dessutom föreslås ett generellt sysselsättningsstöd på 1,5 miljarder kronor för nästa år.

Utöver ovan nämnda belopp tillförs kommunerna 4 miljarder kronor från och med 2005 med följande fördelning:

- Ett riktat statsbidrag ska göra det möjligt att anställa 6 000 fler lärare i förskolan. Bidraget utgår med 1 miljard kronor år 2005 och med 2 miljarder kronor 2006 och 2007. Därefter kommer dessa pengar att inordnas i det generella statsbidragssystemet. Målet med personalförstärkningen är att förbättra kvaliteten i förskolan och minska barngruppernas storlek.
- 1,3 miljarder tillförs det kommunala utjämningsystemet från och med 2005.
- Fördelningen av återstående 1,7 miljarder för 2005 återkommer regeringen till i budgetpropositionen för 2005.

Skattesamtalen med Svenskt Näringsliv, Kommunförbundet och Landstingsförbundet samt LO, TCO och SACO har avslutats. Diskussionerna och de förslag som framfördes under samtalen bildar en bra grund för den fortsatta processen med att förbättra Sveriges skattesystem i tillväxtfrämjande riktning.

Inom ramen för tillväxtsamtalen har regeringen inbjudit till dialog kring tillväxt och integration. Syftet har varit att öka sysselsättningsgraden bland personer med utländsk bakgrund i Sverige. Regeringen kommer bl.a. att sprida information om lagstiftningen mot etnisk diskriminering samt stimulera arbetsgivare att använda insatser inom ramen för den befintliga arbetsmarknadspolitiken. Sådana insatser kan handla om att förbättra introduktionen av invandrare, öka tillgången till praktikplatser samt bekämpa diskriminering.

Osakliga löneskillnader p.g.a. kön måste försvinna. En arbetsgrupp kommer att tillsättas 2005 med uppgift att se över jämställdhetslagen. En nationell handlingsplan mot könsdiskriminerande löneskillnader tas fram.

Sverige är det OECD-land som i procent av BNP investerar mest i forskning och utveckling. Avkastningen på dessa investeringar måste bli bättre. En innovationsstrategi utarbetas för att stärka Sveriges förmåga att skapa kunskap och omsätta den i tillväxt, företag och nya jobb. Sådåfinansieringen och riskkapitalförsörjningen för näringslivet ska stärkas. Skatten för småföretagare sänks genom lättnader i de s.k. 3:12-reglerna. Stödet till kvinnligt företagande förlängs. Ett arbete pågår för att korta handläggningstiderna vid företagsregistrering. Ett åtgärdsprogram genomförs för att skapa enklare regler samt förbättrad myndighetsservice. Miljöprövningen ska förenklas utan att miljökraven sänks. Utrikesdepartementet ska prioritera arbetet med att främja svensk export samt attrahera utländska investeringar.

En väl utformad infrastruktur är en förutsättning för tillväxt. Under perioden 2004 till 2015 kommer drygt 380 miljarder kronor att investeras i vägar och järnvägar.

I gymnasieskolan ska genomströmningen och kvaliteten öka. Utbildningen på det individuella programmet förstärks och de yrkesinriktade utbildningarna utvecklas. En ny lärlingsutbildning införs. Övergången från gymnasiet till högskolan ska bli snabbare. Konkurrenskompletteringen av gymnasiebetyg inom Komvux måste minska. Ämneskompetensen hos sfi-lärare ska utvecklas.

För 2006 avsätts 1 miljard kronor för reformer för barn. Ett barntillägg för studerande införs. Samtidigt höjs den del av bostadsbidragen som utgår som särskilt bidrag till barnfamiljer. Dessutom höjs underhållsstödet. Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att beskriva och analysera situationen för barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer. Förbättringar för den gruppen av barn ska prioriteras.

Enligt regeringens bedömning finns utrymme att höja biståndsramen till 1 % av bruttonationalinkomsten, BNI, under mandatperioden. Som ett led i detta föreslås biståndsramen öka med ytterligare 590 miljoner kronor för 2005.

Inom miljöområdet införs en särskild tillfällig skattestimulans för källsortering i flerfamiljshus och ett skatteavdrag för installation av solceller. Klimatinvesteringsprogrammet utökas och anslagen till biologisk mångfald höjs. Regeringen avser även att återkomma med ett förslag om särskild temporär skattestimulans för miljöinvesteringar i offentliga lokaler.

I regeringens strategi för grön skatteväxling ingår en reformering av den svenska energibeskattningen. Som ett första steg i en sådan reformering kommer nollskattesatsen för el som förbrukas inom industrin att den 1 juli 2004 ersättas av den skattenivå (0,5 öre/kWh) som motsvaras av miniminivån i energiskattedirektivet. Regeringen kommer inom kort att lägga fram en proposition med förslag om skattefrihet under vissa förutsättningar för el som förbrukas i industriella processer. Målet är att ett nytt energiskattesystem ska kunna träda i kraft senast den 1 januari 2006.

Genomförandet av den alkoholpolitiska handlingsplanen fortsätter. Den innebär bl.a. en bred informationsverksamhet och förstärkning av det lokala förebyggande arbetet.

Försvarsberedningen ska genomföras med utgångspunkten att den ska leda till betydande kostnadsminskning. Ett av huvudalternativen i Försvarsberedningens arbete ska vara en besparing på 6 miljarder kronor. För att skapa handlingsfrihet och underlätta omställningen begränsas försvarets beställningsbemyndiganden 2004.

Förstärkningen av rättsväsendet ska fortsätta. 4 000 nya poliser utbildas under mandatperioden.

2.2 Motionerna

Moderata samlingspartiet

Regeringen misslyckas med att uppnå praktiskt taget alla mål man ställt upp för den ekonomiska politiken, anser *Moderata samlingspartiet* i motion Fi22. Sysselsättningsmålet om 80 % uppnås inte, och den öppna arbetslösheten uppgår nu till 5,8 %, betydligt mer än målet på 4 %. Inget tyder på att målet att halvera sjukskrivningarna till 2008 kommer att förverkligas och inte heller uppnås målet om ett överskott på 2 % i de offentliga finanserna.

Sverige står inför stora utmaningar, och särskilt på arbetsmarknaden är läget besvärligt. I dag lever 1,1 miljoner människor på sociala ersättningar i stället för på arbetsinkomster. Detta är ett mycket stort problem, både mänskligt och ekonomiskt. Den demografiska utvecklingen, där allt färre framöver kommer att behöva försörja allt fler, ställer mycket stora krav på den ekonomiska politiken. Sverige behöver mer tillväxt, högre sysselsättning, ökad produktivitet och färre personer som är beroende av bidrag. Regeringens politik går dock i motsatt riktning. Trots talet om tillväxt i regeringsförklaringen har alla åtgärder uteblivit. I stället föreslår eller planerar regeringen en mängd förändringar som riskerar att förvärpa utvecklingen, t.ex. friår, arbetstidsförkortning, utökade arbetsmarknadspolitiska åtgärder och höjda ersättningar i vissa socialförsäkringar. Regeringens sätt att släppa fram ofinansierade utgiftsökningar äventyrar också de offentliga finanserna. Under perioden 1998–2003 uppgick de ofinansierade reformerna till 168 mdkr enligt Konjunkturinstitutet. Förslagen i vårpropositionen ökar utgifterna varaktigt med ytterligare 15-16 mdkr. Kostnaderna för att förverkliga återstoden av 121-punktsprogrammet kan beräknas till ca 24 mdkr och därutöver har Socialdemokraterna på sin tillväxtkongress aviserat åtgärder som försvagar budgeten 2006 med ca 17 mdkr. Avvikelsen från saldomålet på 2 % av BNP för det finansiella sparandet ökar. Regeringen gör dock inget för att ens närma sig målet och står utan strategi för de offentliga finansernas långsiktiga utveckling. Regeringens politik undergräver trovärdigheten för de offentliga finanserna.

Motionärerna förespråkar en politik för ökad tillväxt och sysselsättning. Denna strategi består av fyra huvudkomponenter.

Det måste löna sig att arbeta. Ett högre arbetsutbud är absolut nödvändigt för att klara de krav som följer av en åldrande befolkning. För att göra det mer lönsamt att arbeta och mindre lönsamt att inte arbeta, är det nödvändigt att både sänka skatterna och strama åt bidragen. Moderaterna vill strama åt sjukpenningen, föräldraförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och förstärka motiven att arbeta genom att förändra reglerna för förtidspensionerna och studiefinansieringen. Skatterna bör sänkas så att effekten på arbetsutbudet blir så stor som möjligt. Sänkningarna bör därför inriktas dels på förvärvsinkomster, dels på de grupper som har störst möjligheter att öka sitt arbetsutbud – låg- och medelinkomsttagarna. Förändringarna av både bidrag och skatter

måste utformas så att de sänker de skadliga marginaleffekterna och ökar incitamenten att arbeta.

Stabila statsfinanser måste säkras. Dagens generation ska inte bevilja sig själv förmåner som kommande generationer får betala. Det är också viktigt att statsfinanserna inte blir en störningskälla i ekonomin. Stora underskott i de offentliga finanserna och en hög skuldsättning riskerar att skapa kriser på de finansiella marknaderna som kan leda till betydande samhällsekonomiska kostnader. Motionärerna bedömer att den offentliga bruttoskulden bör reduceras till 40 % av BNP på ca fem år. Det strukturella finansiella sparandet bör i genomsnitt vara ca 2 % av BNP de närmaste åren, men det faktiska saldoto bör fastställas med hänsyn till konjunkturläget. Med denna utgångspunkt förespråkar motionärerna ett finansiellt sparande som är starkare än regeringens. Det bör uppgå till ca 1 % av BNP 2005 och ca 2,1 % 2006, vilket är 0,4 % respektive 1,0 % mer än i regeringens förslag.

Den offentliga sektorn måste reformeras. Den enskildes valfrihet måste stärkas och alla vägar till effektivitetsvinster måste tas till vara. Det behövs ökad konkurrens och förbättrade styrsystem inom de offentliga verksamheterna. Avgiftsfinansieringen inom vården bör öka. Studier visar att även mycket begränsade höjningar av patientavgifterna kan sänka vårdkostnaderna avsevärt, främst genom att efterfrågan på vård minskar. Att höja skatterna är ingen framkomlig väg för att långsiktigt säkra välfärdens finansiering. De stora skattehöjningar som i så fall behövs skulle ytterligare dämpa arbetsutbudet och minska ekonomins tillväxtkraft. Incitamenten att arbeta skulle bli ännu mindre och möjligheterna att rekrytera människor, inte minst till vård och omsorg, skulle försämrast.

Företagens konkurrenskraft måste förbättras. Svenska företag utsätts för en allt hårdare internationell konkurrens. Produktivitetens utvecklingen har varit god de senaste åren men produktionsvillkoren i Sverige är ändå inte tillräckligt gynnsamma. Motionärerna föreslår därför en rad åtgärder för att förbättra företagandets villkor. Skatten på förmögenheter, arv och gåvor slopas, liksom dubbelbeskattningen av aktier. Beskattningen av småföretag ska ses över.

Som ett led i strategin att öka arbetsutbudet föreslår motionärerna också en rad åtgärder för att minska sjukfrånvaron. Arbetsgivaravgiften bör sänkas för den som anställer en som varit långtidssjuk, möjligheterna till provanställning bör förbättras och LAS bör ses över. Motionärerna aviserar också en rad förslag för att minska antalet förtidspensionärer. Förutom sänkt ersättningsnivå föreslås att arbetsgivaravgiften ersätts av den lägre särskilda löneskatten för arbetstagare över 61. Skatten ska också sänkas för personer som väljer att både arbeta och ta ut pension efter 65 års ålder.

Budgetpolitikens inriktning bygger på tre delar. Lägre skatter som dels ökar den enskildes makt över sin vardag, dels gör det mer lönsamt att arbeta och driva företag. Satsningar på rättstrygghet, skola och sjukvård för att öka valfriheten och kvaliteten, och besparingar i bidragssystemen som återupprättar arbetslinjen.

Förslagen innebär en viss förstärkning av de offentliga finanserna utan att några beteendeförändringar räknas in. Motionärerna bedömer dock att förslagen kommer att leda till betydande förbättringar av de offentliga finanserna genom att beteendet ändras då de ekonomiska incitamenten för arbete stärks. Allteftersom sådana effekter förverkligas kan det finnas skäl att föreslå ytterligare skattesänkningar.

Folkpartiet liberalerna

I *Folkpartiet liberalernas motion Fi23* framhålls att sunda statsfinanser är en viktig del av välfärdsstatens fundament. Läget i de svenska statsfinanserna är inte bra. Betydande besparingar kan uppnås genom att ohälsokostnaderna pressas ner snabbare. Folkpartiet har ett batteri av åtgärder för att uppnå detta. Kostnaderna för arbetslösheten kan pressas ner genom en omläggning av arbetsmarknadspolitiken. Byggsubventionerna måste också slopas, de ger inte ett ökat byggande.

Vidare måste miljardrullningen till statliga företag som SJ upphöra, liksom digital-TV-beslutet måste rivas upp. Det ska inte heller ges subventioner till privata företag. Detta är några konkreta exempel på hur statens finanser kan stärkas genom att det statliga åtagandet begränsas och illa fungerande system reformeras.

Det är nu nödvändigt att prioritera stärkta statsfinanser för att klara den framtida finansieringen av välfärden. Det ska dock inte ske genom högre skattesatser, utan med en större skattebas och fler i arbete. Folkpartiet utfärdar redan nu två vallöften: fler ska arbeta och statsskulden ska minska.

Motionärerna vill pressa tillbaka ohälsokostnaderna med bl.a. följande åtgärder: en rehabiliteringsgaranti som gäller efter en månad, en läkare knuten till Försäkringskassan ska bedöma sjukskrivningar som pågått åtta veckor, finansiell samverkan mellan Försäkringskassan och vårdinrättningar, förtidspensionerade ska uppmuntras att återvända till arbetslivet, en nationell vårdgaranti återinförs och en ny husläkarreform genomförs. Bristerna i psykiatri och missbrukarvården måste åtgärdas.

Kostnaderna för arbetslösheten måste sänkas. Arbetslöshetsförsäkringen ska ge en ersättning på 80 % av den förlorade inkomsten de första 300 ersättningsdagarna. Vid en andra period blir ersättningen 70 %. AMS ersätts av en betydligt mindre organisation för myndighetsuppgifter. Den arbetssökande får då en omställningspeng för att kunna delta i en lämplig åtgärd hos en mångfald aktörer. Arbetsgivaravgiften halveras under ett år för den som anställer arbetslösa ungdomar i särskilda instegsjobb.

Folkpartiet anser att en socialförsäkringsreform, innefattande arbetslöshets- och sjukförsäkringen, ska genomföras efter modellen med pensionsreformen. Reformen bör stärka kopplingen mellan avgifter och förmåner.

Integrationen måste förbättras, t.ex. genom en snabbare asylprocess. Invandrare ska kunna söka arbete innan de fullgjort utbildning i svenska.

Sänkta inkomstskatter för låginkomsttagare bidrar till att det lönar sig bättre att arbeta. Motionärerna prioriterar sänkt skatt för dem med låga in-

komster genom ett förvärvsavdrag som inledningsvis motsvarar en skattesänkning på 200 kr per månad vid en månadslön på 12 000 kr. Brytpunkten för när statlig skatt betalas höjs stegvis till nivån där pensionsavgifter och förmåner slutar att tas ut. Värmskatten avskaffas. En skattereduktion för hushållstjänster motsvarande halva totala arbetskostnaden bör införas.

Arbetsrätten måste moderniseras, bl.a. med en ny arbetstidslag.

En ökning av de statliga forskningsmedlen föreslås och att dessa resurser koncentreras.

Det måste bli mer attraktivt att starta och driva företag. Bristerna i det svenska företagsklimatet innebär att företag flyttar ut samtidigt som snedvridande incitament har bidragit till omfattande förtidspensionering och sjukfrånvaro.

Fåmansbolagsreglerna bör reformeras. Förmögenhetsskatten avskaffas successivt och dubbelbeskattningen på aktier lindras på sikt. De offentliga tjänsterna öppnas upp för konkurrens för att främja företagandet inom dessa områden, särskilt för kvinnor. Alla ska kunna få en F-skattsedel. För att göra det billigare att anställa och expandera ska arbetsgivaravgifterna sänkas med 2 procentenheter för anställda i den privata tjänstesektorn. På sikt ska arbetsgivaravgifterna enbart bestå av avgifter som motsvarar sociala förmåner som pension, sjukförsäkring m.m.

Finansieringsformen offentlig-privat partnerskap förordas för att snarast bygga bort flaskhalsarna i storstadsregionernas infrastruktur.

Tillgången till billig elektricitet är avgörande för den elintensiva industrin, som i dag sysselsätter 250 000 människor. Kärnkraftsreaktorerna ska få drivas så länge som de uppfyller kraven på säkerhet.

En bättre fungerande bostadsmarknad är viktig för tillväxten. De aviserade reglerna för hyressättning i nyproduktion bör forceras. Ägarlägenheter ska införas och fastighetsskatten avvecklas.

För att stärka konkurrensen vill Folkpartiet ge mer resurser till Konkurrensverket. Andra åtgärder är att ersätta statliga monopol som apoteksverksamhet med generella regelverk. Avregleringen av tidigare genomreglerade områden, t.ex. järnväg, ska fortsätta. Skattefinansierade tjänster inom vård, omsorg och skola ska konkurrensutsättas. Staten bör inte själv vara en betydande aktör inom näringslivet och därför avvecklas statens företagsägande på konkurrensutsatta områden.

Kommunerna ska få färre tillfälliga bidrag men mer stabila ekonomiska förutsättningar. Utjämningsystemet måste reformeras i grunden så att det främjar tillväxt.

Jämställda villkor för kvinnor och män är en viktig del i tillväxtpolitiken. Viktiga delar är att uppmuntra delat ansvar genom jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen, billigare hushållstjänster och valfrihet i barnomsorgen liksom att öppna de offentliga tjänsterna för företagande.

Vissa angelägna reformer måste skjutas upp i avvaktan på bättre finanser. Folkpartiet delar uppfattningen att ersättningsnivån i sjuk- och föräldraförsäk-

ringen bör ligga på 80 %. Det är dock inte statsfinansiellt försvarbart att nu gå upp från nivån 78 %.

Folkpartiet vill se en återgång till enprocentsmålet i biståndet till 2006. Demokrati ska vara det överordnade målet för biståndet.

Rättsväsendet behöver ökade resurser för att öka genomströmningen och antalet uppklarade brott.

Stödet för funktionshindrade förbättras t.ex. genom att assistentreformen återställs och övergår i statlig finansiering liksom att en tillgänglighetsreform genomförs. Psykiatrin och äldreården förstärks.

Budgetpolitiken bör vara inriktad på att det finansiella sparandet i staten ska vara i balans över en konjunkturcykel. Det innebär att sparandet successivt behöver förbättras gentemot regeringens förslag.

Kristdemokraterna

I *Kristdemokraternas motion Fi24* anförts att välfärden har försämrats på många områden under de nio år som Socialdemokraterna har haft regeringsmakten. Arbetslösheten är hög och antalet företagare har minskat. Sjukskrivningar och antalet förtidspensionärer har ökat. Vårdköerna är långa som följd av det minskade antalet vårdplatser. Barngrupperna på dagis har ökat och centralstyrningen har förstärkts genom satsningen på en enda barnomsorgsform. Var fjärde elev i grundskolan är underkänd och i äldreomsorgen saknas resurser. Bostadsbyggandet är rekordlångt och vägnätet är eftersatt. Om Sverige från 1994 hade hängt med i de mindre OECD-ländernas tillväxt hade BNP varit ca 140 miljarder kronor högre. De kommande åren väntas Sverige fortsätta att halka efter. Utgiftstaket klaras med budgettricksande och svikna vallöften om bl.a. höjning av taket i sjuk- och föräldraförsäkringen.

I vårpropositionen saknas en djupgående diskussion om tillväxtfrämjande åtgärder. I stället presenteras förslag som friår och försök med arbetstidsförkortning. Kristdemokraterna vill lägga grunden för en politik som ger förutsättningar för en uthållig ekonomisk tillväxt på 3 % per år. Det ska åstadkommas med fler i arbete, ett ökat antal arbetade timmar och en god produktivitet utveckling. Antalet arbetade timmar ska också vara grunden för ett nytt mål för den ekonomiska politiken.

Motionärerna vill genom sänkta skatter stärka drivkrafterna för arbete och flytta en del av beslutsmakten tillbaka till medborgarna. Genom ett förvärvsavgift ska skattepolitiken framför allt gynna låg- och medelinkomsttagare. Dessutom ska värnskatten successivt avskaffas och skatten på privatpersoners köp av hushållstjänster kraftigt reduceras.

Kristdemokraterna har ett flertal förslag till åtgärder som skulle underlätta för äldre att arbeta så länge som de önskar. Det handlar bl.a. om möjlighet att arbeta vidare efter 67 års ålder och avskaffade sociala avgifter för personer äldre än 65.

Ungefär vart 12:e hushåll lever delvis på socialbidrag. Skattestrukturen måste ändras så att fler kan klara sig på sin egen lön. Socialförsäkringssystemet måste reformeras för att ge rätt incitament till arbete.

För att främja företagandet vill motionärerna sänka arbetsgivaravgifter och löneskatter med särskild inriktning mot mindre företag, införa ett riskkapitalavdrag och ett etableringskonto med avdragsgilla insättningar samt fördubbla anslaget till såddfinansiering. Förmögenhetsskatten och dubbelbeskattningen av utdelningsinkomster avvecklas. Det gäller också delar av arvsskatten för att åtgärda problemen vid generationsskiften. Antalet regler måste minska och småföretagsdelegationens förslag ska genomföras. Flera av motionärernas förslag ingår även i det program för fler företag och ökad tillväxt som presenterats tillsammans med övriga borgerliga partier. I programmet föreslås dessutom jämställda villkor för företagare och anställda inom sjukförsäkring, föräldraförsäkring och a-kassa samt förbättrad rättssäkerhet inom skatteområdet m.m.

Planeringsramen för åtgärder i det nationella vägnätet bör öka med drygt 6 miljarder kronor jämfört med regeringens förslag. Ett program för investeringar i partnerskap med den privata sektorn föreslås också som ett alternativ till nuvarande ryckiga politik. Bostadspolitiken ska inriktas på bostadsförbättring och ett ökat byggande genom t.ex. en skattereduktion motsvarande en halvering av byggmomsen. Ett slopande av fastighetsskatten ska delvis finansieras med kommunala avgifter – högst 2 600 kronor per år och småhus.

Bidragen bör höjas för både gymnasie- och högskolestuderande. För heltidsstudierande högskolestudenter slopas fribeloppet i studiemedelssystemet.

Familjepolitiken ska reformeras med ökad valfrihet som en av huvudprinciperna och området tillförs 300 miljoner kronor ytterligare jämfört med tidigare förslag. Taket i föräldraförsäkringen höjs till 11 prisbasbelopp och för varje barn som fyllt 1 år tilldelas föräldrar/vårdnadshavare 300 ”barndagar” värda 200 kr per dag. Som delfinansiering av dessa reformer dras den 13:e månaden i föräldraförsäkringen in liksom de 90 lägstanivådagarna. För att gynna de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna föreslås att garantipensionen höjs med 100 kr i månaden. För ålderspensionärer införs ett grundavdrag motsvarande en skattesänkning på 200 kr per månad.

Lägre marginaleffekter och marginalskatter – högst 50 % i enlighet med skattereformen 1991 – ska bidra till att arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar bättre. För detta syfte föreslås också högre egenfinansiering av en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, förlängd varseltid för strejkåtgärder och en satsning på kvalificerad arbetsmarknadsutbildning.

En strategi för ökad hälsa föreslås i motionen. Den inkluderar bl.a. återinförd möjlighet för företagsläkare att ge behandling på samma villkor som läkare inom landstingen, ett slopande av de fasta stegen i sjukersättningen och ett tydligare ansvar för läkare att tillvarata individens arbetsförmåga. En helt ny rehabiliteringsförsäkring måste snarast införas enligt den modell som föreslagits i rehabiliteringsutredningen. Tyngdpunkten för rehabiliteringsansvaret ska flyttas från nuvarande fyra till en offentlig huvudaktör med ett samordnande ansvar.

Resurserna till psykiatrin och missbrukarvården måste ökas och en nationell vårdgaranti införs. Kommunsektorn tilldelas extra resurser för att klara detta.

Motionärerna anser att satsningar måste göras på rättsväsendet. Dessa ska inkludera utvecklad närpolisverksamhet, stärkt åklagarväsende och intensifierat brottsförebyggande arbete.

Biståndet bör stegvis höjas för att återgå till enprocentsnivån av BNI.

Samtliga nya förslag har finansierats. Bland annat föreslås en reducerad avdragsrätt på pensionssparande och vissa tidigare planerade skattesänkningar skjuts fram i tiden. Ett antal av regeringens förslag på skatteområdet avvisas och dessutom föreslås lägre anslag till bl.a. utg.omr. 1 Rikets styrelse, och då främst Regeringskansliet. Dessa förändringar, jämfört med partiets beräkningar hösten 2003, bidrar sammantaget till att stärka det finansiella sparandet i staten med 2 respektive 5,5 miljarder kronor åren 2005 och 2006.

Motionärerna vill minska statsskulden till under 40 % av BNP senast 2007, främst genom snabbare utförsäljning av statligt aktieinnehav. Det leder också till att statsfinanserna blir mindre sårbara vid konjunktursvängningar.

Centerpartiet

I *Centerpartiets motion Fi25* anförts att den sociala och regionala klyvningen fortsätter trots en allmän ljusning i såväl den svenska som den internationella konjunkturen. Orsaken till detta är att regeringspolitiken endast erbjuder generella och storskaliga lösningar som bortser från de individuella, sociala och geografiska olikheterna. Om de sociala och regionala klyftorna tillåts bestå är risken stor att kommuner och medborgare låses fast i ett bidragsberoende som döljer regeringens misslyckanden. Centerpartiet vill utforma den ekonomiska politiken enligt federalismens principer och stärka individens, företagarens, kommunens och regionens makt över sin egen ekonomi. Människor och regioner ska få möjlighet att leva på sina inkomster i stället för att bli beroende av bidrag.

Den demografiska utvecklingen som innebär att allt färre ska försörja allt fler bör, enligt motionärerna, mötas genom att stärka den enskildes makt, skapa flexibla lösningar i arbetslivet och utforma skatte- och transfereringssystemen så att de stimulerar till arbete. Då kan såväl arbetskraftsutbudet som efterfrågan på arbetskraft öka.

Regeringens oförmåga att uppskatta de mindre företagen har under lång tid missriktat de tillväxtpolitiska insatserna, enligt motionärerna. Detta illustreras bland annat av att Sverige har den lägsta nivån för företagsinvesteringar bland EU-länderna under perioden 1999–2002. Motionärerna anser därför att det är angeläget att stödja utvecklingen av små och medelstora företag.

Centerpartiet förordar ett balanskrav för staten som innebär att statsbudgeten inte ska gå med underskott över en konjunkturcykel. Detta för att undvika att avsättningar för framtidens pensioner används för att täcka underskott i statens finanser. Vidare är Centerpartiets finanspolitiska målsättning att stats-

skuldens andel av BNP ska minska till högst 40 % inom de närmaste två mandatperioderna.

Centerpartiet presenterar i motionen fyra reformområden. Delar av innehållet i områdena presenteras nedan.

Självbestämmande och tillväxt. För att öka självbestämmandet och tillväxten föreslås att kommunsektorns skattebas stärks, vilket innebär att kommunernas beroende av statsbidrag kan minska. Med ett nytt skattesystem där avdragsrätten ersätts med skatterabatter får kommuner och landsting behålla hela sin skattebas. För att stärka rättstryggheten föreslås att rättsväsendet tillförs ytterligare resurser. För att öka valfriheten och föräldrarnas tid med barnen föreslås att barnbidraget fördubblas till 1 900 kronor från barnets första till och med fjärde år och att föräldrarna får en lagstiftad rätt till tjänstledighet upp till 50 % under barnens förskoleår. Enprocentsmålet för biståndet ska uppnås genom en stegvis höjning av biståndet.

Företagande och tillväxt. För att stimulera företagande, sparande och premiera eget risktagande bör ett personligt riskkapitalavdrag och ett starta-eget-sparande införas. Vidare bör anslagen för såddkapital, dvs. kapital för att utveckla en produkt eller idé innan ett företag etableras, höjas. Särskilda medel bör satsas på att stödja kvinnors företagande och stödja invandrare som vill starta och driva företag. Utformningen av beskattningen av fåmansbolag bör ändras. Bland annat föreslås ändringar i 3:12-regelverket genom att införa en s.k. BEK-modell (beskattat eget kapital). Vidare bör samma villkor gälla för företagare som för anställda vad gäller sjukpenning, föräldraförsäkring och ersättning vid arbetslöshet. Centerpartiet föreslår en sjuklönemodell anpassad för mindre företag, där antalet sjuklönedagar för ett företag ska vara detsamma som antalet anställda i företaget, med ett maxtak på 30 dagar per sjukfall. För att trygga investeringar och nyetableringar i hela landet krävs ett väl utvecklat transportsystem. Stora satsningar föreslås avseende drift och underhåll. Motionärerna föreslår även en ny modell för en alternativ finansiering av investeringar i vägar och järnvägar, genom att ett särskilt infrastrukturbolag får till uppgift att finansiera investeringarna. Dessutom bör staten ta ansvar för en digital infrastruktur som kommer alla till del. Inom utbildningsområdet föreslår motionärerna bland annat flexibel skolstart och en utbildningsgaranti som ger elever rätt att slutföra gymnasieutbildningen upp till 25 års ålder. Regeringens arbetsmarknadspolitik är ett misslyckande och arbetsmarknadspolitik behöver omprövas i grunden, enligt motionärerna. Arbetsmarknadsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen bör minska till förmån för ett mer decentraliserat system. Fler aktörer som kan erbjuda arbetsmarknadsåtgärder måste tillåtas. Vidare föreslås bland annat införande av individuell kompetenssparande, ökade anslag till rekryteringsbidrag och införande av övergångsmarknader för långtidsarbetslösa.

Hälsa och tillväxt. För att minska ohälsan föreslår motionärerna ett paket av åtgärder inom en mängd områden. Till exempel föreslås en samordnad arbetslivsförsäkring, som ersätter dagens sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar, och en finansiell samordning mellan olika försäkringssystem. Vidare föreslås

ökade resurser till rehabiliteringsinsatser samt införande av en rehabiliteringsgaranti och en nationell vårdgaranti. Andelen privata och kooperativa utförare bör öka i offentlig sektor. Rätt till ett års tjänstledighet för att pröva nytt jobb bör införas. För att öka incitamenten för den enskilde att återgå i arbete bör ersättningsnivåerna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna sänkas samtidigt som beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten förändras. Antalet förtidspensioneringar måste bromsas. Lagen bör ändras så att sjuk- och aktivitetsersättning endast beviljas om arbetsförmågan av medicinska eller psykiatriska skäl bedöms hindra återgång till arbete eller studier. Vidare måste försäkringskassornas direktiv om förtidspensionering efter tolv månaders sjukskrivning slopas. Motionärerna föreslår även en differentiering av sjukförsäkringens och arbetslöshetsförsäkringens ersättningsnivåer som innebär att för personer med försörjningsansvar för barn upp till 18 år ska ersättningsnivån höjas till 80 %, medan personer utan försörjningsansvar får sänkt ersättningsnivå till 70 %.

Miljö och tillväxt. En hållbar utveckling är grunden för all tillväxt. Miljöpolitiken får inte särskiljas från andra politikområden, utan måste ses som medel för att åstadkomma långsiktig ekonomisk tillväxt och social utveckling. För att boendekostnaderna ska sjunka måste skatten på boendet minska, bl.a. genom lägre taxeringsvärden och sänkt fastighetsskatt 2005 och 2006. Vidare föreslås ett tak på tomtvärden på 300 000 kr och att endast halva taxeringsvärdet ska tas upp i förmögenhetsredovisningen. Miljöinvesteringar i fastigheter bör inte, som i dagsläget, leda till högre taxeringsvärden och högre fastighetsskatt. För att samhället ska kunna ställa om till förnybar energi föreslår motionärerna bl.a. slopad skatt på biobränslen.

2.3 Finansutskottets ställningstagande

Såväl den internationella som den svenska konjunkturen har förbättrats sedan i höstas. Det mesta talar också för att tillväxttakten i världsekonomin fortsätter att öka under de närmaste åren.

Utskottet tvingas däremot också konstatera att situationen på den svenska arbetsmarknaden försämrats efter den markanta förbättringen i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. Sysselsättningen minskade under 2003 för första gången sedan 1997 samtidigt som den öppna arbetslösheten steg. Försvagningen fortsatte under inledningen av 2004.

En liten ljusning kan noteras under de senaste månaderna. I april 2004 var 4 209 000 personer sysselsatta, enligt Statistiska centralbyråns (SCB) senaste arbetskraftsundersökning (AKU). Det är 6 000 fler än i april 2003. Den öppna arbetslösheten låg på 5,4 %, mot 5,8 % månaden innan och 4,6 % i april i fjol. Men som framgår av redovisningen under avsnitt 1.1.2 Utvecklingen i Sverige pekar flertalet indikatorer på att det dröjer till 2005 innan konjunkturuppgången får en tydlig effekt på sysselsättningen.

Enligt utskottets mening är detta en utveckling som inte kan tolereras. Högt arbetslöshet är ett slöseri med mänskliga resurser, och ytterligare åtgärder

måste vidtas för att pressa ned den öppna arbetslösheten och öka sysselsättningen.

I motion Fi24 (kd) hävdas att regeringen kommer allt längre från målet om en öppen arbetslöshet på 4 % samtidigt som sysselsättningsmålet inte infrias. Även Moderata samlingspartiet kritiserar i motion Fi22 regeringen för att inte uppfylla målen inom arbetsmarknadspolitik. I motion Fi25 (c) hävdas vidare att regeringens arbetsmarknadspolitik är ett misslyckande och att den måste reformeras i grunden. Liknande argument om arbetsmarknadspolitik framförs t.ex. i motion Fi23 (fp). Samtliga partier föreslår samtidigt besparingar, i vissa fall omfattande nedskärningar, inom arbetsmarknadsområdet.

Målet för den öppna arbetslösheten nåddes 2000

Målet om en halvering av den öppna arbetslösheten till 4 % 2000 som regering och riksdag satte upp 1996 nåddes i oktober 2000. Den öppna arbetslösheten låg i genomsnitt på 4 % under både 2001 och 2002, men började stiga mot slutet av 2002 och 2003 till en nivå på i genomsnitt 4,9 % 2003. Inledningsvis berodde uppgången bl.a. på att antalet deltagare i de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen minskade relativt kraftigt, men under den senaste tiden har även den minskade sysselsättningen bidragit till uppgången.

Sysselsättningsmålet nås inte 2004 men...

Riksdagens och regeringens sysselsättningsmål, dvs. att antalet sysselsatta i åldern 20–64 år som andel av befolkningen i samma åldersgrupp ska uppgå till 80 % 2004, utvecklades väl fram t.o.m. 2001. Den högsta nivån nåddes i april 2001 då sysselsättningsgraden säsongsrensat uppgick till 78,5 %. Till följd av lågkonjunkturen har graden därefter successivt sjunkit till en nivå i april 2004 på 77,1 % säsongsrensat.

...målet ligger fast och...

Prognoserna visar att sysselsättningsmålet inte kommer att nås 2004. Men målet ligger fast och åtgärder måste vidtas inom en rad områden för att målet ska nås. På kort sikt handlar det om att dämpa de effekter som följer av lågkonjunkturen. På lite längre sikt handlar det om att öka utbudet av arbetskraft för att trygga den framtida arbetskraftsförsörjningen.

Utskottet har vid tidigare behandlingar av den allmänna ekonomiska politiken redovisat de olika åtgärder som vidtagits under de senaste fyra till fem åren för att öka sysselsättningen och förbättra den svenska arbetsmarknadens sätt att fungera, se t.ex. bet. 2003/04:FiU1 sidorna 73–76.

Till skillnad från vad som envist påstås i partimotionerna har arbetsmarknadspolitik lagts om i en klar tillväxt- och sysselsättningsfrämjande riktning. Arbets- och kompetenslinjen är och har varit ledstjärnan i det arbetet. De tidigare volymmålen har tagits bort och ersatts av mål om effektiv matchning på arbetsmarknaden, förkortning av arbetslöshetstider och stöd till de

grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden. Arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring har förtydligats. Den 1 januari 2004 inrättades en ny myndighet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). IAF:s uppgift är bl.a. att sköta tillsynen av arbetslöshetskassorna samt granska Arbetsmarknadsverkets efterlevnad av försäkringens regelverk. Omfattande åtgärder och stöd har vidtagits för att öka de långtidsarbetslösa möjligheter att få ett reguljärt arbete samt för att öka sysselsättningen bland t.ex. invandrare, ungdomar, arbetshandikappade och personer som ofrivilligt arbetar deltid. Åtgärderna inom politikområdet inriktas i allt högre grad mot sektorer där det råder brist eller där det kan bedömas uppkomma brist på arbetskraft. Stora insatser har gjorts för att förbättra utbildningen och kompetensutvecklingen samt öka genomströmningen i de olika utbildningsvägarna.

...nya åtgärder för att nå målet presenteras i vårpropositionen...

I vårpropositionen föreslår regeringen ytterligare åtgärder för att öka sysselsättningen och nå sysselsättningsmålet. De viktigaste redovisas nedan.

- I syfte att dämpa arbetslösheten utökas antalet platser i de arbetsmarknadspolitiska programmen med 15 000 platser 2004 och ytterligare platser 2005. Regeringen återkommer i budgetpropositionen med en bedömning av omfattningen nästa år.
- Det särskilda stödet inom aktivitetsgarantin reformeras och långtidsarbetslösa prioriteras. Ersättningsnivån höjs med 250 kronor per dag. Därigenom beräknas ytterligare 3 000 personer få del av stödet.
- Sysselsättningsstödet till kommunerna utökas med 1,5 miljarder kronor 2005, utöver de 4 miljarder kronor som redan beslutats. Det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommunerna uppgår i år till 4 miljarder kronor och motsvarande summa kommer enligt tidigare beslut att tillföras kommunerna 2005 via utökat statsbidrag.
- Ett s.k. ROT-avdrag införs under perioden 15 april 2004 till 30 juni 2005. Reglerna för avdrag utformas i enlighet med de regler som gällde perioden 1996–1999. Dessutom införs en särskild skattestimulans för miljöinvesteringar i offentliga lokaler.
- En tillfällig satsning görs under 2004 och 2005 för att vidareutbilda personal inom vård, skola och omsorg i kommuner och landsting. Satsningen omfattar sammanlagt 6 000 personer som får möjlighet att arbeta deltid och studera deltid vid kommunala vuxenutbildningen eller högskola.
- Ytterligare åtgärder ska vidtas för att öka invandramas deltagande i arbetsmarknaden. Regeringen avser att under 2005 lämna en proposition om hur introduktionen av nyanlända invandrare ska förbättras och hur de snabbare ska kunna komma in på den svenska arbetsmarknaden. Under mandatperioden läggs också förslag om hur svenskundervisningen för invandrare (sfi) ska förbättras.

- Arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring ska förtydligas ytterligare. Arbetsmarknadspolitiken ska i än högre grad inriktas mot platsförmedling, insatser för att motverka arbetskraftsbrist samt åtgärder för dem som har det svårast att ta sig in på arbetsmarknaden. AMS ges i uppdrag att ta fram åtgärder för att ytterligare korta arbetslöshetstiderna, tydliggöra och begränsa undantagen i regelverken samt minska den regionala skillnaden i tillämpningen av det arbetsmarknadspolitiska regelverket.
- Fler åtgärder ska vidtas för att öka genomströmningen på gymnasiet och i högskolan. I t.ex. den proposition om gymnasieskolan som regeringen nyligen presenterade för riksdagen föreslås bl.a. ökad kvalitet och ökade drivkrafter för eleverna att slutföra sin utbildning. Dessutom föreslås att en ny lärlingsutbildning införs. Ytterligare förslag på området kommer att läggas under mandatperioden.

Utöver detta kan nämnas att Arbetsmarknadsverket under 2004 har som mål att halvera långtidsarbetslösheten bland ungdomar. Utskottet vill även erinra om att regeringen nyligen tillsatte en utredning om rätten till heltidsanställning. Utredningen ska enligt plan redovisa sitt arbete senast i slutet av maj 2005.

... och beredskap finns för ytterligare förslag i budgetpropositionen

Regeringen och samarbetspartierna är överens om att det är viktigt att hålla tillbaka den stigande arbetslösheten och att målet om full sysselsättning ligger fast. Beredskap finns därför för att redovisa ytterligare förslag i budgetpropositionen för att bekämpa arbetslösheten.

Oppositionens besparingar riskerar öka arbetslösheten

I motionerna föreslås i vissa fall mycket omfattande besparingar på arbetsmarknadsområdet. Enligt utskottets uppfattning skulle besparingarna, om de genomfördes, leda till att arbetslösheten permanentades på nuvarande nivå eller t.o.m. steg. I Folkpartiet liberalernas motion Fi23 föreslås att stora delar av AMS läggs ned och att arbetsförmedlingen i stället läggs ut på en flora av förmedlingar som drivs av olika huvudmän. En styckning och nedskärning av AMS skulle enligt utskottets mening försämra situationen för många arbetslösa, inte minst för personer som bor i regioner där efterfrågan på arbetskraft är svag. De redan nu stora geografiska skillnaderna i sysselsättning skulle förstärkas ytterligare.

I bl.a. motion Fi25 (c) kritiserar förslaget om ROT-avdrag. Enligt motionärerna gynnar detta män medan satsningar saknas inom yrken där kvinnor dominerar.

Utskottet vill med anledning av detta anföra följande. Som framgår av t.ex. SCB:s senaste arbetsmarknadsstatistik är den öppna arbetslösheten hos män drygt en procentenhet högre än den bland kvinnor. Dessutom är arbetslösheten inom byggsektorn betydligt högre än genomsnittet och enligt olika indika-

torer har konjunkturen inom branschen snarare försämrats än förbättrats under det senaste året. ROT-avdraget är därför enligt utskottets mening en bra åtgärd för stimulera byggandet och öka sysselsättningen såväl inom byggsektorn som totalt. Utskottet vill samtidigt erinra om att många av de övriga åtgärder som föreslås i vårpropositionen för att öka sysselsättningen är riktade mot branscher som domineras av kvinnlig arbetskraft.

I motion Fi22 (m), Fi23 (fp) och Fi24 (kd) föreslås förändringar i arbetsrättslagstiftningen som en åtgärd för att förbättra arbetsmarknaden.

Utskottets principiella uppfattning i denna fråga är att det i många fall finns en felaktig föreställning om att försvagningar i arbetsrättslagstiftningen skulle ge stora positiva effekter på tillväxten och sysselsättningen. Arbetsrätten bidrar enligt utskottets mening till att skapa trygga arbetsförhållanden och stabila ekonomiska villkor, vilket i sig stärker tryggheten för de anställda. Enligt en studie av arbetsrätten i olika länder som OECD publicerat i *Employment Outlook* har utformningen av arbetsrätten inga entydiga effekter på den totala sysselsättningen eller den totala arbetslösheten i ett land.

Antalet sjukdagar ska halveras till 2008...

En viktig del i politiken för att öka sysselsättningen och öka utbudet av arbetskraft är enligt utskottets mening att minska den höga sjukfrånvaron. Sjukfrånvaron innebär dessutom ett stort lidande för dem som drabbas samt höga kostnader för samhället, kostnader som hotar att tränga undan andra viktiga välfärdssatsningar.

I motionerna Fi22 (m), Fi23 (fp), Fi24 (kd) och Fi25 (c) aviseras olika åtgärder för att minska sjukfrånvaron, varav en del stämmer med regeringens olika förslag. Av den anledningen vill utskottet anföra följande.

Hösten 2002 beslutade riksdagen att antalet sjukdagar ska halveras fram till 2008 samt att nya aktivitets- och sjukersättningar ska minska. Hösten 2001 presenterade regeringen det s.k. 11-punktsprogrammet för att förbättra arbetsvillkoren och minska ohälsan i arbetslivet. Programmet har sedan följts upp och utökats i vårpropositionerna för 2002 och 2003 och budgetpropositionerna för 2003 och 2004. Utskottet har vid tidigare behandlingar av frågan utförligt redovisat inriktningen av regeringens politik och vilka åtgärder som hittills vidtagits, se bet. 2003/04:FiU1 sidorna 68–71.

Utskottet kan konstatera att åtgärderna nu börjar få effekt. Den tidigare trenden med kraftigt stigande sjukskrivningstal har brutits och antalet sjukskrivningsdagar har börjat minska. Enligt Riksförsäkringsverkets (RFV) senaste statistik minskade det totala antalet sjukskrivningsdagar med 10 % under perioden januari till april 2004 jämfört med samma period i fjol. Dessvärre har emellertid antalet personer med aktivitets- och sjukersättning fortsatt att öka relativt kraftigt. Det s.k. ohälsotalet, dvs. de samlade utbetalningarna för sjukpenning, aktivitets- och sjukersättning och rehabiliteringsersättning, har dock börjat avta under de senaste månaderna, enligt RFV:s uppgifter.

... men det krävs ytterligare insatser för att målet ska nås

Trots denna förbättring krävs det enligt utskottets mening ytterligare insatser för att målet om en halvering ska nås. Regeringen presenterar i vårpropositionen ett antal förslag som ska genomföras framöver.

Den tidigare annonserade minskningen av arbetsgivarnas medfinansieringsansvar vid sjukfrånvaro från tre till två veckor genomförs den 1 januari 2005. Efter de två veckorna ska arbetsgivaren svara för 15 % av sjukpenningkostnaden. Ett högkostnadsskydd införs för att inte mindre företag ska drabbas av orimligt höga kostnader. Vidare ska medfinansieringsansvaret inte gälla om sjukfrånvaron övergår till deltidssjukskrivning eller om arbetstagaren återvänder till arbetet med rehabiliteringsersättning. Den 1 januari 2005 inrättas en ny myndighet, Försäkringskassan, enligt förslag som regeringen nyligen lämnade till riksdagen. Myndigheten är en sammanslagning av de allmänna försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket. Genom myndigheten skapas en tydlig styrning av verksamheten samtidigt som förutsättningar skapas för samsyn och likabehandling av sjukförsäkringsärenden runtom i landet.

Uppföljningen av nya beslut om sjukersättning som inte är tidsbegränsade ska bli obligatoriska för försäkringskassorna. Tillämpningen av karensdagen ska göras mer rättvis och försäkringskassan ska åläggas att kalla sjukskrivna till avstämningsmöte samt upprätta en rehabiliteringsplan en viss angiven tid.

Regeringen anger dessutom att den tidigast i budgetpropositionen för 2005 ska presentera åtgärder för att förbättra tillämpningen av regelverket för sjukpenning och sjukersättning. Det handlar bl.a. om att tydliggöra den enskildes ansvar att medverka till en återgång till arbete. Ersättning ska t.ex. kunna dras in om en försäkrad vägrar genomgå behandling, utredning eller rehabilitering. Ytterligare åtgärder för att förhindra fusk och felanvändning av socialförsäkringarna ska vidtas.

Från och den 1 januari 2005 införs systemet med friår i hela landet. Friåret ska ha samma villkor och omfattning som det försök som nu pågår i tolv kommuner. Under 2005 och 2006 avsätts även 50 miljoner kronor för ett försök med arbetstidsförkortning, för att bl.a. belysa kopplingen mellan hälsa och arbetstid. I vårpropositionen anger regeringen också att en person som erhåller sjukersättning och som börjar studera bör få rätt att efter studierna återfå sin ersättning, utan förnyad prövning. Ett mer detaljerat förslag presenteras i budgetpropositionen för 2005.

Utskottet vill också i anslutning till diskussionen om sjukfrånvaron erinra om att ersättningsnivån i sjukförsäkringen från och med den 1 januari 2005 ska återställas till den nivå som gällde före den 1 juli 2003.

Enligt utskottets mening är det en viktig princip, inte minst för att upprätthålla allmänhetens förtroende för välfärdssystemen, att ersättningarna i socialförsäkringarna ligger på en sådan nivå att drabbade hushåll klarar att upprätthålla sin standard på en rimlig nivå även om de skulle drabbas av t.ex. sjukdom. Utskottet avvisar därför de förslag om sänkning av ersättningsnivåerna och införandet av ytterligare en karensdag i sjukförsäkringen som Mode-

rata samlingspartiet föreslår i motion Fi22. Förslagen slår mot dem som redan är utsatta.

Sveriges tillväxt är betydligt starkare än i EU- och euroområdet

Utskottet övergår nu till att diskutera frågor om tillväxt och tillväxtklimat.

I motion Fi24 (kd) påstås att regeringen saknar en tillväxtpolitik. I motionen redovisas en del beräkningar som anses bevisa att Sverige släpat efter i tillväxt även under senare delen av 1990-talet och inledningen av 2000-talet. Bland annat hävdas att Sveriges BNP 2002 skulle ha varit drygt 1 420 miljarder kronor högre om Sverige under perioden 1994–2002 hade haft samma tillväxttakt som Irland. Den här typen av beräkningar är enligt utskottets mening bara en lek med siffror där resultatet är starkt beroende av t.ex. val av jämförelseland och tidsperiod. Det är ungefär som att påstå att tillväxtklimatet i Förenta staterna är extremt dåligt eftersom tillväxttakten i den amerikanska ekonomin under de senaste tio åren endast varit mindre än hälften så hög som den i Kina.

Sanningen är i stället att Sverige under de senaste tio åren haft en internationellt sett hög tillväxttakt. Sveriges BNP steg med i genomsnitt 2,9 % per år mellan åren 1994 och 2003, enligt OECD:s statistik. Tillväxten i OECD-området ökade under samma period med i genomsnitt 2,7 % per år medan den i EU och euroområdet steg med i genomsnitt 2,2 % respektive 2,0 % per år. Detta innebär att om Sverige under perioden hade haft samma tillväxttakt som OECD-området, EU eller euroområdet i genomsnitt hade nivån på Sveriges BNP varit lägre 2003.

OECD:s köpkraftskorrigerade BNP-statistik är...

I sin politiska argumentation använder t.ex. Kristdemokraterna och Folkpartiet liberalerna ofta det som kallas för OECD:s tillväxt- eller välfärdsliga. ”Sverige tappar i välfärdsligan” är ett vanligt förekommande uttryck i motionerna. Vad det då handlar om är den statistik som OECD sammanställer av s.k. köpkraftskorrigerade BNP-uppgifter per invånare. Enligt motion Fi23 (kd) har Sverige sedan 1994 halkat från en trettonde till en femtonde plats i välfärdsligan, vilket enligt motionärerna bevisar att Sverige under det senaste decenniet inte tagit igen något jämfört med andra länder.

Som utskottet påpekat vid tidigare behandlingar (senast i bet. 2003/04:FiU1) är OECD:s statistik så pass osäker att man bör vara mycket försiktig med att dra långtgående slutsatser av uppgifterna. Möjligheten till jämförelser mellan länderna är mycket begränsad, enligt bl.a. OECD:s egna uppgifter. Möjligheterna till tillväxtjämförelse mellan länderna begränsas också av att länderna i sina BNP-beräkningar behandlar produktiviteten i den offentliga sektorn olika. En del länder, däribland Sverige, antar schablonmässigt att produktiviteten i den offentliga sektorn är noll, medan andra länder beräknar produktivetsförändringen i den offentliga sektorn till 0,5 % eller 1 %. Detta får genomslag i BNP-utfallet och missgynnar särskilt länder som Sverige som har en stor utbyggd offentlig sektor.

... inget bra mått på välfärden

Måttet har dessutom stora brister som mått på den ekonomiska välfärden. Utskottet vill i detta sammanhang visa på att det finns andra undersökningar som på ett djupare sätt än OECD behandlar och mäter välfärdsutvecklingen i olika länder. Statistiska centralbyrån presenterade i början av mars en omfattande studie baserad på fyra länderjämförande välfärdsindex där faktorer som t.ex. utbildning, sysselsättning, arbetsmiljö, inkomster, materiell levnadsstandard, boende, fritid, trygghet, livslängd och hälsa värderas. Välfärdsindexen har utarbetats av FN och av forskningsinstitutioner i USA, Tyskland och Holland. Enligt SCB hamnar Sverige i täten i flertalet av dessa index. Sverige har även klättrat uppåt något i välfärdsindexen de senaste åren efter en viss försämring i samband med den ekonomiska krisen i början och mitten av 1990-talet, enligt SCB.

Utifrån OECD:s köpkraftskorrigerade statistik kan emellertid utskottet konstatera att svensk ekonomi tappat i relativ position mot andra länder under framför allt två perioder de senaste 30 åren – under andra hälften av 1970-talet och i början av 1990-talet. Den absolut största nedgången kom i början av 1990-talet då Sveriges BNP föll samtidigt som flera andra länder fortsatte att ha en positiv tillväxt.

I motion Fi24 (kd), anges att målet för den ekonomiska politiken bör vara en hållbar tillväxt på minst 3 % per år över konjunkturcykeln. I motionen anförs också att ett nytt mål bör införas – att antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka.

Hög tillväxt – ett viktigt mål i den ekonomiska politiken

Som utskottet framhållit vid ett flertal tillfällen är en hög ekonomisk tillväxt en avgörande del av den ekonomiska politiken under förutsättning att den är ekologiskt hållbar. Som redovisades ovan har Sveriges BNP stigit med i genomsnitt 2,9 % per år sedan 1994, vilket är ungefär lika högt som Kristdemokraternas tillväxtmål. Det är också 0,9 procentenheter mer per år än genomsnittet i euroområdet och 0,2 procentenheter mer per år än genomsnittet av OECD-länderna. Under de senaste två lågkonjunkturåren har den svenska tillväxten varit mer än dubbelt så hög som den i EU och euroområdet.

Helt avgörande för den svenska tillväxten och därmed också sysselsättningen är att Sveriges konkurrens- och företagsklimat är gott. Till skillnad mot vad som hävdas i motionerna Fi22 (m), Fi23 (fp), Fi24 (kd) och Fi25 (c) anser utskottet att det grundläggande klimatet för tillväxt, expansion och företagande är relativt gott, även om de senaste årens internationella lågkonjunktur skapat spänningar på skilda håll i närings- och arbetslivet.

Gott grundklimat för tillväxt men ...

Den makroekonomiska grunden i ekonomin är stabil. De offentliga finanserna har sanerats. Inflationen och räntorna är låga. Skillnaden mellan de tyska och svenska obligationsräntorna är i dagsläget omkring 0,4 procentenheter, mot

4–5 procentenheter vid kriserna i mitten av 1990-talet. Företagens konkurrenssituation är relativt god och de nominella löneökningarna i ekonomin har sänkts från de mycket högt uppskrivade nivåerna på 1980-talet och början av 1990-talet. Den institutionella omgivningen för lönebildningen har genomgått en relativt omfattande förändring och förtroendet för låginflationspolitiken är högt bland ekonomins olika aktörer. Pensionssystemet har reformerats, till skillnad från situationen i många andra europeiska och utomeuropeiska länder.

En rad olika åtgärder har genomförts för att öka konkurrensen i den svenska ekonomin och pressa ned prisnivån. Olika marknader har öppnats för konkurrens, konkurrenslagstiftningen har skärpts och konkurrensövervakningen utökats. Utbildnings- och kunskapsnivån hos den svenska arbetskraften har ökat ytterligare genom de senaste årens kraftiga satsningar på utbildning och forskning. Sverige är det land i världen som enligt OECD investerar mest resurser i kunskap som andel av BNP. Utgångspunkten för politiken är att Sverige även i fortsättningen ska vara världens främsta kunskapsnation. Stora resurser satsas för att bygga ut och förbättra infrastrukturen. Den svenska företagsbeskattningen är konkurrenskraftig i ett internationellt perspektiv, även om globaliseringen på olika sätt ställer beskattningen inför nya utmaningar.

... konkurrens klimatet måste ständigt förbättras

Den fortgående globaliseringen och de nya EU-länderna skärper konkurrensen ytterligare och enligt utskottets mening måste förutsättningarna för tillväxt och expansion ständigt utvecklas.

Regeringen anger i vårpropositionen att åtgärder ska vidtas för att bl.a. öka konkurrensen inom de branscher som fortfarande utmärks av bristande konkurrens. Utbildningen och forskningen ska förstärkas ytterligare. En proposition om forskningspolitiken läggs på riksdagens bord under 2005. Regeringen annonserar också att infrastruktursatsningar ska tidigareläggas. Bland annat innebär detta att bygget av den s.k. Mälartunneln i Stockholm kan påbörjas redan 2005 samtidigt som byggandet av den s.k. Haparandabanan och vägvsnitt i Västra Götaland kan tidigareläggas. Vidare utarbetas en innovationsstrategi för att öka avkastningen på forskning och utveckling. Nya forsknings- och utvecklingsresultat måste i större omfattning än i dagsläget omsättas i nya produkter och tjänster.

Bronsplats i konkurrens klimat

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att olika institut och organisationer genomgående placerar Sverige högt på sina rankinglistor när de analyserar olika länders tillväxtförutsättningar. I höstas utsåg t.ex. World Economic Forum i sin konkurrensrapport för 2003 Sverige till det tredje bästa landet i världen vad gäller konkurrens- och tillväxtklimat. Året dessförinnan låg Sverige på femte plats. Rapporten undersöker 102 olika länder inom en mängd olika områden, som t.ex. det mikroekonomiska klimatet, det generella kon-

kurrens klimatet, infrastruktur, samarbets klimat, lagstiftning, hållbarhet och miljökrav, IT-utveckling etc. Vidare ligger Sverige stadigt bland toppländerna i EU-kommissionens uppföljningar av den s.k. Lissabonprocessen. Vid toppmötet i Lissabon satte EU upp målet att till 2010 bli världens mest konkurrenskraftiga, dynamiska och kunskapsbaserade ekonomi. Varje år görs en uppföljning av medlemsländernas insatser för att nå målet. I uppföljningen jämförs ländernas utveckling inom ett fyrtiotal områden.

Utskottet vill till sist också nämna att det internationella kreditinstitutet Standard & Poor's nyligen höjde Sveriges kreditbetyg till det högsta betyget AAA (triple A). Det är ett erkännande av den svenska ekonomins grundläggande styrka.

Det är utskottets övertygelse att tillväxtklimatet i den svenska ekonomin hade varit betydligt sämre om Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Folkpartiet liberalerna och Centerpartiet fått genomföra de budgetalternativ och den ekonomiska politik de propagerat för under de senaste åren. Partiernas mycket stora skattesänkningar och budgetnedskärningar hade med stor sannolikhet skapat en betydande osäkerhet och oro bland ekonomins olika aktörer. Speciellt tydligt har detta blivit sedan utskottets genomgångar visat att partiernas alternativ innehållit överoptimistiska kalkyler av besparingseffekter.

Tillväxtsamtalen påverkar den ekonomiska politiken

Regeringen har under hösten och vintern hållit samtal med arbetsmarknadens centralorganisationer i syfte att få en bred samling kring en politik för ett konkurrenskraftigt och framtidsinriktat Sverige. Samtalen har berört fyra områden – skatterna, integrationen, etiken i näringslivet samt ohälsan. Tillväxtsamtalen har och kommer på olika sätt att sätta sina spår i den ekonomiska politiken, enligt utskottets uppfattning.

I motion Fi25 (c) hävdas att villkoren för företagen kraftigt måste förbättras. Småföretagen känner ingen tillit till regeringen, påstår motionärerna. En liknande argumentation förs fram i de övriga partimotionerna.

Åtgärder för att stimulera företagandet ...

Utskottet vill med anledning av detta framhålla att företagande och småföretagande spelar en avgörande roll i den offensiv för uthållig tillväxt och ökad sysselsättning som regeringen första gången presenterade i vårpropositionen 1998 och som löpande följts upp i de vår- och budgetpropositioner som presenterats sedan dess. Därför har riksdagen, i motsats till vad som påstås i partimotionerna, under de senaste åren beslutat om en lång rad förbättringar för företagen, framför allt för de mindre företagen.

... har genomförts ...

Utskottet har vid tidigare behandlingar redovisat ett 30-tal av de viktigaste åtgärderna, se t.ex. betänkande 2003/04:FiU1 sidorna 85–86. Till följd av t.ex. förslag i budgetpropositionen för 2004 har bl.a. den s.k. klyvningsräntan

i 3:12-reglerna höjts med två procentenheter fr.o.m. inkomståret 2004. Dessutom har gåvobeskattningen förändrats fr.o.m. den 1 januari 2004 för att underlätta generationsskiften i företag.

...och fler annonseras i vårpropositionen

Resurserna för riskkapital till näringslivet har och ska utökas ytterligare. I vårpropositionen anges också att insatser görs för att inom befintliga ramar ännu mer öka utbudet av kapital i tidiga skeden av en affärs- eller företagsutveckling, s.k. såddfinansiering.

Vidare anges att regeringen avser att återkomma med ytterligare reformer inom 3:12-regelverket. Sammantaget ska förändringarna, inklusive höjningen av klyvningsrättan, ge företagen skattelättnader om 1 miljard kronor. Stödet till kvinnligt företagande förlängs och ett arbete pågår för att genom elektronisk registrering korta handläggningstiderna vid registrering av aktiebolag och handelsbolag. Resurser satsas för att ytterligare främja en miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport. Vidare fortsätter satsningarna på arkitektur, form och design. Förberedelser pågår inför designåret 2005.

Enligt motionärerna i motion Fi23 (fp) är regelverket för småföretagande alltför omfattande och invecklat. Regelverket måste förenklas. Målet bör vara att minska företagarnas kostnader för administration av regelverket med minst en fjärdedel. I motion Fi24 (kd) yrkas att Småföretagsdelegationens olika förslag snarast borde införas.

Regeringens arbete med regelförenklningar för företagen är, enligt utskottets mening, ett mycket omfattande och viktigt projekt. Syftet är att förenklningarna ska leda till högre tillväxt och högre sysselsättning i samhället.

Arbetet inom regeringen utförs på den s.k. Simplexenheten på Näringsdepartementet och sedan fyra år tillbaka lämnar regeringen varje år en redogörelse till riksdagen om förenklingsarbetets utveckling. Den senaste lämnades i höstas (skr. 2003/04:8).

Småföretagens administrativa börda ska tydligt minska

Målet är att tydligt minska den administrativa bördan för små företag. I den senaste skrivelsen presenteras regeringens handlingsplan för att uppnå målsättningen. Enligt handlingsplanen ska departementen och berörda myndigheter senast i slutet av juni 2004 presentera konkreta åtgärdsplaner på hur internationella och nationella regler kan förenklas, hur antalet blanketter kan minskas och förenklas, hur servicen och tillgängligheten hos myndigheter kan öka, hur handläggningstider vid tillståndsgivning kan kortas, hur administrationen kan effektiviseras samt hur olika IT-lösningar kan användas för att förenkla kontakten mellan företagen och myndigheterna. Resultatet av åtgärdsplanerna ska sedan redovisas för riksdagen hösten 2004.

Vidare pågår, enligt skrivelsen, ett konkret arbete med att ta fram ett kvantitativt mål för hur mycket den administrativa bördan ska minska. Ett problem i sammanhanget är att det saknas en metod för att tillförlitligt mäta den administrativa bördan. Nutek har på regeringens uppdrag utarbetat en mätmetod.

Metoden och resultatet av den första pilotmätningen presenterades i slutet av maj 2004. Det kvantitativa målet kommer att redovisas för riksdagen så snart tillförlitliga mätningar genomförts.

Förutom detta redovisas i skrivelsen bl.a. hur myndigheterna tillämpat förordningen om särskild konsekvensanalys av reglers effekter på småföretagens villkor. Under 2002 har 32 myndigheter tillsammans infört och ändrat i 123 föreskrifter och allmänna råd med bäring på små företag. Myndigheterna har samtidigt upphävt 111 föreskrifter och allmänna råd.

Utskottet vill i sammanhanget även notera arbetet med den s.k. 24-timmarsmyndigheten. Målet med detta arbete är att all offentlig myndighets-service som kan ska tillhandahållas elektroniskt, vilket t.ex. underlättar för företagen och företagare. Utskottet vill också nämna Företagarguiden som regeringen lanserade under 2001. Företagarguiden är en Internetportal med myndighetsinformation riktad till företag och blivande företagare. Adressen till Företagarguiden är www.foretagarguiden.se, och den drivs av Nutek i samarbete med ett trettiotal myndigheter.

I motion Fi25 (c) hävdas att den regionala klyvningen av Sverige fortsätter.

Utskottet är medvetet om att tillväxten i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet var olika hög i olika delar av landet. Regionala skillnader har också varit tydliga under de senaste årens lågkonjunktur. I många kommuner brottas man med utflyttning och hög arbetslöshet, medan man i en del andra har arbetskraftsbrist och inflyttning. Enligt AMS aprilstatistik var den sammanlagda arbetslösheten, dvs. öppen arbetslöshet plus arbetsmarknadspolitiska åtgärder, 13 % i Norrbottens län, knappt 12 % i Gävleborgs län och 10 % i Jämtlands län och Västernorrlands län. I Stockholms län och Jönköpings län uppgick den till 4,8 % respektive 4,9 %.

Offentliga transfereringar utjämnar regionala skillnader

För att få en djupare uppfattning om de regionala skillnaderna måste man dock enligt utskottets mening även beakta den regionala fördelningen av offentliga medel. Bilaga 3 i vårpropositionen behandlar inkomstfördelningen i ett geografiskt perspektiv. Av bilagan framgår att det visserligen finns stora skillnader i inkomst mellan olika regioner och kommuner men att dessa i praktiken raderas ut när värdet av olika offentliga transfereringar räknas in. Genomsnittsinkomsten efter skatt och transfereringar ligger på i stort sett samma nivå, oavsett var i landet kommunen ligger. Det sker alltså en mycket kraftfull regional utjämning genom de offentliga systemen. Enligt bilagan finns det heller ingenting som tyder på att skillnaderna mellan kommunerna ökat de senaste tio åren.

Utskottet ställer sig frågande till hur Centerpartiet skulle klara den regionala utjämningen med de besparingar och skattesänkningar partiet redovisar i motion Fi25 (c). Ett mycket viktigt mål i den ekonomiska politiken är att alla delar av landet ska kunna bidra till Sveriges tillväxt. Staten har ett övergripande ansvar för utvecklingen i hela landet, och som redovisats ovan sker det

genom de offentliga systemen en långtgående utjämning mellan Sveriges olika regioner. Men samtidigt krävs det aktiva lokala insatser i alla delar av landet för att förbättra förutsättningarna för högre tillväxt och ökad sysselsättning.

Under de senaste åren har en rad viktiga åtgärder för att förbättra möjligheterna och tillväxtbetingelserna runtom i landet beslutats. Högskolan har decentraliserats, resurser har satts av för att förbättra underhåll, bärighet och rekonstruktion av vägar och järnvägar och en antal infrastrukturinvesteringar, som t.ex. Botniabanan och förbättringar av Ådalsbanan, har satts i gång. För att stärka småföretagandet i utsatta områden har företagets socialavgifter i stödområde A sänkts. Under 2003 och 2004 har ett särskilt riktat statsbidrag utgått till kommuner med kraftig befolkningsminskning och en särskild nämnd och ett särskilt bolag har bildats för att hjälpa kommunerna med omstruktureringar av kommunala bostadsföretag. Vidare pågår ett antal olika projekt för att stärka särskilda regioner och stärka konkurrenskraften i vissa näringsgrenar.

De s.k. tillväxtavtalen som varit verksamma perioden 1998–2003 ersätts under perioden 2004–2007 av regionala tillväxtprogram. Avtalen har enligt utskottets mening varit en viktig process som drivit på den lokala och regionala mobiliseringen för en starkare ekonomisk utveckling.

Historiskt stor satsning på infrastruktur

För att stärka den regionala utvecklingen krävs enligt utskottets mening åtgärder inom flera olika områden. En viktig del i en sådan satsning är att bygga ut infrastrukturen. Därigenom förbättras kommunikationsmöjligheterna för såväl medborgare som näringsliv runtom i landet. Som redovisats tidigare i betänkandet tidigare läggs viktiga infrastrukturinvesteringar under perioden 2005–2007. Detta innebär dessutom att den planerade infrastrukturensatsningen för perioden 2004 till 2015 utökas med drygt 17 miljarder kronor till sammanlagt 381,5 miljarder kronor. Hur denna historiskt kraftiga satsning ska fördelas på olika projekt framgår t.ex. i betänkande 2003/04:FiU1 sidan 90.

En annan viktig satsning för att ge hela Sverige utvecklingsmöjligheter är den pågående utbyggnaden av IT-infrastrukturen.

I motion Fi25 (c) anser motionärerna att utbyggnaden av den digitala infrastrukturen inte kommer alla till del. Enligt utskottets uppfattning stämmer inte den beskrivningen överens med verkligheten. Ett mycket viktigt inslag i IT-satsningen är nämligen att även hushåll och företag i glesbygd ska få tillgång till snabb dataöverföring till en rimlig kostnad. Åtgärder har också vidtagits för att så ska bli fallet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att regeringens i vårpropositionen föreslår att stödet till kommunerna för anläggande av lokala telenät/bredband förlängs med ytterligare ett år, t.o.m. den 31 december 2006. Utbyggnaden av infrastrukturen på IT-området är enligt utskottets mening en viktig del i ambitionen att ytterligare stärka Sveriges ställning som en av världens ledande IT-nationer.

Sänkta inkomstskatter

I samtliga motioner föreslås omfattande sänkningar av såväl inkomst- som kapitalskatter.

När det gäller skatterna vill utskottet framhålla att regeringen under perioden 2000–2002 tog de tre första stegen i en inkomstskattereform för att sänka skatterna för framför allt låg- och medelinkomsttagare. Bland annat har en skattereduktion som kompenserar för 75 % av de egenavgifter som tas ut för att finansiera det nya ålderspensionssystemet införts. Samtidigt har skiktgränsen för statlig inkomstskatt höjts och en extra skattesänkning för pensionärer genomförts. Dessutom har en skattereduktion för en del av fackföreningsavgiften införts. Som redovisats tidigare har även skattesänkningar riktade mot företagen genomförts. Uttaget från fastighets- och förmögenhets-skatterna har sänkts samtidigt som dämpnings- och begränsningsregler i skatteformerna införts. Arvsbeskattningen mellan makar har avskaffats. Sedan 2001 har en grön skatteväxling om totalt ca 10 miljarder kronor genomförts.

Skattesänkningarna innebär bl.a. att marginaleffekter för låg- och medelinkomsttagare minskar. Det kan i sin tur leda till att arbetskraftsutbudet stiger, vilket är en nödvändig utveckling för att öka tillväxten och sysselsättningen i den svenska ekonomin.

Nivån på de skatter som staten och kommunerna tar ut bestäms bl.a. av vilka välfärds- och fördelningspolitiska ambitioner man har. Skatter ska samtidigt stimulera till arbete, investeringar, en uthållig ekonomisk utveckling och minskade ekonomiska och sociala klyftor. Utskottet instämmer med vad regeringen säger i vårpropositionen om att stora skattesänkningar inriktade mot redan välbeställda på bekostnad av verksamheterna i vård, skola och omsorg aldrig kan accepteras.

Därför avvisar utskottet de omfattande skattesänkningar som föreslås i motionerna. Risken är betydande att sänkningarna leder till omfattande neddragningar av viktig offentlig verksamhet. Som utskottet framhållit tidigare ökar också risken för instabila statsfinanser.

Regeringen anger i vårpropositionen att skattepolitiken under de närmaste åren kommer att inriktas mot följande tre områden:

- **Globalisering och tillväxt.** I november 2002 överlämnade den s.k. Skattebasutredningen sitt slutbetänkande. Utredningen behandlar internationaliseringens betydelse för svenska skattebaser och Sveriges framtida skattestruktur. Huvudbudskapet är att dagens skattenivå kan behållas men att skattesystemet och skattebaserna måste värnas. För länder med höga offentliga utgifter krävs breda skattebaser och en begränsning av olika former av särregler, detta för att bl.a. hålla nere marginalskatterna på för tillväxten betydelsefulla områden. Regeringen anger att den avser att tillsätta en utredning med syftet att förenkla skattereglerna för såväl tjänstepensioner som privat pensionssparande. Avsikten är att stärka arbetslinjen, öka arbetskraftsutbudet och öka tillväxten. Regeringen annonserar också att skattereglernas betydelse för risktagandet i företagssektorn närmare ska analyseras. Som utskottet redovisat tidigare aviserar re-

geringen ytterligare reformering av 3:12-reglerna inom ramen för en skattelättnad på 1 miljard kronor.

- **Insatser mot skattefusk.** Skattefusk av olika slag snedvrider konkurrensen, skadar skattesystemets legitimitet och är därför i förlängningen ett hot mot välfärdssamhället. Från och med den 1 januari 2004 finns de tidigare myndigheterna inom skatteområdet samlade i en rikstäckande myndighet, Skatteverket. Förändringen ökar effektiviteten inom skatteförvaltningen och skattekontrollen. Inom Regeringskansliet bereds vidare frågor om skattekontroll av egenföretagare och kontroll i samband med beviljande av F-skattsedel. I Bygghedskommisionens betänkande föreslås bl.a. att det inrättas särskilda entreprenadkonton samt omvänd moms-skyldighet för att bekämpa svartarbete i byggsektorn. Förslagen bereds i Regeringskansliet och förslag planeras före hösten. För att öka möjligheter till skattekontroll i de s.k. kontantbranscherna har nyligen en särskild utredare tillsatts med bl.a. uppgift att se över möjligheterna att införa typgodkända kassaregister. Utredaren ska också lämna förslag på hur skattebrottsenheternas verksamhet kan effektiviseras. Regeringen anger vidare att den fortsätter att bereda Skatteverkets förslag om schablonbeskattning i vissa branscher och internprissättningen i internationella företag. I propositionen anges också att uppföljningen av förmån av fri parkering ska skärpas.
- **Grön skatteväxling.** I vårpropositionen 2000 angav regeringen att det samlade utrymmet för grön skatteväxling uppgick till 30 miljarder kronor under perioden 2001–2010. Utrymmet för skatteväxling under innevarande mandatperiod har tidigare bedömts uppgå till 12 miljarder kronor. Av dessa har 5 miljarder kronor utnyttjats under 2003 och 2004.

Regeringen uppger också i vårpropositionen att en bedömning ska göras av alkoholskatterna och eventuella skattejusteringar till följd av att Sveriges undantag för privatinförsel i EG-reglerna upphörde den 1 januari 2004.

Den gröna skatteväxlingen och ett hållbart Sverige

Den svenska energibeskattningen ska reformeras. Utgångspunkten är att systemet ska utformas så att framtida gröna skatteväxlingar, där även näringslivet ingår, underlättas samtidigt som de svenska företagens konkurrenskraft värnas. Ett första steg i reformeringen är att nollskattesatsen för elanvändning inom industrin från den 1 juli 2004 ersätts av miniminivån i EU:s energiskattedirektiv, 0,5 öre/kWh. Med anledning av detta lade regeringen nyligen en proposition på riksdagens bord om skattefrihet för elförbrukning i industriella processer. Skattebefrielsen ska gälla elförbrukning vid kemisk reduktion, elektrolytiska processer samt vid ugnsanvändning i metallurgiska processer och vid tillverkning av mineraliska produkter. Befrielsen börjar gälla samtidigt som miniminivån införs. Arbetet koncentreras i övrigt på att samordna energibeskattningen och andra styrmedel med programmet för energieffektivisering i den elintensiva industrin. I budgetpropositionen för 2004 precise-

rade regeringen strategin för beskattning av alternativa drivmedel. För att säkerställa dessa drivmedels konkurrenskraft föreslogs att de koldioxidneutrale drivmedlen skulle befrias från såväl koldioxidskatt som energiskatt. En ansökan om godkännande enligt EU:s statsstödsregler lämnades i februari 2004. Enligt ansökan ska stödet även omfatta vätgas för bränslecellsdrivna fordon.

Samordningskansli för hållbar utveckling infört

Hållbar utveckling är enligt utskottets mening ett av den ekonomiska politikens viktigaste mål. Det innebär att alla politiska beslut ska utformas så att de beaktar de ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna. Detta ställer stora krav på politiken och Regeringskansliets sätt att arbeta. Därför inrättades i höstas ett särskilt samordningskansli vid Statsrådsberedningen för hållbar utveckling.

Vid sidan av den gröna skatteväxlingen genomförs även en mängd olika åtgärder för att bl.a. öka den hållbara utvecklingen, bevara den biologiska mångfalden, begränsa klimatpåverkande utsläpp, sanera förorenade områden, stimulera miljöforskning och miljöinformation samt öka miljöövervakningen. Utskottet vill erinra om att regeringen i vårpropositionen anger att klimatinvesteringsprogrammet, det s.k. KLIMP, utökas med 50 miljoner kronor 2005 och 150 miljoner kronor 2006. Vidare höjs anslagen till biologisk mångfald med 300 miljoner kronor 2005 och 500 miljoner kronor 2006.

Utskottet vill också hänvisa till de gröna nyckeltal som sedan 1999 redovisas i budget- och vårpropositionerna. Nyckeltalen är ett komplement till de ekonomiska nyckeltalen, och är ett viktigt instrument för att nå det övergripande miljömålet om att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Tillväxten förutsätter en utbyggd välfärd

Utskottet har hittills mest diskuterat konkurrens- och företagsfrågor. Men enligt utskottets mening är människors välfärd en av de mest avgörande tillväxtfrågorna. Trygghet och tillväxt går hand i hand. Välfärden ska byggas ut i den takt ekonomin medger. Målen för de offentliga finanserna ska hållas och utgiftstaken klaras. Sunda offentliga finanser är grundfundamentet för stigande välfärd och ökad sysselsättning.

I t.ex. motionerna Fi23 (fp), Fi24 (kd) och Fi25 (c) föreslås olika förändringar av familjepolitiken.

Reformering av barn- och familjepolitiken

Utskottet vill med anledning av detta erinra om att det under de senaste åren genomförts en omfattande satsning på barnen och barnfamiljerna. Den stegvisa reformeringen av familjepolitiken framfördes första gången i vårpropositionen för 2000 och har fortsatt under lågkonjunkturåren. Goda villkor för de unga och barnfamiljerna är en rättvisefråga och en investering i framtiden.

Barnbidraget, flerbarnstilläggen och studiebidragen har utökats och höjts. Maxtaxa i barnomsorgen och en allmän förskola för fyra- och femåringar har införts. Resurser har avsatts för att öka kvaliteten i barnomsorgen och barn till arbetsökande har fått rätt till förskoleverksamhet. Föräldraförsäkringen har utökats (inklusive ytterligare en s.k. pappa- och mammamånad) och den lägsta dagpenningen i försäkringen har höjts i flera steg.

I vårpropositionen annonserar regeringen ytterligare reformer riktade mot barnfamiljerna under 2006. Ett barntillägg för studerande ska införas samtidigt som den del av bostadsbidragen som utgår som särskilt bidrag till barnfamiljerna höjs. Även underhållsstödet ska höjas.

Dagens socialförsäkringssystem måste reformeras, menar motionärerna i motion Fi23 (fp). Utgångspunkten bör bl.a. vara att öka försäkringsmässigheten i systemen. Liknande resonemang förs i motion Fi24 (kd). I motion Fi25 (c) föreslås att ersättningsnivåerna i försäkringarna differentieras så att personer med barn erhåller högre ersättning jämfört med personer utan barn. Som tidigare redovisats vill Moderata samlingspartiet sänka ersättningsnivåerna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna.

Utskottet vill bara kort anföra följande. En generellt upplagd välfärdspolitik är en viktig del i politiken för tillväxt och rättvisa. Socialförsäkringarna minskar klyftorna mellan olika grupper i samhället och ger trygghet vid utsatthet samtidigt som försäkringarnas koppling till förvärsarbete uppmuntrar till ett högt arbetskraftsdeltagande och arbetskraftsutbud.

Utskottet vill också klart avvisa Centerpartiets och Moderata samlingspartiets olika förslag. Det är viktigt för legitimiteten och stabiliteten i systemen att de är generellt utformade utan omfattande differentierande inslag. För legitimiteten är det också viktigt att ersättningsnivåerna ligger på nivåer som gör att försäkringen fyller sin funktion.

Enligt utskottets mening är det dock viktigt att försäkringarna fortlöpande utvecklas. Eventuella marginal- och tröskeleffekter som kan påverka arbetskraftsutbudet negativt bör identifieras och åtgärdas. Som tidigare redovisats återställs ersättningsnivån i sjukförsäkringen till 80 % från den 1 januari 2005. Till följd av de senaste årens lågkonjunktur har de tidigare planerade höjningarna av taken i sjuk- och föräldraförsäkringarna skjutits upp. Men avsikten är att taket ska höjas när det ekonomiska läget så medger, vilket också slogs fast i budgetpropositionen för 2004.

I bl.a. motionerna Fi22 (m) och Fi23 (fp) framförs förslag om omfattande avregleringar och privatiseringar i den statliga och kommunala sektorn. Skulle dessa förslag genomföras skulle det enligt utskottets mening leda till en dramatisk förändring av de offentliga verksamheterna. Följden skulle sannolikt bli en mycket instabil situation. Effektiviteten och produktiviteten inom t.ex. vården, omsorgen och skolan skulle drabbas hårt.

Utskottet vill här peka på den studie av fördelningen av offentliga bidrag som redovisades i vårpropositionen för 2002, bilaga 3. Undersökningen visar tydligt att de resurser som fördelas via de offentliga verksamheterna klart bidrar till en jämnare fördelning av de ekonomiska förutsättningarna i sam-

hället. Framför allt är omfördelningen över livscykeln tydlig. Till exempel beräknas personer i 90-årsåldern få vård och omsorg för i genomsnitt 150 000 kr per år. Barn och ungdomar erhåller ca 35 000 kr per år i form av främst barnomsorg och utbildning, medan personer i 60-årsåldern endast utnyttjar offentliga tjänster för 15 000 kr. När det gäller subventioner av utbildning visar studien att snedrekryteringen till den högre utbildningen fortfarande är betydande. Däremot har klyftan i antalet utbildningsår mellan olika grupper i samhället minskat markant de senaste åren. Andra resultat är t.ex. att barnfamiljer och pensionärer gynnas och att subventionerna påtagligt minskar inkomstspridningen. Personer med relativt låg ekonomisk standard erhåller mer, i både absoluta och relativa termer, än de välbeställda. Vidare gynnas kvinnor mer än män av den offentliga tjänstesektorn.

Ökade resurser till vården, skolan och omsorgen ...

Saneringen av de offentliga finanserna har skapat utrymme för satsningar på att öka resurserna och förbättra kvaliteten inom skolan, vården och omsorgen. Överföringen av resurser från staten till kommunerna har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet.

Till följd av bl.a. lågkonjunkturen har kommunernas och landstingens finansiella situation försvagats och enligt utskottets mening behöver kommunsektorn ytterligare resurser för att klara nödvändiga satsningar. I enlighet med tidigare förslag höjs statsbidragen till kommunerna med 4,7 miljarder kronor 2005 genom att det tidigare tillfälliga sysselsättningsstödet och den s.k. 200-kronan ersätts av bidrag. Därutöver föreslås i vårpropositionen att ett generellt sysselsättningsstöd till kommunerna om 1,5 miljarder kronor införs under 2005 samt att sektorn tillförs ytterligare 4 miljarder kronor från 2005. Av dessa 4 miljarder kronor ska 1 miljard kronor gå till ett riktat bidrag för att öka antalet anställda i förskolan. Satsningen är flerårig och förväntas över perioden ge 6 000 fler anställda. Sammanlagt 1,3 miljarder kronor avsätts för att underlätta införandet av det nya inkomstutjämningsystemet. Vad gäller fördelningen av resterande 1,7 miljarder kronor anger regeringen att den avser att återkomma i budgetpropositionen för 2005.

I vårpropositionen föreslår regeringen också att ytterligare 3 miljarder kronor ska tillföras kommunsektorn 2006. Sammantaget betyder detta att kommun- och landstingssektorn får stärkta resurser under de närmaste åren för att säkra en god vård, omsorg och skola. Utöver detta kan också nämnas satsningen på vidareutbildning av personal inom vård, skola och omsorg, och att en del av de närmaste årens utökning av de arbetsmarknadspolitiska programmen riktas mot kommuner och landsting.

... och behovet av kommunal verksamhet ökar starkt

Enligt utskottets mening är detta en viktig utveckling. Behoven av offentlig och kommunal verksamhet kommer att öka starkt framöver, bl.a. till följd av den demografiska utvecklingen och den allt högre andelen äldre i befolkningen. Det framgår t.ex. av den analys som regeringen redovisade i budgetpropo-

sitionen för 2004, bilaga 2. I analysen beräknas Sveriges befolkning öka med ca 1,7 miljoner personer till 2050. En stor del av ökningen kommer att ske i åldersgrupperna 64 år och äldre. Enligt analysen medför detta att utgifterna för sjukvård och äldreomsorg under perioden stiger från 10,5 % av BNP till drygt 14,7 % av BNP. Utgifterna för pensioner väntas stiga från 9 % av BNP till omkring 11 % av BNP.

Detta är en utmaning som kommer att ställa stora krav på en väl fungerande offentlig sektor med starka och sunda offentliga finanser. För att klara utmaningen krävs en god ekonomisk tillväxt och en ökad sysselsättning.

I motion Fi260 av Håkan Juholt (s) anføres att regeringen bör ta fram en strategi för att minska inkomstklyftorna.

Ett rättvisare Sverige för alla ...

Den ekonomiska politiken ska, enligt utskottets mening, bidra till att öka tillväxten och minska de ekonomiska och sociala klyftorna. Ekonomisk tillväxt är en förutsättning för ökad rättvisa. Tillväxten i sig är däremot ingen garanti för rättvisa, utan för att minska klyftorna i samhället krävs en aktiv politik för rättvisa. Målet bör vara att människors livsval inte ska begränsas av bakgrund eller kön. Alla ska ha samma rätt och möjlighet till vård, utbildning och omsorg. Vidare måste alla former av diskriminering upphöra. Invandrare, flyktingar och de som bott i Sverige i många generationer ska ges likartade möjligheter i livet.

Även om mycket återstår att göra har de senaste årens tillväxt gjort det möjligt att vidta en rad åtgärder inom t.ex. integrationspolitiken, familjepolitiken, arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken.

Som framgår av bilaga 3 i vårpropositionen har hushållens sammanlagda ekonomiska standard ökat med 12 % mellan 1991 och 2002. Dessutom har inkomstskillnaderna mellan olika grupper, som stadigt ökat sedan början av 1990-talet, bromsats upp under de senaste åren. Skillnaderna är dock fortfarande stora, enligt utskottets mening.

Den ekonomiska krisen under 1990-talet slog extra hårt mot ensamstående föräldrar, och trots olika reformer har utvecklingen under de senaste tio åren varit svagast för just denna grupp. Av denna anledning har regeringen tillsatt en arbetsgrupp som har till uppgift att analysera situationen för barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer. Regeringen anger i vårpropositionen att denna grupp av barn ska prioriteras i det pågående reformarbetet.

Den största klyftan i samhället finns enligt utskottets mening mellan dem som har arbete och dem som är arbetslösa. Det är i detta perspektiv som vårpropositionens, och tidigare vår- och budgetpropositioners, omfattande åtgärder för att öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och sjukfrånvaron ska ses.

Människors vilja och förmåga att arbeta måste tas till vara. Ett sätt att göra det på är enligt utskottets mening att fortsätta att minska olika tröskel- och marginaleffekter i skatte- och bidragssystemen så att det lönar sig bättre att arbeta och studera.

En mängd åtgärder har också under de senaste åren vidtagits för att begränsa marginaleffekterna. En analys i vårpropositionen visar att den genomsnittliga marginaleffekten sjönk med drygt 8 procentenheter mellan 1996 och 2001, från 53,2 % till 45,1 %. Marginal-effekterna har dock stigit något de senaste åren, främst till följd av stigande arbetslöshet och höjda kommunalskatter. I vårpropositionen anger regeringen att arbetet med att minska marginal- och tröskeeffekter ska fortsätta.

... och socialbidragsberoendet ska halveras

Antalet socialbidragsberoende ökade kraftigt under krisen på 1990-talet. Riksdagens och regeringens mål är att socialbidragsberoendet ska halveras mellan 1999 och 2004, från 115 200 personer 1999 till 57 600 personer 2004. Målet är ett komplement till sysselsättningsmålen och uppfyllelsen av målet ska årligen avrapporteras till riksdagen i anslutning till budgetpropositionen.

Antalet helårsbidrag minskade med 29 000 eller 25 % mellan 1999 och 2002, och enligt de senaste uppskattningarna fortsatte antalet socialbidragsberoende att minska även under 2003, trots lågkonjunkturen och den svagare arbetsmarknaden. Nedgången under förra året berodde bl.a. på en ökad sysselsättning bland invandrare.

Kampen för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet är enligt utskottets mening avgörande när det gäller att minska behovet av bidrag. Möjligheterna för utsatta grupper att skaffa jobb, egen försörjning och delta i arbetslivet måste öka. Sverige har inte råd – varken mänskligt eller ekonomiskt – att ställa dessa grupper utanför. Därför är det enligt utskottets mening utomordentligt viktigt att sysselsättningsmålet och målet om en halvering av socialbidragsberoendet nås även om det krävs mer insatser och tar längre tid än beräknat.

Jämställdhet

Rättvisa och jämställdhet är centrala mål i den ekonomiska politiken. Även om vi i Sverige har kommit långt med jämställdheten mellan män och kvinnor i jämförelse med andra länder återstår mycket att göra. Arbetsmarknaden är fortfarande kraftigt könsuppdelad, och kvinnors arbete är ofta lägre betalt. Män har bättre karriärmöjligheter, högre lön och större makt som en följd av att de är män.

Den jämställdhetsbilaga som regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2004 (bilaga 4) visar att fördelning av ekonomiska resurser mellan män och kvinnor fortfarande är mycket ojämn. Kvinnornas löner och inkomster från företagande uppgår enligt bilagan till 63 % av männens. Genom att männen har större kapitalinkomster än kvinnorna minskar inkomstandelen till 62 %. Kvinnornas inkomstandel stiger till 76 % av männens när hänsyn tas till den omfördelning som sker i samhället via skatter, transfereringar och olika typer av familjestöd. I bilagan framgår också att kvinnor står för merparten av det obetalda arbete som t.ex. sker i hemmet, vilket får negativa effekter för utvecklingen av det betalda arbetet.

För att bryta detta mönster måste den övergripande ekonomiska politiken få ett ännu tydligare genusperspektiv. Vid sidan om åtgärder inom familje- och arbetsmarknadspolitiken handlar det t.ex. om åtgärder för att bryta yrkes- och befattningsegregeringen. Insatser måste också vidtas för bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden, där män till övervägande delen arbetar inom den privata sektorn medan kvinnor till 50 % arbetar i den offentliga sektorn och till 50 % i den privata sektorn. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att regeringen nyligen tillsatt en utredning om rätt till heltidsanställning.

Trots att lönediskriminering är förbjuden i lag är den könsrelaterade lönediskrimineringen – löneskillnaderna mellan män och kvinnor sedan hänsyn tagits till skillnader i yrkesval och sektor- och branschtillhörighet – fortfarande stor. Enligt den officiella lönestatistiken uppgår kvinnornas löner till omkring 82 % av männens. Detta är enligt utskottets mening en oacceptabel situation. Den könsrelaterade lönediskrimineringen måste bort från dagordningen.

Regeringen följer löpande arbetsmarknadens arbete med att få bort den könsrelaterade lönediskrimineringen, via Jämställdhetsombudsmannen och Medlingsinstitutet. I vårpropositionen anger också regeringen att en arbetsgrupp med uppgift att se över jämställdhetslagen kommer att tillsättas 2005. Vidare ska en nationell handlingsplan mot könsdiskriminerande löneskillnader tas fram. I skrivelsen Jämt och ständigt (rskr. 2002/03:140), som regeringen överlämnade till riksdagen i maj 2003, redogörs för de insatser som görs inom olika politikområden och på arbetsmarknaden för att öka jämställdheten i samhället.

Utskottet avslutar med att konstatera att vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Tillsammans står de bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken och tilläggsbudgeten för 2004.

Med hänvisning till vad som anförts ovan tillstyrker utskottet propositionen yrkande 1 och avstyrker motionerna Fi22 (m) yrkande 1, Fi23 (fp) yrkande 1, Fi24 yrkandena 1–4, Fi25 yrkande 1 samt Fi260 av Håkan Juholt (s).

3 Mål för budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Målet om ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel bör ligga fast. Utskottet avvisar motionsförslag om mål för statens finansiella sparande och den offentliga skuldsättningen. De aktuella motionerna avstyrks.

Jämför reservationerna 2 (m) och 3 (fp, kd, c).

Riksdagen har lagt fast ett långsiktigt mål för finanspolitiken som innebär att de samlade offentliga finanserna ska uppvisa ett överskott på i genomsnitt 2 % av BNP sett över en konjunkturcykel. Eftersom BNP för närvarande uppgår till ungefär 2 500 miljarder kronor innebär detta mål uttryckt i nominella termer att de samlade inkomsterna för staten, kommunerna och ålderspensionssystemet ska överstiga utgifterna med i genomsnitt ca 50 miljarder kronor per år under en fem till sju år lång period. Överskottet kan ett visst år vara högre eller lägre, men för perioden som helhet ska det motsvara 2 % av BNP.

Överskottsmålet på 2 % av BNP innebär att statsskulden kan minska som andel av BNP samtidigt som tillgångar byggs upp inom det allmänna pensionssystemet.

Riksdagen har varje år också lagt fast ett utgiftstak för de närmaste tre åren, vilket sätter en gräns för hur stora utgifter som staten kan dra på sig. Utgiftstaket omfattar dels de egentliga utgifterna på statsbudgeten exklusive statsskuldräntorna, dels utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Utgiftstaket fastställs alltid med viss marginal, och skillnaden mellan de takbegränsade utgifterna och utgiftstaket benämns budgeteringsmarginalen. Om belastningen på de takbegränsade utgifterna ökar kommer budgeteringsmarginalen att minska, och i princip försvagas då också budget-saldot eller saldot för ålderspensionssystemet med ett lika stort belopp.

Vårpropositionen

Sedan målet om 2 % överskott över en konjunkturcykel började gälla 2000 till det senaste året för vilket det finns ett utfall, 2003, har det årliga överskottet i de offentliga finanserna motsvarat i genomsnitt ca 2 % av BNP. Överskottet 2004 beräknas nu till 0,3 % av BNP. Mot bakgrund av den svaga sysselsättningsutvecklingen bedömer regeringen att avvikelser från överskottsmålet 2004 är acceptabel och att en åtstramning av finanspolitiken under innevarande år skulle riskera att hämma den ekonomiska utvecklingen. Framöver beräknas överskottet i de offentliga finanserna öka från 0,3 % 2004 till 1,1 % 2006.

Det svenska överskottsmålet är väsentligt mer ambitiöst än det som EU-länderna satt upp inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten. De svenska offentliga finanserna är också betydligt starkare än genomsnittet inom EU.

Under 2003 uppvisade Sverige ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn på 0,5 % av BNP, att jämföra med genomsnittet för EU-länderna på -2,6 % av BNP.

För att bedöma om överskottens nivå för enskilda år är förenliga med det medelfristiga målet analyserar regeringen den strukturella nivån på överskotten. Vid denna beräkning justeras det faktiska överskottet med hänsyn till två faktorer, nämligen förskjutningar i skatteuppbörden och den inverkan som en hög- eller lågkonjunktur har på de offentliga finanserna ett visst år. Med dessa båda faktorer bortrensade får man fram ett strukturellt finansiellt sparande. Vid ett givet långsiktigt överskottsmål på i genomsnitt 2 % av BNP bör det strukturella sparandet varje enskilt år motsvara, eller ligga nära, denna nivå. Avviker det kan avvikelserna sägas spegla i vilken omfattning aktiva finanspolitiska åtgärder sätts in för att stabilisera ekonomin vid sidan av de automatiska stabilisatorerna.

Utvecklingen i de offentliga finanserna uttryckt som strukturellt sparande framgår av följande sammanställning.

Tabell 7. Strukturellt finansiellt sparande i den offentliga sektorn 2000–2006

Procent av BNP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Finansiellt sparande	5,1	2,9	-0,3	0,5	0,3	0,6	1,1
Justering för BNP-gap ¹	-0,8	0,1	0,1	0,6	0,9	0,7	0,5
Engångseffekter	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Strukturellt sparande	3,8	2,9	-0,2	1,1	1,2	1,3	1,6
BNP-gap ²	1,2	-0,1	-0,1	-0,9	-1,2	-1,0	-0,7

Överskottsmålet tillåter att det finansiella sparandet avviker från 2 % för enskilda år för att jämna ut konjunktursvängningarna. Sedan budgetpropositionen för 2004 anger regeringen dock inte preciserade mål för det offentliga sparandet tre år framöver utan endast för nästkommande år. Målet för det enskilda året ska bestämmas med hänsyn både till det övergripande målet över en konjunkturcykel, och den aktuella konjunkturläget. Att fastställa mål för tre år framöver är emellertid vanskligt eftersom det är svårt att göra träffsäkra konjunkturprognoser med en tidshorisont på 3–4 år.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser i *motion Fi22* att budgetpolitiken ska inriktas på ett långsiktigt mål för den offentliga sektorns skuldsättning. Motionärernas samlade bedömning är att den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuld bör reduceras till 40 % av BNP, och att detta bör uppnås inom cirka fem år. För att åstadkomma en sådan skuldminskning krävs ett strukturellt finansiellt sparande på åtminstone 2 % av BNP de närmaste åren. Det faktiska saldoto bör sedan målsättas årligen utifrån detta, men med hänsyn tagen också till konjunkturläget. Motionärerna förordar utifrån denna ram ett finansiellt sparande

som är starkare än regeringens. Motionärerna förordar ett finansiellt sparande 2005 på 1 % av BNP, och 2006 2,1 % av BNP. Detta är 0,4 och 1,0 % mer än regeringen för 2005 respektive 2006. Förslaget redovisas som ett inslag i partiets förslag till riktlinjer för budgetpolitiken (yrkande 2 i denna del).

Folkpartiet liberalerna framhåller i *motion Fi23* att eftersom pensionssystemet åt autonomt bör inte dess sparande räknas in i det mål som fastställs. För kommunerna gäller ett balanskrav, och man bör kunna räkna med att den kommunala sektorn är i balans. Därmed är det statens finansiella sparande som bör målsättas. Målet bör vara att statens finansiella sparande ska vara i balans över en konjunkturcykel (yrkande 3). Givet de beräkningar som finns för pensionssystemet innebär ett sådant mål att den offentliga sektorn uppnår ett sparande på ca 2 % av BNP. Det operativa målet ska dock inte avse det offentliga sparandet, utan statens. Motionärerna betonar också att statens skuld bör minska, både som andel av BNP och i absoluta tal. Det är inte rimligt att försöka uppnå balans i statens finansiella sparande redan 2006 men med ett överskott i staten på 0,5–1 % av BNP under tre av fyra år under nästa mandatperiod nås balans i genomsnitt för en femårsperiod.

Kristdemokraterna anser i *motion Fi24* att regeringens förslag till budgetpolitiskt överskottsmål för de offentliga finanserna bör kompletteras och senare eventuellt ersättas med ett mål om balans i statens finansiella sparande (yrkande 8). En sådan restriktion innebär att skatteuttaget varken blir större eller mindre än nödvändigt oavsett nivå på det totala skatteuttaget. Ett balansmål för statens finansiella sparande över konjunkturcykeln blir liktydigt med en ambition att statsskulden inte ska öka över tiden, ens i nominella termer. På grund av de stora underskotten måste dock målet trappas in stegvis, påpekar motionärerna.

Motionärerna föreslår också ett etappmål för statsskulden som innebär att den ska minskas till under 40 % av BNP senast 2007 (yrkande 6). Detta ska huvudsakligen åstadkommas genom försäljning av statliga företag. Kristdemokraterna uppger att deras budgetförslag innebär att statsskulden 2006 blir ca 44 % av BNP, dvs. 4 % av BNP lägre än i regeringens förslag.

Motionärerna anser också att regeringen bör fullfölja arbetet med att presentera en långsiktig inkomst- och utgiftsstrategi, LINUS (yrkande 9). De erinrar om att den tidigare finansministern Erik Åsbrink tog initiativ till att utforma en sådan strategi men aldrig gavs tillfälle att slutföra detta arbete. En sådan strategi behövs enligt deras mening om Sverige ska klara den dubbla utmaning som följer av en ökad internationalisering med dess krav på sänkt skattetryck samtidigt som den demografiska utvecklingen med allt fler äldre snarare ställer krav på motsatsen.

Centerpartiet framhåller i *motion Fi25* att räntebetalningarna på den växande statsskulden är mycket betungande. Motionärerna anser att statsfinanserna måste ha sådan styrka att det inte uppstår ett budgetunderskott vid en normal lågkonjunktur. Regeringens mål om ett överskott i de offentliga finanserna har visat sig medföra en risk att avsättningar för framtida pensioner används för att täcka underskott i statens finanser, anser motionärerna. Cen-

terpartiet förordar därför ett mål som innebär att statsbudgeten inte ska visa underskott över en konjunkturcykel. Motionärernas målsättning är också att statsskulden ska minska som andel av BNP till högst 40 % inom de närmaste två mandatperioderna (yrkande 3).

Finansutskottets ställningstagande

Budgetpolitiken har under senare år inriktats mot två fleråriga mål – saldomålet och utgiftstaket – som lagt grund för en sund och stabil utveckling av de offentliga finanserna. Denna omständighet har bidragit till att Sverige i dag har internationellt sett starka offentliga finanser. Av EU:s numera 25 medlemsländer var det under 2003 endast sju som uppvisade överskott i sina samlade offentliga finanser medan 18 länder uppvisade underskott. Av de sju länderna med överskott var det tre vars överskott var större än Sveriges, Danmark (1,5 %), Finland (2,3 %) och Estland (2,6 %). Genomsnittet bland EU-länderna var ett underskott på 2,7 % av BNP och flera länder hade betydligt större underskott än de 3 % av BNP som stabilitets- och tillväxtpakten stipulerar. Även USA och Japan uppvisar stora underskott i sina offentliga finanser. Vid en internationell jämförelse hävdar sig Sveriges offentliga finanser väl, och överskotten beräknas också stiga de kommande åren.

Nuvarande överskottsmål på i genomsnitt 2 % av BNP över en konjunkturcykel har gällt sedan 2000. Under de två första åren motsvarade det finansiella sparandet i den offentliga sektorn 5,1 respektive 2,9 % av BNP enligt de reviderade NR-beräkningar som numera tillämpas och bygger på en periodiserad redovisning. Överskotten översteg dessa båda år med bred marginal den målsatta genomsnittsnivån. I den svaga konjunktur som råder under 2004 beräknas det finansiella sparandet till 0,3 % av BNP. Ålderspensionssystemet visar ett överskott på 2,0 % och statens finansiella sparande beräknas till -1,7 % av BNP. Med ett marginellt underskott i kommunsektorn ger detta sammantaget ett offentligt sparande på 0,3 % av BNP.

Tabell 8. Fördelningen av finansiellt sparande i den offentliga sektorn

Procent av BNP

	2003	2004	2005	2006
Staten	-1,4	-1,7	-1,8	-1,1
Ålderspensionssystemet	2,0	2,0	2,1	2,1
Kommunsektorn	-0,2	-0,1	0,3	0,1
Summa offentlig sektor	0,5	0,3	0,6	1,1

Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet förespråkar alla ett mål om att statens finansiella sparande ska vara i balans över en konjunkturcykel. Moderata samlingspartiet anser att målet bör avse den offentliga bruttoskulden, som ska reduceras till ca 40 % av BNP om ca fem år. Därav följer enligt Moderaternas egna uppgifter att det strukturella finansiella sparandet i den offentliga sektorn bör uppgå till åtminstone 2 % av BNP de närmaste åren.

Utskottet vill med anledning av detta framhålla följande. För kommunsektorn gäller ett krav på att det finansiella sparandet ska vara i balans. Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet beräknas enligt Långtidsutredningen uppgå till ca 2 % av BNP till år 2010. Av detta följer att regeringens mål om ett överskott på 2 % av BNP i hela den offentliga sektorn innebär att statens finansiella sparande i genomsnitt ska vara i balans åren framöver. Oppositionspartiernas förslag om ett balansmål för staten innebär således i detta avseende inte någon skillnad gentemot regeringens mål för hela den offentliga sektorn, åtminstone inte för den överskådliga framtiden. Inte heller Moderaternas förslag om ett skuldmål innebär någon verklig skillnad. Moderaterna kommer själva fram till att ett överskott på 2 % i de offentliga finanserna är vad som krävs för att nå deras föreslagna skuldmål. De olika målformuleringarna innebär således alla en snarlik avvägning av de offentliga finansernas styrka. Det förefaller därför, enligt utskottets uppfattning, som om det i praktiken råder en bred enighet kring att målet för de offentliga finanserna är väl avvägt. Det som skiljer är i stället målens tekniska utformning.

Oppositionspartierna för fram en rad argument för att målet inte bör avse hela den offentliga sektorns finansiella sparande, utan bara statens, alternativt den offentliga bruttoskulden.

Den bärande tanken bakom förslaget om ett balansmål för statens finansiella sparande är att ålderspensionssystemet är självständigt och inte kan användas som budgetregulator med mindre än att pensionsöverenskommelsen rivs upp. Kommunsektorn är ålagd ett balanskrav. Det är därför logiskt att målet avser den sektor som regering och riksdag har full möjlighet att påverka, nämligen staten. Överskottet i de offentliga finanserna ligger i dag helt och hållet i pensionssystemet medan staten uppvisar ett underskott. Detta är inte en hållbar situation utan innebär att pensionärernas tillgångar hotas på längre sikt, eftersom staten framöver kan behöva göra anspråk på dessa för att balansera sin egen ekonomi.

Ett mål för den offentliga bruttoskulden ger starkare incitament att använda oväntade och tillfälliga förbättringar till amorteringar. Avser målet det finansiella sparandet ökar i stället risken att sådana förstärkningar används till budgetförsvagande reformer, anser Moderaterna. En lägre skuldnivå ger också ökat finanspolitiskt handlingsutrymme framöver samtidigt som det minskar risken för en eskalerande skuld- och räntespiral i händelse av en ny, riktigt djup, lågkonjunktur.

Utskottet delar inte åsikten att det vore lämpligare att ha ett mål för statens finansiella sparande eller för den offentliga skulden än att behålla målet för finansiellt sparande i hela den offentliga sektorn. Det finns flera skäl till detta.

- Ett mål för den offentliga bruttoskulden, och likaså för statsskulden, skulle riskera att innebära en lockelse att uppnå målet genom engångsvisa åtgärder, och även sådana åtgärder som inte förbättrar den offentliga nettoskulden. Ett bruttoskuldmål skulle kunna nås genom omfattande försäljningar av statlig egendom, trots att sådana försäljningar inte behöver innebära en förbättring av den offentliga ekonomin. Statsskulden på-

verkas dessutom av många faktorer som är av teknisk karaktär och därför har mindre betydelse i ekonomisk-politiskt perspektiv. Det förefaller t.ex. inte välbetänkt att anpassa finanspolitiken till effekter på skuldsättningen då valutakursen ändras. Ett skuldmål skulle riskera att inte vara särskilt operativt lämpligt.

- Ett återkommande argument mot dagens mål för hela den offentliga sektorn är att det hotar pensionärernas pengar. För att täcka sina egna underskott skulle staten förr eller senare behöva ta pensionssystemets sparande i anspråk. En sådan verklighetsbeskrivning är enligt utskottets uppfattning direkt missvisande. Det förhållandet att det finns ett betydande överskott i pensionssystemet gör det förvisso möjligt att underbalansera statens finansiella sparande utan att äventyra de samlade offentliga finanserna. Detta är en ekonomisk-politisk avvägning som görs avseende de offentliga finanserna. Den avvägningen äventyrar inte pensionsöverenskommelsen och hotar inte pensionärernas pengar. De offentliga finanserna fortsätter att vara starka och skuldkvoten minskar till 2006 trots underskottet i statens finansiella sparande.
- I ett stabiliseringspolitiskt perspektiv måste de samlade offentliga finanserna beaktas. Om man ska bedöma ekonomins samlade efterfrågan kan man inte bortse från pensionssystemet och kommunsektorn. Att bara betrakta staten skulle lätt kunna leda till en felaktigt avvägd efterfrågepolitik. Om finanspolitiken inriktas på ett mål för statens finansiella sparande skulle det därför ändå behövas ett annat mått för att göra stabiliseringspolitiska avvägningar. Detta skulle enligt utskottets mening innebära en onödigt komplikation och riskera att göra finanspolitiken mindre tydlig.
- Ett mål som avser hela den offentliga sektorn är mindre känsligt för organisatoriska förändringar än ett mål för staten. För att vara jämförbart över tiden måste ett mål för staten justeras för ansvarsförändringar mellan staten och kommunsektorn. Detsamma gäller t.ex. för engångsöverföringarna från pensionssystemet till staten som följde av pensionsreformens ändrade ansvarsfördelning. Ett mål som avser hela den offentliga sektorn är därför i denna mening stabilare över tiden. Även för riksdagens arbete med att jämföra de politiska alternativen skulle ett mål för staten kunna innebära en komplikation. Flera riksdagspartier förordar nämligen omfattande förändringar av ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna. Avgränsningen av staten skulle därför kunna variera mellan parterna, vilket i hög grad skulle försvåra jämförelser av de olika budgetalternativen.
- Ännu ett viktigt skäl till att målet bör avse hela den offentliga sektorn är att detta är en internationell standard. Sveriges nuvarande överskottsmål är definierat i överensstämmelse med det mått som EU använder i stabilitets- och tillväxtpakten. Detta underlättar givetvis internationella jämförelser, men det bidrar också till ökad tydlighet i finanspolitiken. Om Sverige skulle välja ett mål för staten skulle vi alltså behöva använda ett mått

i den inhemska politiken och ett annat i EU-sammanhang. Detta skulle enligt utskottets mening göra finanspolitiken mindre tydlig.

- Väljer man att ersätta målet för de offentliga finanserna med ett balansmål för staten kan i ett längre perspektiv följderna bli att finanspolitiken försvagas. Om balanskravet för kommunerna upprätthålls och målet för statens finansiella sparande sätts till exempelvis noll, kommer det samlade offentliga sparandet att följa sparandet i pensionssystemet. När de demografiska påfrestningarna sänker överskotten i pensionssystemet, och kanske vänder dem till underskott, minskar det samlade offentliga sparandet i motsvarande grad. Säkerhetsmarginalen mot stabilitets- och tillväxtpaktens underskottsgräns på 3 % av BNP kommer då att krympa. Med ett mål för hela den offentliga sektorn måste stigande underskott i pensionssystemet balanseras av stigande överskott i någon annan sektor. Så är inte fallet om målet endast avser staten.

Om motionärerna är ute efter en stramare finanspolitik än regeringens vore det att föredra, enligt utskottets uppfattning, att föreslå ett höjt mål för sparandet i hela den offentliga sektorn i stället för att bryta ut staten och skapa ett mer begränsat mål. Det förefaller dock, att döma av de föreslagna målformuleringarna, som om motionärerna i praktiken inte förespråkar ett stramare mål för finanspolitiken än regeringen.

Utskottet anser sammanfattningsvis inte att det finns anledning att vare sig ersätta eller komplettera dagens mål med ett mål för statens finansiella sparande, eller införa ett mål för den offentliga skulden.

Skuldsättningen måste minska, anser flera av motionärerna. Kristdemokraterna och Folkpartiet förordar att en väsentlig del av minskningen av statskulden ska ske genom försäljning av statliga företag: Partierna har snarlika motiv för sina förslag, både ideologiska och statsfinansiella. Utskottet inriktar här sitt resonemang på de statsfinansiella motiven.

Det är framför allt två statsfinansiella motiv som framförs i motionerna. En lägre statsskuld innebär att statens räntebörda minskar. Kristdemokraterna skriver att skatterna skulle kunna sänkas med två procent av BNP om ingen räntebörda alls existerade. Det andra argumentet för en minskad statsskuld är stabiliseringspolitiskt. En minskad statsskuld, hävdar motionärerna, skapar en säkerhetsmarginal som ökar möjligheterna att bedriva stabiliseringspolitik. Folkpartiet anser att en låg statsskuld är den bästa bufferten och skapar reserver så att den ekonomiska politiken kan få tillräcklig rörelsefrihet. Kristdemokraterna skriver i sin partimotion att en lägre skuldkvot ökar beredskapen för konjunkturpolitiskt motiverade tillfälliga underskott i ett läge där penningpolitiken inte är tillräcklig.

Antag att staten, som motionärerna förespråkar, skulle sälja ut företag i stor skala i syfte att skapa en stabiliseringspolitisk buffert och ökad politisk rörelsefrihet. Vilka effekter skulle sådana försäljningar få på de offentliga finanserna? Om försäljningsinkomsterna används till amorteringar av statskulden sjunker givetvis skulden. Den konsoliderade bruttoskulden, det begrepp som används i stabilitets- och tillväxtpakten, sjunker i samma omfatt-

ning. Den offentliga sektorns nettoskuld påverkas emellertid inte. Försäljningen innebär nämligen att staten byter en finansiell tillgång, aktier, mot en annan, pengar. Detta byte som sådant gör staten varken rikare eller fattigare eftersom statens tillgångar och skulder minskar med samma belopp.

Effekten på det finansiella sparandet är inte självklar. Statsskuldräntorna sjunker rimligtvis om statsskulden amorteras, men samtidigt avhänder sig staten tillgångar som ger inkomster till statskassan. Nettoeffekten av dessa förändringar avgörs bl.a. av ränteläget och hur framgångsrika de aktuella företagen är. Det är inte givet om staten vinner eller förlorar på försäljningen vad gäller effekten på det finansiella sparandet.

De föreslagna försäljningarna leder alltså till att statens balansomslutning minskar. Skulderna blir mindre, och likaså tillgångarna. Varken statens eller den offentliga sektorns nettoförmögenhet påverkas, och effekten på det finansiella sparandet är osäker. Utskottet har för sin del svårt att se hur en sådan åtgärd skulle kunna skapa ett ökat utrymme för finanspolitiska stimulanser i lågkonjunktur. Att först sänka statsskulden genom att avyttra statliga företag för att sedan i en kommande lågkonjunktur underbalansera budgeten med hänvisning till det utrymme som den lägre skulden ger, innebär helt enkelt en försvagning av de offentliga finanserna. En sådan politik rimmar illa med motionärernas tal om behovet av starkare offentliga finanser.

I en situation där den offentliga bruttoskulden ligger nära stabilitetspaktens övre gräns på 60 % av BNP skulle i och för sig en minskning av skulden genom företagsförsäljningar skapa ett ökat politiskt handlingsutrymme, men för Sveriges del är detta inte aktuellt. Enligt regeringens beräkningar uppgår den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuld till 52,1 % 2004 och sjunker till 50,6 % 2006. Avståndet till gränsen på 60 % av BNP är därmed be-
tryggande.

Beträffande nivån och utvecklingen av den offentliga skuldsättningen vill utskottet dessutom framhålla följande. Saneringen av statsfinanserna har inneburit att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld på nio år har kunnat minska från närmare 80 % av BNP 1994 till dagens nivå på 52 % av BNP. Under de tre närmast följande åren beräknas bruttoskulden mätt som andel av BNP sjunka med ytterligare ca 1,5 procentenheter.

Under perioden 2003–2006 beräknas den konsoliderade bruttoskulden öka med ca 120 miljarder kronor. Ställd i relation till BNP motsvarar det en skuldminskning med 2 procentenheter till nivån 50,6 % av BNP vid utgången av 2006.

Nivån på den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld har tidigare haft sitt speciella intresse just på grund av att den är en del av EU:s konvergenskriterier. Numera uppfyller Sverige, som framgått ovan, med bred marginal Maastrichtfördragets skuldkriterium som föreskriver att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld får uppgå till högst 60 % av BNP. Bruttoskuldens storlek är därmed inte längre av samma intresse, förutsatt att den offentliga skuldkvoten inte återigen växer.

Mot bruttoskulden kan ställas den offentliga sektorns tillgångar i bl.a. AP-fonden och bolag, och sammantagna visar dessa den offentliga sektorns finansiella nettoställning. Nettoskulden var 2003 endast 4 miljarder kronor, och från 2004 beräknas skulden vara negativ, dvs. den offentliga sektorn har en nettoförmögenhet. År 2006 beräknas denna nettoförmögenhet ha stigit till 44 miljarder kronor, motsvarande 1,6 % av BNP.

Kristdemokraterna föreslår också att riksdagen ska ålägga regeringen att fullfölja ett tidigare påbörjat arbete med att presentera en långsiktig inkomst- och utgiftsstrategi. Utskottet stöder inte detta förslag. Enligt utskottets mening bör riksdagen inte i detalj reglera hur regeringen ska utforma sin långsiktiga strategi för att möta problem av det slag som motionärerna tar upp.

Sedan i höstas föreslår regeringen preciserade saldomål endast för det närmast kommande året, i stället för avseende de tre kommande åren som man gjorde tidigare. Utskottet hade inget att invända mot denna förändring utan ansåg att förändringen kunde betraktas som en anpassning till den rådande verkligheten. De preciserade saldomålen hade i praktiken inte någon styrande effekt för budgetpolitiken.

Utskottet anser dock att det är viktigt att upprätthålla långsiktigheten i bedömningen av saldomålet genom att analysera saldots nivå och utveckling. Det offentliga saldot kan avvika från 2 % av BNP för enskilda år, både för att de automatiska stabilisatorerna tillåts verka för att jämna ut konjunkturvariationer, och för att även aktiva finanspolitiska åtgärder ska kunna användas. I vårpropositionen finns en analys där de redovisade saldona justeras för konjunkturläge och engångseffekter. Genom dessa justeringar beräknas ett s.k. strukturellt saldo, som ger en indikation om hur saldot skulle ha varit vid en normal konjunktur och utan engångseffekter. Analysen visar att det strukturella saldot varje år är högre än det faktiska, men att skillnaden avtar. En del av avvikelsen från det målsatta sparandet på 2 % av BNP förklaras således av konjunkturläget. Saldot förbättras successivt till 2006, vilket till en del förklaras av den goda konjunkturutvecklingen.

Regeringen konstaterar i propositionen att det genomsnittliga överskottet i de offentliga finanserna under perioden 2000-2006 beräknas till 1,4 % av BNP. Samtidigt gör regeringen den samlade bedömningen att överskotten är förenliga med det av riksdagen fastställda överskottsmålet på i genomsnitt 2 % av BNP. Regeringen kommenterar saldoavvikelsen för innevarande år med att den beror på den ökade arbetslösheten och att en åtstramning skulle riskera att hämma den ekonomiska återhämtningen. Det offentliga saldot förbättras fram till 2006 men det återstår ändå en betydande skillnad mellan det beräknade genomsnittliga överskottet 2000-2006 på 1,4 %, och det fastställda målet på 2 %. Utskottet anser att analysen av saldot med fördel skulle kunna utvecklas.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är av största vikt för sysselsättning och tillväxt att långsiktigt upprätthålla sunda offentliga finanser. De kommande demografiska påfrestningarna och Sveriges åtaganden i EU ger stark anledning att bedriva en ansvarsfull och uthållig budgetpolitik. Till

hösten kommer regeringen att uppdatera sina bedömningar av de offentliga finanserna samt föreslå riksdagen ett utgiftstak för 2007. I detta förslag avser regeringen att beakta behovet av en budgeteringsmarginal som har ett utrymme för konjunkturella variationer i sysselsättningen.

Utskottet anser att det vore önskvärt om förslaget till utgiftstak på ett tydligare sätt än i dag kunde kopplas såväl till en diskussion om sysselsättningen som saldots långsiktiga utveckling. Åtgärder för att stimulera efterfrågan och upprätthålla sysselsättningen har vidtagits genom såväl ökade offentliga utgifter som minskade inkomster. Saldomålet framstår därför ur statsfinansiell synvinkel som en mer avgörande restriktion än utgiftstaket. En analys av saldomålets och budgetpolitikens långsiktiga utveckling måste mot denna bakgrund ses som mycket angelägen, och borde med fördel kunna presenteras så att det framgår att utgiftstak och saldomål bildar en sammanhängande enhet som verkar i riktning för att upprätthålla en ansvarsfull och långsiktigt hållbar budgetpolitik.

Med dessa motiveringar avstyrker utskottet motionerna Fi22 (m) yrkande 2 i denna del, Fi23 (fp) yrkande 3, Fi24 (kd) yrkandena 6, 8 och 9 samt Fi25 (c) yrkande 3.

4 Riktlinjer för budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens och samarbetspartiernas förslag till riktlinjer för budgetpolitiken och avstyrker de alternativa förslag som framförs av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet.

Jämför reservationerna 4 (m), 5 (fp), 6 (kd) och 7 (c).

4.1 Budgetutvecklingen

Under andra halvåret 2003 vände den internationella konjunkturen uppåt och aktiviteten i svensk ekonomi tilltog. I den ekonomiska vårpropositionen förutses uppgången fortsätta och BNP bedöms öka med ca 2,5 % både 2004 och 2005, vilket är nära en procentenhet högre än 2003. Under 2002 uppstod ett underskott i de offentliga finanserna på 0,3 % av BNP, och för 2003 blev utfallet ett överskott på 0,5 % av BNP. Detta var visserligen mindre än de målsatta 2,0 % av BNP, men avvikelsen förklaras till stor del av att BNP-utvecklingen det året blev svagare än beräknat. I budgetpropositionen för 2003 beräknades BNP för 2003 växa med 2,5 % men utfallet blev 0,9 procentenhet lägre, dvs. 1,6 %. Dessutom utvecklades skatteintäkterna svagare än beräknat, även med hänsyn tagen till den ekonomiska utvecklingen. För 2004 beräknas det offentliga saldot till 0,3 % av BNP, vilket är något lägre än den målsatta nivån på 0,5 %. Sedan budgetpropositionen i höstas har emellertid beräkningarna för arbetslösheten höjts med nästan 1 procentenhet. En åtstramning under innevarande år skulle riskera att hämma den ekonomiska utvecklingen, bedömer regeringen. Det offentliga saldot beräknas förstärkas gradvis och uppgår 2006 till 1,1 % av BNP. Sammantaget bedömer regeringen att de beräknade överskotten är förenliga med målet om ett överskott på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturykel.

Den beräknade utvecklingen inom de tre delsektorer som omfattas av överskottsmålet framgår av efterföljande sammanställning.

Tabell 9. Offentliga sektorns finansiella sparande 2003–2006

Miljarder kronor

	2003	2004	2005	2006
Staten	-34	-42	-47	-29
Ålderspensionssystemet	49	51	56	55
Kommunsektorn	-4	-2	7	4
Summa offentlig sektor	12	8	15	30
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,5</i>	<i>0,3</i>	<i>0,6</i>	<i>1,1</i>
<i>Årsvisa mål</i>	<i>2</i>	<i>0,5</i>		

Som framgår av sammanställningen återfinns överskottet i de offentliga finanserna främst i ålderspensionssystemet. Statens finansiella sparande 2004 och 2005 förväntas uppvisa ett underskott på ca 42 respektive 47 miljarder kronor. År 2006 minskar underskottet i statens finansiella sparande till 29 miljarder kronor. Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet förutses uppgå till ca 2 % av BNP under prognosperioden. Kommunsektorns finansiella sparande väntas stärkas under perioden och balanskravet antas uppfyllas 2006 av flertalet kommuner och landsting.

Skattekvoten, dvs. den offentliga sektorns skatter och avgifter i procent av BNP, uppgick 2003 till 50,5 % och väntas minska något till 49,8 % 2006. Utgiftskvoten som 2003 motsvarade 55,6 % av BNP beräknas mot periodens slut ha sjunkit till 54,3 %.

Den offentliga sektorns nettoskuld var nära noll 2003. Det positiva sparandet medför att nettoskulden vänds till en positiv finansiell ställning i år motsvarande 0,3 % av BNP. Vid utgången av 2006 beräknas den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet till 1,6 % av BNP.

Under perioden 1998–2002 uppvisade statsbudgeten överskott som sammanlagt uppgick till 233,5 miljarder kronor. Statsskulden minskade under motsvarande period med ca 300 miljarder kronor, i huvudsak till följd av budgetöverskotten och valutakursvinster. En stor del av budgetöverskotten är hänförliga till överföringarna från AP-fonderna, sammanlagt 145 miljarder kronor under perioden 1999–2002.

Den svaga konjunkturen 2003 innebar att budgetöverskotten förbyttes till ett underskott på 46 miljarder kronor, bland annat till följd av höga arbetslöshetsutgifter för staten och fortsatt höga utgifterna inom ohälsområdet. I den ekonomiska vårpropositionen prognosticerar regeringen fortsatta underskott i statsbudgeten under perioden 2004–2006. De redovisade saldona bärs delvis upp av vissa större engångseffekter, vilket framgår av efterföljande sammanställning.

Tabell 10. Statsbudgetens inkomster, utgifter och saldo samt statsskuldens utveckling
Miljarder kronor

	2003	2004	2005	2006
Inkomster	661,7	694,9	740,4	763,6
Utgifter m.m.	708,1	757,2	776,3	797,0
Statsbudgetens saldo	-46,3	-62,2	-35,9	-33,4
Större engångseffekter varav:	17,7	18,9	16,9	15,0
<i>försäljning av statligt aktieinnehav</i>	0,0	15,0	15,0	15,0
<i>överföring från AP-fonden</i>	13,7	3,9	1,9	0,0
<i>arealersättning</i>	4,0			
Saldo justerat för större engångseffekter	-64,1	-81,1	-52,8	-48,4
Statsskuld vid årets slut	1 185,7	1 240,1	1 283,9	1 316,3
<i>Statsskuld i procent av BNP</i>	48,6	49,2	48,8	48,0

Utgiftstaket för staten omfattar utgifterna på statsbudgetens utgiftsområden exklusive statskuldräntor, utgifterna för ålderspensionssystemet och en budgeteringsmarginal. Under perioden 2003–2006 beräknas de takbegränsade utgifterna öka med 88 miljarder kronor eller med i genomsnitt 29 miljarder kronor per år. Av den totala ökningen svarar statsbudgetens takbegränsade utgifter för 66 miljarder kronor och ålderspensionssystemets utgifter för 22 miljarder kronor.

Tabell 11. Utgiftstak för staten och takbegränsade utgifter 2003–2006

Miljarder kronor

	2003	2004	2005	2006
Utgiftstak för staten	822,0	856,0	894,0	931,0
Takbegränsade utgifter	819,1	855,9	892,4	907,0
Budgeteringsmarginal	2,9	0,1	1,6	24,0

4.2 Utgångspunkter för utskottets prövning

Under de båda senaste mandatperioderna har de offentliga finanserna förbättrats dramatiskt. När budgetkrisen var som djupast 1993 motsvarade underskottet 11,6 % av BNP. Redan efter fem år med omfattande besparingsprogram hade de offentliga finanserna återhämtat sig så mycket att de åter uppvisade överskott. Överskottet växte snabbt och var som störst 2000 då det uppgick till 5,1 % av BNP. På nio år stramades alltså de offentliga finanserna upp med mer än 16 % av BNP. Därefter har en avmattning skett men fortfarande har Sverige i motsats till flertalet andra EU-länder överskott i de offentliga finanserna.

Med de tidigare stora underskotten ökade också skuldbördan snabbt. Den offentliga sektorns bruttoskuld hade i slutet av 1996 vuxit till nästan 74 % av BNP, vilket var 14 procentenheter mer än vad skuldriteriet i Maastrichtfördraget tillåter. Därefter skedde en vändning, och regeringen räknar nu med att bruttoskulden ska ha minskat till ca 48 % av BNP vid utgången av 2006.

Den växande skuldbördan urholkade också snabbt den offentliga sektorns förmögenhetsställning. Skulderna växte sig större än de finansiella tillgångarna inklusive AP-fonden, och denna nettoskuld ökade till 467 miljarder kronor 1996. Men med de stora finansiella överskotten var nettoskulden helt avvecklad 2001. Redan året därpå kom emellertid återhämtningen av sig när kraftiga värdeminskningar på den offentliga sektorns aktieinnehav ledde till att de finansiella tillgångarna åter understeg skulderna. Regeringen förutser nu en successiv återhämtning och räknar med att den offentliga sektorns samlade nettoförmögenhet kommer att uppgå till 44 miljarder kronor vid utgången av 2006.

Statsskulden – mätt i nominella termer – var som störst i slutet av 1998 då den uppgick till 1 445 miljarder kronor. Den har därefter minskat och beräknas vid innevarande års slut uppgå till 1 240 miljarder kronor.

Den snabba förbättringen av de offentliga finanserna förklaras till en del av en gynnsam ekonomisk utveckling. Helt avgörande har emellertid varit den förda budgetpolitiken och det saneringsprogram med omfattande skatthöjningar och besparingar som genomfördes i mitten av 1990-talet. Ett program för sanering av den offentliga ekonomin som därefter följts upp av en strikt målstyrning i form av utgiftstak för staten och överskottsmål för de offentliga finanserna.

Denna form av målstyrning har kommit att bli ett viktigt inslag i budgetpolitiken. Inte minst utgiftstaken har visat sig vara ett verkningsfullt instrument. Genom att tre år i förväg bestämma omfattningen på de statliga utgifterna och därefter hålla fast vid detta åtagande blir budgetpolitiken långsiktig och mer förutsägbar. En restriktion som utgiftstaket avser exempelvis att förhindra att tillfälligt högre inkomster används för att finansiera varaktigt högre utgifter. Fastställda utgiftstak har hittills hållits och har fram t.o.m. 2003 sammanlagt underskridits med ca 40 miljarder kronor. Regeringen är enligt budgetlagen skyldig att vidta åtgärder om utgiftstaken hotar att överskridas. Regeringen har också vid flera tillfällen genomfört eller föreslagit riksdagen olika åtgärder för att förhindra ett överskridande.

De offentliga finanserna är nu så starka att vi i motsats till många andra länder förmått möta den senaste internationella konjunkturnedgången utan ohållbara underskott. Våra marginaler till stabilitets- och tillväxtpaktens krav på att underskotten inte får överstiga 3 % av BNP är mycket goda.

4.3 Vårpropositionen

Regeringens budgetpolitik är inriktad på att upprätthålla sunda offentliga finanser, vilket är en förutsättning för hög tillväxt och full sysselsättning. Sedan 2000 tillämpar Sverige ett mål om att de offentliga finanserna ska visa ett överskott på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Målet innebär att statsskulden kan minska som andel av BNP samtidigt som tillgångar byggs upp inom pensionssystemet. På så sätt skapas en buffert för att möta de kommande demografiska påfrestningarna på välfärden, som kommer att innebära både att utgifterna för pensioner, vård och omsorg ökar och att skatteinkomsterna avtar när andelen förvärvsarbete blir mindre. Överskottsmålet skapar också utrymme för finanspolitiken att kunna dämpa konjunktursvängningarna utan att underskotten blir för stora i en lågkonjunktur. Dessutom innebär överskottsmålet att Sverige upprätthåller en betryggande marginal till underskottsgränsen på 3 % av BNP i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt.

Utgiftstaken har hållits alla år sedan de började användas 1997. För 2004 och 2005 är utrymmet under utgiftstaket dock mycket begränsat. Regeringen aviserar därför utgiftsbegränsande åtgärder för innevarande år som uppgår till sammanlagt 4,3 miljarder kronor. Regeringen följer utgiftsutvecklingen noga. Utgiftstaken ska klaras.

För de kommande tre åren räknar regeringen med att både den konsoliderade bruttoskulden och statsskulden kommer att öka i absoluta tal. Statsskul-

den beräknas öka från 1 240 miljarder kronor 2004 till 1 316 miljarder kronor vid slutet av 2006. Både statskulden och den konsoliderade bruttoskulden fortsätter dock att minska mätta som andel av BNP. Bruttoskulden sjunker från 52,1 % av BNP 2004 till 50,6 % av BNP 2006. Avståndet till stabilitets- och tillväxtpaktens maximinivå på 60 % av BNP är således betryggande och stigande.

Trots att konjunkturutvecklingen under innevarande år är god och Sveriges tillväxt justerats upp sedan beräkningarna i höstens budgetproposition, är utvecklingen på arbetsmarknaden bekymmersam. Åtgärderna i vårpropositionen tar därför i första hand sikte på att bekämpa arbetslösheten. Kampen mot ohälsan och åtgärder för att stärka tillväxten är också mycket högt prioriterade uppgifter för regeringen. För att utveckla välfärden och klara framtida åtaganden krävs att sysselsättningen ökar. Regeringen föreslår både ett generellt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting 2005 och ett riktat bidrag för att möjliggöra anställningar av 6 000 fler i förskolan. Kommunsektorn tillförs därutöver ytterligare resurser både 2005 och 2006. För att stimulera sysselsättningen inom byggsektorn aviserar regeringen ett tidsbegränsat s.k. ROT-avdrag, och avser också att återkomma med förslag om skattestimulans för miljöinvesteringar i offentliga lokaler. Sysselsättningsmålet ligger fast. Om regeringen bedömer det som nödvändigt kommer man att föreslå fler åtgärder till hösten för att målet ska nås. Ersättningsnivån i sjukförsäkringen återställs till 80 % från den 1 januari 2005. Från och med 2005 införs friår i hela landet med samma villkor och omfattning som det pågående försöket, dvs. totalt ca 12 000 platser. För 2006 avsätts 1 miljard kronor för reformer för barn. Ett barn tillägg för studerande införs, den barnrelaterade delen av bostadsbidragen höjs, liksom även underhållsstödet. Regeringen presenterar också en historiskt stor satsning på utbyggnad och underhåll av Sveriges vägar och järnvägar. För att komma i gång tidigt med projekten avser regeringen att lånefinansiera investeringar för 25 miljarder kronor. Rättsväsendet har tillförts stora resurser under de senaste åren och förstärkningen fortsätter. Polisen tillförs ytterligare resurser. Biståndet höjs 2005 som ett led i att biståndsramen bedöms kunna höjas till 1 % av BNP under mandatperioden. Klimatinvesteringsprogrammet utökas och anslagen till biologisk mångfald höjs både 2005 och 2006. De föreslagna eller aviserade reformerna sammanfattas i nedanstående tabell. En utförlig genomgång av reformerna återfinns också i avsnitt 2.3 i detta betänkande.

Tabell 12. Reformerna för välfärd och tillväxt

Miljoner kronor

	2004	2005	2006
Bistånd		590	590
Ökad rättvisa och trygghet		2 340	2 370
Återställd sjukpenning 80 %		940	970
Slopad 3:e sjuklönevecka		1 400	1 400
Barnen vår framtid		1 000	3 000
Barn i ekonomiska utsatta familjer			150
Underhållsstöd			200
Barn tillägg studenter			450
Bostadsbidrag			200
Förskolan, personalförstärkning		1 000	2 000
Sysselsättning	1 860	4 885	850
Arbetstidförkortning		50	50
Friår			
Särskilt anställningsstöd	400	400	
Sysselsättningsstöd till kommuner		1 500	
Kombinationsutbildning	60	335	
ROT-avdrag bostäder	1 400	1 000	
Skattestimulans källsortering		270	130
Miljöinvesteringar i offentliga lokaler		1 330	670
Vägar och järnvägar		2 500	2 500
Ett ekologiskt hållbart Sverige		450	750
Biologisk mångfald		300	500
Klimatinvesteringar		50	150
Biotopskydd		100	100
Allmänna bidrag till kommuner		3 000	5 000
Övrigt	420	340	760
Summa	2 280	15 105	15 820

De föreslagna åtgärderna ryms inom ramen för tidigare beslutade utgiftstak, och utvecklingen av det offentliga saldot är enligt regeringens bedömning förenlig med målet om ett överskott på 2 % i genomsnitt över en konjunktursyklus. Sunda offentliga finanser är grunden för tillväxt och sysselsättning. De båda målen för budgetpolitiken, utgiftstaket och överskottsmålet, ligger fast.

Trepartiöverenskommelse om budgetpolitiken

Liksom budgetpropositionen bygger den ekonomiska vårpropositionen på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, som gemensamt står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken och tilläggsbudgeten för 2004. De tre partiernas gemensamma politik bygger på övertygelsen att man måste väva samman den ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionen för att skapa en uthållig utveckling som är bra för Sverige. Tillsammans vill de utforma en tydlig politik för ett grönt och jämställt folkhem där hållbar tillväxt, full

sysselsättning och trygg välfärd drivs framåt av teknisk utveckling, modern omställning, omfattande delaktighet och minskade klyftor.

Politiken ska enligt de tre partierna präglas av ordning och ansvar. I en orolig tid krävs tydliga prioriteringar, men framför allt gemensamt ansvarstagande. Regeringen och samarbetspartierna uppger att de är beredda att ta det ansvaret. Det är i bred samverkan som Sverige utvecklas bäst, framhåller de. Ansvaret gäller vårt land, men också den omvärld vi är så beroende av.

4.4 De politiska alternativen

Utskottet behandlar i detta sammanhang regeringens och de båda samarbetspartiernas förslag till:

– riktlinjer för budgetpolitiken (prop. 2003/04:100 punkt 2).

Mot den inriktning av budgetpolitiken som förordas i vårpropositionen står oppositionspartiernas alternativa förslag. De kommer till uttryck i följande motionsyrkanden.

Moderata samlingspartiet

– riktlinjer för budgetpolitiken (mot. Fi22 yrk. 2 i denna del),

Folkpartiet liberalerna

– riktlinjer för budgetpolitiken (mot. Fi23 yrk. 2),

– riktlinjer för skattepolitiken (mot. Fi23 yrk. 4),

Kristdemokraterna

– riktlinjer för budgetpolitiken (mot. Fi24 yrk. 7),

– skattekvotens och utgiftstakens andel av BNP på sikt (mot. Fi24 yrk. 5),

Centerpartiet

– fyra reformområden för Sverige (mot. Fi25 yrk. 2),

– riktlinjer för skattepolitiken (mot. Fi25 yrk. 4).

Moderata samlingspartiet

Moderata samlingspartiets budgetpolitik bygger på tre delar. För det första föreslår man sänkta skatter på arbete och företagande för att stimulera arbetsutbud och tillväxt. För det andra föreslår man satsningar på rättsväsendet, skolan och sjukvården, och för det tredje ska besparingar genomföras i bidragssystemen. Moderaterna förespråkar att de offentliga finanserna bör vara starkare än i regeringens förslag.

För Moderaterna är det en medveten prioritering att lägre skatter är viktigare än bidrag liksom att vård, omsorg och skola också är viktigare än bidrag. För att ge starkare drivkrafter åt arbete är skattesänkningarna främst inriktade på sänkta inkomstskatter. De största besparingarna återfinns inom sjuk- och föräldraförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Moderaterna föreslår att ersättningsnivåerna successivt ska sänkas till 65 %. Motionärerna avser att återkomma med detaljer kring förslagen i sin budgetmotion kommande höst.

Det viktigaste skälet för att koncentrera besparingarna på uppstramningar av transfereringarna är att arbete och tillväxt måste stimuleras. För att Sverige

ska klara att trygga framtidens välfärd trots de demografiska påfrestningar som väntar krävs mer tillväxt, arbete och färre personer som är beroende av bidragssystemen. De ekonomiska skillnaderna mellan att arbeta och inte arbeta måste därför vara större, anser motionärerna. Detta ska åstadkommas både genom att skatter på arbete och företagande sänks och att transfereringarna stramas åt. Att skattesänkningarna finansieras genom stramare transfereringar anser Moderaterna därför vara viktigt.

I det redovisade budgetalternativet uppgår budgetförstärkningarna 2005 till ca 40 miljarder kronor, skattesänkningarna till ca 32 miljarder kronor och satsningar på bl.a. vård, skola och rättsväsende till ca 7 miljarder kronor. Det ger ett finansiellt sparande 2005 som är ca 1 miljard kronor bättre än regeringens. Motionärerna räknar också med att deras förslag kommer att skapa dynamiska effekter som förstärker de offentliga finanserna med ytterligare ca 10 miljarder kronor 2005.

Motionärerna bedömer att deras förslag har följande effekt på den offentliga sektorns finansiella sparande under de närmaste åren.

Tabell 13. Finansiellt sparande i Moderata samlingspartiets budgetalternativ

Procent av BNP

	2005	2006
Moderaternas avvikelse från förslag i VP	+0,4	+1,0
Moderaternas redovisade saldo	1,0	2,1

Folkpartiet liberalerna

Folkpartiet liberalerna understryker i sin motion att Sverige inte längre har sunda statsfinanser. Det finns flera viktiga mål för de ekonomiska politiken men den fortgående försämringen av statsfinanserna gör det nödvändigt att nu ge hög prioritet åt att stärka statsfinanserna. Motionärerna anser också att regeringen har förfuskat tillämpningen av utgiftstaket genom olika former av manipulationer och anser att utgiftstakets långsiktiga trovärdighet måste återupprättas.

Småföretagandet står för en väsentlig del av tillväxten och måste uppmuntras. Den administrativa bördan på småföretag måste lindras och skatterna sänkas. Den s.k. BEK-modellen bör ersätta dagens 3:12-regler för fåmansbolag, vilket sänker deras skattebörda betydligt. Förmögenhetsskatten bör avskaffas inom tre år och arbetsgivaravgifterna i den privata tjänstesektorn bör sänkas. Dubbelbeskattningen på aktier måste lindras. Folkpartiet vill också skapa större rättvisa mellan egenföretagare och anställda i socialförsäkringarna.

Folkpartiet liberalernas inkomstskatteförslag tar sikte på sänkta marginalskatter i alla inkomstlägen. Det måste löna sig att arbeta, understryker motionärerna. Värnskatten ska avskaffas och brytpunkten för statlig skatt bör sänkas stegvis. Motionärerna vill också införa ett förvärvsavdrag på 5 % på en årsinkomst upp till 150 000 kr. Motionärerna avvisar regeringens förslag

till ROT-avdrag och förespråkar i stället en skattereduktion med 50 % för köp av hushållsnära tjänster.

Utgifterna för sjukfrånvaron måste minska, bl.a. genom striktare regler för sjukskrivningar samt genom garanterad vård och rehabilitering finansierad i enlighet med Finsamsystemet. För att ge landstingen drivkrafter att undvika onödiga kostnader i sjukförsäkringen ska 20 % av sjukförsäkringskostnaderna flyttas till landstingen samtidigt som statsbidragen ska höjas i motsvarande mån. Motionärerna räknar med att AMS-anslagen kan minskas med en mer effektiv organisation. Byggsubventionerna har visat sig ineffektiva och kan trappas ned. De statliga subventionerna av digital-TV bör avvecklas.

Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en tidsbegränsad omställningsförsäkring. Ersättningsnivån bör vara 80 % de första 300 dagarna och 70 % för de efterföljande 300. Därefter får den som fortfarande är arbetslös övergå till ett s.k. efterskydd med en fast ersättningsnivå som är högre än socialbidraget.

Folkpartiet föreslår också ökade satsningar på rättsväsendet, biståndet, infrastrukturen och den sociala verksamheten.

Folkpartiets uppfattning är att det är principiellt felaktigt att staten äger och driver företag. Statliga företag ska därför avyttras och skuldsättningen minska i motsvarande mån. Motionärerna anser dessutom att en låg statsskuld ger ökad rörelsefrihet för den ekonomiska politiken.

Sammantaget innebär motionärernas förslag att det finansiella sparandet blir starkare än regeringens förslag med 0,4 % av BNP 2005 och 0,3 % av BNP 2006.

Tabell 14. Finansiellt sparande i Folkpartiet liberalernas budgetalternativ

Procent av BNP

	2005	2006
Folkpartiet liberalernas avvikelse från förslag i VP	+0,4	+0,3
Folkpartiet liberalernas redovisade saldo	1,0	1,3

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna vill med sin politik bryta vad man anser vara en trettioårig period av eftersläpning och bristande växtkraft. Lösningen är enligt motionärerna strukturella reformer och strategiska skattesänkningar på arbete, sparande och företagande. Men det krävs enligt deras mening också en större satsning på forskning och på en kvalitetsinriktad utbildning.

Att slå vakt om statsfinansiell stabilitet är en av utgångspunkterna för partiets budgetpolitik. För att uppnå detta förordas lägre utgifter, lägre skatte-tryck, sänkt skuldkvot och minskad statsskuld. En mindre statsskuld minskar statens räntekostnader. För att påskynda amorteringen av statsskulden väljer Kristdemokraterna att både spara i statens utgifter och att sälja statliga företag i snabbare takt än vad regeringen föreslagit. Då kan samtidigt skattetrycket sänkas. Kristdemokraterna förordar en budgetpolitisk inriktning mot balans i statens finansiella sparande men med både inkomster, utgifter och skulder på en lägre nivå än i dag.

Det budgetalternativ som presenteras utgår från det förslag som Kristdemokraterna lade fram i anslutning till höstens budgetproposition. Dessa förslag har därefter byggts ut med ytterligare satsningar och besparingar, vilka sammantagna uppges leda till att det finansiella sparandet förbättras med drygt 2 miljarder kronor 2005. Vissa skattesänkningar t.ex. en sänkning av arbetsgivaravgiften, har skjutits fram ett år i syfte att stärka de offentliga finanserna. Så t.ex. satsar Kristdemokraterna ytterligare resurser på en samordnad rehabiliteringsförsäkring för att vända den negativa ohälsoutvecklingen. En kraftfull insats för att hjälpa människor tillbaka till arbete är en av de viktigaste åtgärderna för att återfå sunda statsfinanser anser motionärerna.

I motionen pekas sex prioriterade budgetområden ut. De innebär bl.a. att man ska skapa långsiktigt goda tillväxtförutsättningar genom ett bättre investerings- och företagarklimat. Man vill föra en skattepolitik för låg- och medelinkomsttagare. Valfriheten för barnfamiljer ses som en viktig fråga liksom pensionärernas ekonomiska situation. Man vill även satsa på att förstärka rättsväsendet. Satsningar på vård, omsorg och skola är också områden som bedöms angelägna.

Kristdemokraterna vill minska marginaleffekterna vid inkomstbeskattningen och föreslår i detta syfte att grundavdraget höjs, att ett förvärsavdrag införs vid den kommunala beskattningen och att värnskatten avskaffas. Partiet vill också slopa fastighetsskatten och finansiera merparten av denna sänkning med höjd reavinestbeskattning på fastigheter och en kommunal fastighetsavgift.

Kristdemokraterna avvisar regeringens förslag till ROT-avdrag och förordar i stället en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden för köp av hushållsnära tjänster, inklusive ROT-tjänster. Motionärerna föreslår också reducerad avdragsrätt för pensionssparande.

Kristdemokraternas uppfattning är att skattetrycket måste sänkas och anpassas till nivån i jämförbara OECD-länder. På sikt är det därför nödvändigt att begränsa de statliga utgifternas andel av BNP. Skattetrycket måste dock växlas ned successivt och med en försiktighet som varken äventyrar stabiliteten i statsfinanserna eller finansieringen av den offentliga sektorns kärnuppgifter. Motionärerna bedömer att det under överskådlig tid främst är staten som genom omprioriteringar måste bidra till en nedväxling av skattetrycket.

Centerpartiet

Centerpartiet vill med sitt budgetalternativ framhålla fyra reformområden. Självbestämmande för den lokala politiska nivån och för den enskilde medborgaren. Centralstyret måste brytas och makten delas upp. Företagande måste uppmuntras och särskilt måste småföretagandets villkor förbättras kraftigt. Ohälsan måste bekämpas och för detta krävs en bred och samlad strategi. En miljömässigt hållbar utveckling är grunden för all tillväxt. Miljömässig teknik måste tas till vara och utvecklas.

På sikt vill partiet stimulera tillväxt och sysselsättning i småföretag genom lindrad beskattning och genom en ny modell för arbetsgivares sjuklöneansvar som särskilt gynnar mindre företag.

För att begränsa kostnaderna för sjukpenning, förtidspension och arbets-skador föreslår motionärerna ett antal åtgärder som bl.a. innefattar finansiell samordning, rehabiliteringsgaranti med krav på åtgärder efter fyra veckors sjukskrivning och rehabiliteringslots. Centerpartiet föreslår också en differentiering av ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen beroende på om den försäkrade har försörjningsansvar för barn eller inte. Motionärerna vill också införa en modell som sänker arbetsgivarnas kostnader för att anställa långtidsarbetslösa.

På arbetsmarknadsområdet räknar Centerpartiet med att kunna göra stora besparingar framför allt genom effektivare administration, höjd egenfinansiering av a-kassan samt differentierad ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen.

Den samlade effekten av Centerpartiets förslag leder enligt motionärernas beräkningar till att statens utgifter under åren 2005 och 2006 minskar med totalt 79 respektive 81 miljarder kronor. Partiets förslag till skattesänkningar minskar samtidigt statsbudgetens inkomster 76 miljarder kronor per år under 2005 och 2006.

Tyngdpunkten i dessa förslag ligger i inkomstbeskattningen där nuvarande grundavdrag slopas och ersätts av en skatterabatt värd ungefär lika mycket som ett grundavdrag på ca 30 000 kr. Dessutom införs ett förvärvsavdrag, likaså i form av en skatterabatt.

Fastighetsskatten sänks vilket till en del finansieras genom att reavinstbeskattningen på fastigheter höjs från nuvarande 20 till 30 %, begränsade uppskovsavdrag och höjd stämpelskatt. Förmögenhetsskatten avskaffas successivt.

Centerpartiets förslag att grundavdraget ska ersättas med en skatterabatt leder till att kommunernas skatteunderlag ökar, vilket i enlighet med finansieringsprincipen regleras genom en motsvarande minskning av statsbidraget till kommuner. I Centerpartiets budgetalternativ är den största enskilda utgiftsminskningen just överföringarna till kommunerna.

Med ledning av uppgifter i motionen kan Centerpartiets finansiella sparande sammanfattas på följande sätt.

Tabell 15. Finansiellt sparande i Centerpartiets budgetalternativ

Procent av BNP

	2005	2006
Centerpartiets avvikelse från förslag i VP	+0,1	+0,2
Centerpartiets redovisade saldo	0,7	1,3

4.5 Finansutskottets ställningstagande till de budgetpolitiska riktlinjerna

Moderata samlingspartiet

Det är en högst medveten strategi som format Moderata samlingspartiets budgetalternativ. Skatter på arbete och företagande ska sänkas, och detta ska finansieras genom minskade bidrag. Sänkta bidrag ska också finansiera de satsningar som Moderaterna prioriterar, t.ex. rättssystemet, skolan och sjukvården.

De moderata skattesänkningarna är omfattande och kommer att ställa långsiktiga krav på fortsatta, mycket omfattande besparingar för att kunna finansieras. Denna finansiering förutsätts ske genom nedskärningar av olika former av bidrag.

Redan 2005 görs stora besparingar i olika bidragssystem. Av en total besparing på drygt 40 miljarder kronor kommer närmare två tredjedelar från sjuk- och föräldraförsäkringen, förtidspensionerna, arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen.

Drygt 16 miljarder kronor ska nästa år sparas på sjuk- och föräldraförsäkringen samt ytterligare drygt 9 miljarder kronor på förtidspensionerna, arbetsmarknadspolitiken och a-kassan. Ersättningsnivån i sjukförsäkringen ska sänkas till 75 % för att efter tre till sex månader trappas ned ytterligare till 65 %. I arbetslöshetsförsäkringen ska de första 100 dagarna ersättas med 80 %, de efterföljande 100 dagarna med 75 % och de återstående 100 dagarna med 65 %. Ersättningen för förtidspension föreslås också sänkas från 64 till 60 % av antagandeinkomsten.

Dessutom ska den sjukpenninggrundande inkomsten bestämmas med ledning av de 24 senaste månadernas inkomst och inte som i dag utifrån aktuell inkomst. Bidragen kommer därigenom att försämrats i hög grad för dem som uppbär sjukpenning eller föräldrapenning, och för dem som ännu inte har hunnit etablera sig på arbetsmarknaden. Den andra karensdag i sjukförsäkringen som moderaterna tidigare föreslagit, ska nu infalla den andra sjukdagen i stället för den åttonde, vilket ytterligare försämrar villkoren för många sjukskrivna.

De höga skatterna skapar bidragsberoende och dämpar arbetsviljan, hävdar Moderata samlingspartiet. Sänker man bara skatten och ersättningsnivån i bidragssystemen lönar det sig bättre att arbeta. Men med detta synsätt blundar partiet för att den som är sjuk och saknar förmåga att arbeta i så fall skulle få sina levnadsvillkor kraftigt försämrade. I än högre grad gäller det den som är arbetslös, och som utan framgång aktivt har sökt arbete i mer än 300 dagar, då följderna av den bortre parentesens slår till.

Moderaterna vill också höja avgifterna i vården och menar att detta innehåller en mycket stor besparingspotential. Inte i första hand genom att avgifterna själva inbringar stora inkomster till landstingen utan genom att efterfrågan på vård minskar avsevärt. Innebörden av detta är att människor med små ekonomiska marginaler helt enkelt inte får råd att uppsöka sjukvård lika ofta.

Utskottet avvisar bestämt en sådan politik. En gemensamt finansierad sjuk- och hälsovård är en grundläggande del i den svenska välfärdsmodellen. Sjuk- och hälsovården ska vara tillgänglig för alla, även för dem med knappa ekonomiska resurser.

Enligt utskottets mening kan man inte byta ut minskade eller avskaffade bidrag mot sänkta skatter på det lättvindiga sätt Moderata samlingspartiet gör. Det som i Moderaternas framställning ter sig som ett enkelt statsfinansiellt nollsummespel kan få mycket långtgående återverkningar för den enskilda individen.

Det är förvisso önskvärt att snabbt komma till rätta med de höga kostnaderna för sjukskrivningar och förtidspension. Regeringen och samarbetspartierna har i det syftet genomfört en rad åtgärder som nu börjat ge resultat. Sjukskrivningarna beräknas minska med 16 % mellan 2002 och 2004.

Det är också angeläget att öka arbetsutbudet och ta till vara människors vilja till egen försörjning. Det bör emellertid ske i sådana former att den trygghet som välfärdssystemen ger inte gröps ur på ett sådant sätt att sjuka tvingas gå till arbetet för att kunna förtjäna sitt uppehälle.

Med hjälp av skatter och bidrag sker i dag en inkomstutjämning mellan individer till förmån för de sämst ställda i samhället. Skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden, och nya resurser ska i första hand användas för att öka tryggheten och rättvisan. Skatter och bidrag har för den enskilde också en inkomstutjämnande effekt över tiden, och genom denna omfördelning får medborgarna samhällets stöd i de skeden av livet då de inte aktivt förvärvsarbetsbetar på grund av studier, sjukdom, arbetslöshet, ålderdom osv.

I motsats till Moderata samlingspartiet anser utskottet att man också måste beakta den betydelse skattesystemets utformning har för fördelningspolitiken. Rätt använd är skattepolitiken ett viktigt verktyg för att minska klyftorna i samhället.

Moderaterna berömmar sig för att vara försiktiga i sina beräkningar i den meningen att man inte tillgodoräknar sig några budgeteffekter av att förslagen påverkar människors beteende. Motionärerna menar att det är självklart att sådana effekter kommer att uppstå, men att utrymmet av försiktighetsskäl inte bör tas i anspråk förrän effekterna materialiserats. Inte desto mindre presenterar motionärerna ett finansiellt sparande som är 0,4 och 1,0 % av BNP starkare än regeringens, för 2005 respektive 2006. I det närmaste hela förstärkningen består dock av just dynamiska effekter. Motionärerna anser att det finns skäl att föreslå ytterligare skattesänkningar allteftersom de dynamiska effekterna uppstår. Om ett eventuellt förbättrat saldo används till skattesänkningar kommer emellertid inte den moderata politiken att nå upp till sin egen målsättning om en skuldkvot på max 40 % av BNP om cirka fem år. Moderaterna gör i själva verket dubbla anspråk på en sal doförbättring som uppkommit just genom dynamiska effekter. Dels aviserar motionärerna att pengarna ska användas till ytterligare skattesänkningar, dels hävdar man att de ska användas för att sänka den offentliga skulden. Detta är enligt utskottets uppfattning inte uttryck för en ansvarsfull budgetpolitik.

Av de skäl som här redovisats avvisar utskottet Moderata samlingspartiets förslag till inriktning av budgetpolitiken.

Folkpartiet liberalerna

Kostnaderna för ohälsan måste pressas tillbaka snabbare anser motionärerna och föreslår ett antal åtgärder som till stor del tar sikte på skärpt kontroll och striktare regeltillämpning. Stora belopp kan sparas genom att åtgärderna inom sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen begränsas till dem som verkligen är sjuka eller arbetslösa, skriver motionärerna, och antyder att missbruk och felanvändning är en central orsak till de höga kostnaderna. De mest konkreta förslagen, en rehabiliteringsgaranti och ändrat ansvar för en del av sjukförsäkringskostnaderna, är åtgärder som snarare ökar än minskar kostnaderna på kort sikt.

Varje förslag som kan bidra till att kostnaderna för sjukskrivningarna pressas tillbaka på ett fördelningspolitiskt godtagbart sätt är värdefullt. Utskottet har emellertid svårt att se att de lösningar som Folkpartiet förespråkar skulle leda till att sjukskrivningarnas nuvarande höga belastning på statsbudgeten minskar. Ska man exempelvis kunna öka utbudet av vård och rehabilitering krävs nya resurser, och det är inte rimligt att räkna med att en sådan satsning betalar sig själv förrän i bästa fall på flera års sikt.

Utmärkande för Folkpartiets budgetalternativ är att partiet även i övrigt redovisar få tydliga besparingsförslag som har förutsättning att kunna ge omedelbar utdelning och varaktigt finansiera nya utgiftsåtaganden och skattesänkningar.

I motionen talas om att det behövs en kraftfull sanering av statsfinanserna. Motionen innehåller emellertid inte mycket som visar att man har någon strategi för en sådan sanering. De flesta av motionärernas besparingsförslag är vaga och förefaller optimistiskt beräknade. Inom arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen tillgodoser motionärerna sig utgiftsminskningar på drygt 18 miljarder kronor redan 2005. Varken inom arbetslöshetsförsäkringen eller sjukförsäkringen presenterar motionärerna några förslag som kan väntas ge betydande kostnadsminskningar, särskilt inte på kort sikt. De uppgivna utgiftsminskningarna ter sig mer som förhoppningar än som resultat av motionärernas förslag.

Motionärerna tillgodoser sig också lägre ränteutgifter med 2 miljarder kronor redan nästa år som ett resultat av företagsförsäljningar samt betydande opreciserade övriga besparingar. Man belastar dock inte budgeten med utblivna inkomster från de sålda företagen.

Mot dessa vagt formulerade besparingsförslag står både partiets förslag till nya utgiftsåtaganden och mycket omfattande skattesänkningar som partiet vill genomföra redan nästa år. Motionärerna föreslår ökade utgifter för biståndet, rättsväsendet och sociala verksamheter med sammanlagt 4 miljarder kronor under 2005 och vill därutöver göra betydande satsningar på infrastruktur.

Folkpartiet föreslår sänkta inkomstskatter. Värmskatten ska avskaffas. Brytpunkten, dvs. den inkomstnivå då statlig inkomstskatt börjar utgå, ska

höjas, och vidare ska ett förvärvsavdrag införas. Dessutom ska de av Folkpartiet föreslagna avgifterna till a-kassan vara avdragsgilla. Arbetsgivaravgifterna i den privata tjänstesektorn ska sänkas med 2 %. En skattereduktion ska likaså införas, vilken halverar kostnaderna för hushållsnära tjänster. Förmogenhetsskatten ska stegvis avvecklas genom avskaffad sambeskattnings och höjda fribelopp. Beskattningsen av fämansbolag ska mildras genom användning av den s.k. BEK-modellen. Dubbelbeskattningsen av privatpersoners aktieutdelningar ska mildras.

Innebörden av Folkpartiets budgetalternativ är således att dessa tydligt formulerade skatteförslag – som nästa år väntas ge ett inkomstbortfall på ca 20 miljarder kronor och som året därpå växer till ca 27 miljarder kronor – ska finansieras med flera vagt formulerade besparingar av vilka några är sådana att de rimligtvis inte kan ge effekt förrän på några års sikt. En budgetpolitik utformad på detta sätt är enligt utskottets mening inte ansvarsfull.

Motionärerna uppger i sammanfattningen till sin motion att man föreslår en omfattande sanering av statsfinanserna, som redan på kort sikt stärker statens finanser med ca 30 miljarder kronor, samt att förstärkningen på längre sikt kan komma att växa ytterligare. När motionärerna sedan summerar sina egna förslag redovisar man dock ett finansiellt sparande som är 11 och 5,5 miljarder kronor starkare än regeringens för 2005 respektive 2006. Inte ens motionärernas egna, optimistiskt beräknade siffror, kommer således i närheten av den budgetförstärkning som man själv uppger. Folkpartiet liberalernas budgetförslag innehåller dubbla luckor. Det finns en betydande lucka mellan vad motionärerna säger sig föreslå och vad man sedan beräknar att de egna förslagen ger. Därutöver finns även en lucka mellan motionärernas uppgivna effekter av de egna förslagen och mer realistiskt beräknade effekter.

Rädda statsfinanserna! utropar Folkpartiet liberalerna i rubriken till sin motion. Motionärernas rop klingar falskt, enligt utskottets mening, med tanke på att förslaget karakteriseras av brist på konkretion vad gäller budgetförstärkningarna, optimistiska beräkningar och avsaknad av konsistens. Utskottet anser att Folkpartiet liberalernas budgetpolitik, om den genomfördes, skulle riskera att rasera både de starka offentliga finanserna och det förtroende för budgetpolitiken som byggts upp sedan mitten av 1990-talet.

Utskottet avvisar med det anförda Folkpartiet liberalernas förslag till riktlinjer för budgetpolitiken och skattepolitiken.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna hänvisar i sin motion direkt till det budgetalternativ som partiet presenterade i anslutning till höstens budgetproposition. Den nu föreslagna inriktningen är densamma men i några avseenden har förslagen anpassats till nya förutsättningar och till de åtgärder som regeringen föreslår i vårpropositionen.

Kristdemokraterna föreslår nu att inkomstskatten på arbete sänks med 2,7 miljarder kronor med inriktning på låg- och medelinkomsttagare. En föränd-

rad familjepolitik medför högre utgifter på ca 300 miljoner kronor. Motionärerna föreslår också sänkt skatt på hushållsnära tjänster.

Nu liksom i höstas är det utmärkande för Kristdemokraternas budgetalternativ att merparten av de föreslagna skattesänkningarna i slutändan finansieras med olika typer av obligatoriska avgifter, snarlika en skatt. Kristdemokraterna föreslår att fastighetsskatten slopas, men ungefär 60 % av denna skattesänkning tas omedelbart tillbaka som en kommunal avgift. Obligatoriska avgifter ska också finansiera kostnaderna för trafikolycksfall och delar av arbetslösheten som lyfts ut ur budgeten. Utskottet beräknade i höstas att för varje krona Kristdemokraterna sänker skatterna höjer man i stället obligatoriska avgifter med 83 öre. Denna beräkning står sig väsentligen fortfarande. För de skattskyldiga är därför effekterna av de uppgivna skattesänkningarna betydligt mindre än vad motionärerna ger sken av. Det är knappast viktigt för en enskild individ om en ofrånkomlig betalning kallas skatt eller obligatorisk avgift.

Värt att notera är att två av de förslag till nya avgifter som ingår i Kristdemokraternas budgetalternativ definitionsmässigt betraktas som en skatt i nationalräkenskaperna. Det gäller den kommunala fastighetsavgiften och egenavgiften till den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Kristdemokraternas eget budgetalternativ påverkar således i endast begränsad utsträckning det skattetryck man säger sig vilja sänka.

Kristdemokraterna anser att det svenska skattetrycket – som man beskriver som det högsta i världen – både bör och måste sänkas. Ett inte obetydligt omvärldstryck gör att våra skattenivåer helt enkelt inte kan avvika kraftigt från det som gäller i våra konkurrentländer, hävdar motionärerna. På sikt bör enligt deras mening därför de statliga utgifternas andel av BNP minska. Därigenom kommer också skattetrycket att kunna minska. Skattetrycket måste dock växlas ned successivt och med en försiktighet som inte äventyrar stabiliteten i statsfinanserna eller äventyrar finansieringen av den offentliga sektorns kärnuppgifter. Motionärerna bedömer att det under överskådlig tid främst är staten som genom omprioriteringar måste bidra till en nedväxling av skattetrycket. Som ett riktmärke för statens utgifter bör gälla att skattetrycket gradvis bör anpassas nedåt till jämförbara OECD-länders nivå.

Enligt OECD:s statistik låg den genomsnittliga skattekvoten bland medlemsländerna 2002 på 36 % av BNP. Motsvarande värde för Sverige var 51 % av BNP, dvs. 15 procentenheter mer. Att sänka den svenska skattekvoten till OECD-genomsnittet och finansiera detta med lägre utgifter skulle således innebära att de offentliga utgifterna fick minskas med mer än 350 miljarder kronor, eller ungefär hälften av statsbudgetens utgifter exklusive statsskuldsvräntor. Även om förändringen är tänkt att genomföras successivt skulle förslaget enligt utskottets mening få så långtgående konsekvenser för den svenska välfärden att det blir helt oacceptabelt mot bakgrund av de höga välfärdsambitioner vi har i Sverige. Av dessa skäl kan utskottet inte ställa sig bakom motionärernas förslag om skattekvotens och utgiftstakens andel av BNP.

Kristdemokraterna föreslår sedan tidigare en satsning på rehabilitering med nästan 3 miljarder kronor och med en ny och samordnad rehabiliteringsförsäkring som ska gälla från den 1 januari 2005. Motionärerna räknar med att detta ska leda till stora vinster för den offentliga sektorn. I motionen åberopas Rehabiliteringsutredningens (SOU 2000:78) bedömningar. Utredningens kalkyler har emellertid ifrågasatts. Självklart kan en ökad satsning på rehabilitering leda till att många tidigare sjuka åter kan börja arbeta och ge ett positivt bidrag till samhällsutvecklingen. Men man måste samtidigt vara medveten om att alla sjuka inte är rehabiliteringsbara. Många är så svårt sjuka att särskilda insatser inte ter sig meningsfulla. Andra har låg motivation och känner tveksamhet inför rehabiliteringsinsatser. Ska rehabiliteringen bli verkingsfull måste den dessutom sättas in på ett tidigt stadium, enligt vissa bedömningar senast den åttonde veckan efter insjuknandet. Dessa och andra liknande omständigheter talar för att det inte är självklart att varje rehabiliteringsinsats leder till ett positivt utbyte. Tvärtom kan utbytet bli mer begränsat, i synnerhet inledningsvis. Det finns helt enkelt inga storskaliga försök som ger stöd för den ena eller den andra uppfattningen. Om motionärerna själva bedömer att en satsad krona på rehabilitering på sikt kan ge upp till nio kronor tillbaka kan man även fråga sig varför motionärerna inte föreslår betydligt större satsningar på rehabilitering.

Enligt utskottets mening är det knappast rimligt att förvänta sig så stora möjliga besparingar genom en omfattande satsning på rehabilitering. Uteblir de positiva effekterna skulle det kunna påverka stabiliteten i statsfinanserna negativt.

Av de skäl som här redovisats avvisar utskottet Kristdemokraternas förslag till inriktning av budgetpolitiken.

Centerpartiet

Centerpartiet har långtgående förslag till skattesänkningar. Statsbudgeteffekten beräknas uppgå till ca 76 miljarder kronor 2005. Tyngdpunkten i skatteförslagen ligger helt på inkomstbeskattningen, där nuvarande grundavdrag ska ersättas av en skatterabatt på 9 000 kr. Den motsvarar ett grundavdrag på ca 30 000 kr.

För förvärvsarbete vill man dessutom införa en särskild skatterabatt. Den ska utgå med 10 % på förvärvsinkomster upp till 96 000. I högre inkomstskick trappas skatterabatten ned.

Samtidigt ersätts alla avdrag, t.ex. reseavdrag, avdrag för a-kasseavgifter m.m. med en skatterabatt motsvarande 35 % för alla.

Skattesänkningarna finansieras till största delen genom besparingar på tre utgiftsområden. Det gäller först och främst utgiftsområde 25 *Allmänna bidrag till kommuner* där nivån nästa år sänks med 47 miljarder kronor, främst till följd av regleringen med anledning av det slojade grundavdraget. På utgiftsområde 13 *Arbetsmarknad* sänks nivån med 17 miljarder kronor, och på utgiftsområde 10 *Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp* är nivå-sänk-

ningen 8 miljarder kronor. Tillsammans minskar de takbegränsade utgifterna på dessa tre utgiftsområden med 72 miljarder kronor 2005.

På utgiftsområde 13 *Arbetsmarknad* räknar alltså Centerpartiet med att nästa år kunna minska utgifterna med 17 miljarder kronor. Det motsvarar 25 % av den ram som regeringen nu beräknar för 2005. Utskottet har tidigare varit starkt kritiskt till motsvarande nedskärningar som Centerpartiet förespråkade. Finansutskottet ser ingen anledning att denna gång vara mindre kritiskt. Motionärerna hävdar t.ex. att en nettolönemodell ska leda till att 100 000 personer som i dag står utanför arbetsmarknaden i stället sysselsätts, vilket sparar samhället kostnader på drygt 11 miljarder kronor per år. Centerpartiet drar godtyckligt ned AMS verksamhet med 3,3 miljarder kronor. Att som Centerpartiet gör på ett bräde kraftigt minska anslagen till Arbetsmarknadsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen till förmån för ett mer decentraliserat arbetsmarknadspolitiskt system torde inte vara förenligt med ett rimligt arbetsgivaransvar, än mindre med en ansvarsfull arbetsmarknadspolitik.

Vagt tal om en samordning av socialförsäkringssystem med sikte på en samordnad arbetslivsförsäkring med gemensam myndighetsstruktur ger på kort sikt inga omedelbara besparingar.

Centerpartiets vidlyftigt värderade besparingar på detta utgiftsområde är en viktig beståndsdel i finansieringen av de skattesänkningar partiet vill genomföra nästa år. I teorin går det kanske att minska medelstillsdelningen i den drastiska omfattning som Centerpartiet föreslår. Men skattesänkningarna skulle i så fall ske till priset av en kraftigt försvagad arbetsmarknadspolitik, vilket utskottet finner oacceptabelt. Utan besparingar kommer Centerpartiets förslag att leda till att statsfinanserna undermineras, vilket utskottet anser vara lika oacceptabelt.

Centerpartiet föreslår differentierade ersättningsnivåer i sjukförsäkringen och i arbetslöshetsförsäkringen. Den som har försörjningsansvar för barn under 18 ska enligt förslaget ha en ersättningsnivå på 80 %, och den som inte har sådant ansvar ska få 70 %. Förslaget innebär inget annat än en kraftig försämring för stora grupper sjuka och arbetslösa. Utskottet avvisar förslaget.

I vårpropositionen aviserar regeringen en sjuklönemodell som innebär att arbetsgivaren har ansvar för sjukpenningkostnaderna de första 14 dagarna vid varje sjukfall och sedan ansvar för 15 % av sjukpenningkostnaderna fr.o.m. dag 15. Motionärerna föreslår i stället en sjuklönemodell som uppges vara anpassad till mindre företag, där antalet sjukdagar är detsamma som antalet anställda, dock inte mer än 30. Förslaget innebär enligt motionärerna att små företag får betydligt lägre kostnader. Det uppges också leda till att småföretag som anställer en extra medarbetare tar mindre risker. Arbetsgivare skulle därför i högre utsträckning våga anställa personer som tidigare varit sjuka.

Det är svårt att göra exakta jämförelser mellan regeringens och Centerpartiets sjuklönemodeller eftersom kostnaderna för det enskilda företaget påverkas av sjukskrivningarnas sammansättning och längd. Utskottet anser ändå att Centerpartiets förslag till sjuklönemodell har stora och uppenbara brister. För

företag med upp till 13 anställda blir arbetsgivarnas samlade sjukpenningansvar lägre med motionärernas modell än med regeringens. För företag med mer än 14 anställda blir kostnaderna i stället sannolikt högre. Dessa företag får med Centerpartiets förslag ansvar för upp till 30 sjukpenningdagar i stället för 14, vilket för många företag skulle betyda en väsentligt ökad börda. Centerpartiets förslag gynnar alltså företag med upp till 13 anställda men missgynnar företag med mer än 14 anställda.

Vidare innebär den föreslagna modellen, tvärt emot vad motionärerna hävdar, att det uppstår höga marginalkostnader för att anställa. Om ett företag med t.ex. 10 medarbetare anställer ytterligare en, så får företaget sjukpenningansvar, dels för 11 dagar för den sist anställda, dels för den elfte dagen för övriga 10 anställda. Sjukpenningansvaret ökar alltså med sammanlagt 21 dagar i detta exempel. För ett företag med 29 anställda som anställer en till, ökar sjuklöneansvaret med hela 60 dagar.

Centerpartiets förslag sänker således sjukpenningkostnaderna för företag med max 13 anställda men riskerar att höja dem i stället för företag med mer än 14 anställda. Förslaget innebär också att marginalkostnaden för att anställa riskerar att bli hög och att den dessutom stiger för varje nyanställning upp till 30 personer. Utskottet har för sin del svårt att se det rimliga i att företag med t.ex. 10 anställda ska gynnas på bekostnad av dem med t.ex. 20.

Utskottet avvisar med det anförda Centerpartiets förslag till inriktning av budgetpolitiken. Utskottet avvisar samtidigt partiets förslag till skattepolitiska riktlinjer.

Utskottets samlade bedömning

Den socialdemokratiska regeringens budgetpolitik har resulterat i att de offentliga finanserna snabbt förbättrats. På mindre än ett decennium har väldiga underskott vänts i stora överskott som snabbt minskat de skulder som det offentliga tidigare dragit på sig.

I mitten av 1990-talet genomförde regeringen ett omfattande konsolideringsprogram med vars hjälp balansen i den offentliga sektorn kunde återställas på ett fördelningspolitiskt godtagbart sätt. Balansen var återställd redan 1998, och den gynnsamma utvecklingen har därefter fortsatt. Fastlagda utgiftstak har hållits, och uppställda saldomål har fram till konjunkturavmattningen 2002 överträffats med bred marginal. Den förda budgetpolitiken har resulterat i att Sverige har starka offentliga finanser. Sverige har också klarat den internationella konjunkturedgången utan att dra på sig underskottsproblem. Vi skiljer oss i det avseendet från flertalet andra EU-länder för vilka de offentliga finanserna i några fall utvecklas på ett oroväckande sätt. Trots detta måste man enligt utskottets mening beakta att våra offentliga finanser är mycket konjunktur känsliga.

Ska man kunna bedriva en aktiv stabiliseringspolitik utan att underskotten blir för stora behövs säkerhetsmarginaler, dels gentemot överskottsmålet, dels mot utgiftstaket. Det är därför nödvändigt att budgetpolitiken utformas på ett sådant sätt att långsiktigt stabila offentliga finanser vidmakthålls.

Utskottet anser att regeringens förslag till riktlinjer för budgetpolitiken innebär en fortsättning på den ansvarsfulla budgetpolitik som bedrivits sedan regeringsskiftet 1994. Denna inriktning har enligt utskottets mening goda förutsättningar att främja fortsatt stabila offentliga finanser och utgöra en grund för hög tillväxt och full sysselsättning.

Utskottet anser sammanfattningsvis att de förslag till alternativ inriktning av budgetpolitiken som redovisas av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet bör avstyrkas. Dessa partier har långtgående krav på skattesänkningar, vilka i betydande utsträckning finansieras genom försämringar i grundläggande trygghetssystem och i flera fall med oprecist beräknade besparingar. Med oppositionspartiernas förslag riskerar välfärden att urholkas och statsfinanserna att åter snabbt försvagas. De gångna årens mödosamma arbete med att återskapa sunda statsfinanser skulle därmed riskera att gå om intet.

Med hänvisning till vad utskottet framhållit tillstyrker utskottet regeringens och de båda samlingspartiernas förslag till inriktning av budgetpolitiken som den kommer till uttryck i yrkande 2 i vårpropositionen. Samtidigt avstyrker utskottet motionerna Fi22 (m) yrkande 2 i denna del, Fi23 (fp) yrkandena 2 och 4, Fi24 (kd) yrkandena 5 och 7 samt Fi25 (c) yrkandena 2 och 4.

5 Budgetlagen

Utskottets förslag i korthet

Det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att utveckla principerna för statsbudgetens utformning. Utskottet anser inte att riksdagen bör göra några uttalanden i frågan och avvisar motionärernas förslag att budgetprocessen och budgetlagen behöver reformeras och förtydligas. Därmed avstyrker utskottet motion Fi23 (fp) yrkande 5.

Jämför reservationerna 8 (m) och 9 (fp, kd, c).

Motionen

Folkpartiet liberalerna föreslår i sin partimotion Fi23 (fp) att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om en reformering av budgetprocessen och budgetlagen (yrkande 5). Motionärerna anser att det är bra att ha tydligt uppställda mål, som överskottsmålet och utgiftstaket. Men det räcker inte att sätta upp mål. För att den ekonomiska politiken ska vara trovärdig krävs också att målen efterlevs. Det är dock bara tack vare allehanda manipulationer och trolleritrick som regeringen undgått att överskrida taket. Förskjutningar av betalningar över årsskiften, tvärbromsningar på vissa områden, utgifter som gjorts om till inkomstminskningar och tvivelaktiga tekniska justeringar är några exempel. I praktiken, anser motionärerna, har utgiftstaken spruckit. Det är mycket möjligt att regeringen genom liknande operationer även framöver kan undvika att utgiftstaket i formell mening överskrids, men en sådan politik innebär att man inte uppnår den begränsning av utgiftsökningar som taken är till för att åstadkomma. Motionärerna vill behålla metoden att använda ett utgiftstak för staten, men anser att det måste återställas till vad som ursprungligen avsågs. Budgeteringsmarginalen måste återfå sin funktion att vara en reserv för oförutsedda förändringar som kan bero på t.ex. konjunkturen. Marginalen får inte tas i anspråk för reformer som ökar de offentliga utgifterna, så att det sedan saknas en marginal mot osäkerhet, anser motionärerna.

Statens in- och utbetalningar säger inte allt om hur framtida välfärd och skattebördor påverkas. Det är också viktigt att se vilka åtaganden som lämnas till framtida skattebetalare. När t.ex. en sjukskriven slås ut från arbetsmarknaden får statskassan en skuld för förtidspension tills ålderspensionen tar över. Denna typ av skulduppbyggnad summerar över tiden till enorma belopp. Det behöver utvecklas metoder för att bedöma den framtida balansen i statsfinanserna och kostnaderna för olika långsiktiga åtaganden som staten tar på sig. Statsbudgeten bör dessutom upprättas efter när kostnader uppstår och inte när betalningarna genomförs.

Motionärerna anser mot denna bakgrund att budgetlagen och budgetprocessen bör reformeras och förtydligas.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet behandlade hösten 2003 motionsförslag av snarlik innebörd (bet. 2003/04:FiU1). Utskottet vidhåller den uppfattning som man då framförde.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att budgetlagen behöver ses över avseende bruttoredovisning, tekniska justeringar och krediteringar av skattekotot. Budgetlagen har enligt utskottets uppfattning fungerat mycket väl sedan den trädde i kraft den 1 januari 1997. Lagens tillämpning är något som formas successivt genom de beslut om budgeten som riksdagen fattar.

Regeringen har vid ett antal tillfällen använt sig av kreditering av skattekotot men varje gång tydligt redovisat detta för riksdagen, som godkänt varje enskilt fall. Vid utfrågningen den 14 oktober 2003 om budgetlagen och dess tillämpning framkom enligt utskottets uppfattning inte något som stöder motionärernas krav på att budgetlagen bör ses över.

Vid samma tillfälle uttalade sig utskottet också om redovisningen till riksdagen och medborgarna om statens ekonomiska ställning. Utskottet skrev:

Vad gäller förbättringar av redovisning till riksdag och medborgare om statens ekonomiska ställning vill utskottet framhålla att det löpande pågår arbete inom staten med att förbättra och förtydliga redovisningen. Regeringen lämnar sedan ett antal år skrivelsen Årsredovisning för staten till riksdagen. Skrivelsen innehåller bl.a. en resultaträkning, en balansräkning och finansieringsanalys. Redovisningen utgår från vedertagna redovisnings- och värderingsprinciper och bygger i så hög grad som möjligt på bokföringsmässiga grunder. Redovisningsmetoderna har utvecklats successivt under den tid skrivelsen funnits, och denna utveckling fortgår. Regeringen arbetar även med förändringar av statsbudgetens redovisning i riktning mot ökade inslag av kostnadsmässighet. Regeringen avser att under våren 2004 lämna en skrivelse till riksdagen och rapportera om detta arbete.

Det arbete som utskottet skrev om hösten 2003 fortskrider. Regeringen kommer visserligen inte att lämna någon skrivelse till riksdagen i frågan under våren 2004, men i december 2003 färdigställde Finansdepartementet en promemoria i departementsserien titulerad Nya principer för utformningen av statsbudgeten (Ds 2003:49). I promemorian föreslås att statsbudgeten i huvudsak ska baseras på bokföringsmässiga grunder och, med vissa undantag, omfatta all verksamhet vid myndigheter under regeringen och riksdagen oavsett hur den är finansierad. Förslagen i promemorian är i linje med den inriktning av utvecklingsarbetet som regeringen tidigare beskrivit och som riksdagen ställt sig bakom.

Utskottet avstyrkte nyligen ett motionsyrkande om långsiktiga analyser av ekonomiska åtaganden inom främst socialförsäkringssystemen (2003/04:FiU28), med hänvisning till att sådana analyser redan görs. Huvudtemat i den senaste långtidsutredningen (SOU 2004:19) är just de offentliga välfärdssystemens långsiktiga finansiering.

Det finns mot ovanstående bakgrund enligt utskottets mening inte någon anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan.

Beträffande budgeteringsmarginalen vill utskottet erinra om sina uttalanden hösten 2003 (bet. 2003/04:FiU1). Utskottet skrev då att man ansåg att frågan om hur budgeteringsmarginalen bör utformas och hur stora marginaler som behövs för att möta olika typer av osäkerheter är ett område där nuvarande ordning inte fungerat tillfredsställande. Mot denna bakgrund framförde utskottet att man förväntade sig att regeringen i 2004 års ekonomiska vårproposition skulle redovisa de utlovade riktlinjerna för budgeteringsmarginalens storlek samt lämna de eventuella förslag som riktlinjerna föranleder.

Utskottet kan nu konstatera att regeringen inte redovisar några sådana riktlinjer i den ekonomiska vårpropositionen. Utskottet förutsätter därför att detta sker i budgetpropositionen för 2005.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi23 (fp) yrkande 5.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken – avsnitt 2, punkt 1 (m, fp, kd, c)

av Mikael Odenberg (m), Karin Pilsäter (fp), Mats Odell (kd), Gunnar Axén (m), Tomas Högström (m), Bo Könberg (fp) och Jörgen Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de i reservation 1 föreslagna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 1, 2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 1, 2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 1–4, 2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 1 och avslår proposition 2003/04:100 yrkande 1 och motion 2003/04:Fi260 av Håkan Juholt (s).

Ställningstagande

Inledning

Den viktigaste uppgiften för den ekonomiska politiken i dagsläget är att få fler i arbete, åstadkomma stabila statsfinanser och uppnå en högre långsiktig tillväxt.

Om Sverige ska kunna möta de utmaningar som ligger framför oss med en förändrad befolkningssammansättning med färre i yrkesverksamma åldrar krävs nya grepp i den ekonomiska politiken. Ett problem som måste angripas omedelbart är att så många som skulle kunna vara i arbete står utanför arbetsmarknaden. Genom frånvaro, förtidspensionering, arbetslöshet eller genom att de, som många invandrare, aldrig kommit in på arbetsmarknaden står drygt en miljon människor utanför arbetsmarknaden.

Det räcker inte med att som regeringen förlita sig på den kommande konjunkturuppgången utan det krävs aktiva åtgärder för att varaktigt höja tillväxten.

För att kunna möta de krav befolkningsutvecklingen ställer och för att ge invånarna en god privat och offentlig standard måste tillväxtpotentialen höjas. Detta kräver betydande omläggningar av politiken.

För att få högre tillväxt måste både antalet individer som faktiskt är i arbete och antalet arbetade timmar öka. Vidare måste det arbete som utförs göras på bästa sätt – ineffektiva arbetsplatser är skadliga både för dem som arbetar där och för ekonomin.

Vår privata och offentliga välfärd hänger samman med en vital privat sektor, med livskraftiga företag. Utan en växande privat företagssektor kan vi inte finansiera utbildning, vård, omsorg m.m. Det är bara privat verksamhet, privat sysselsättning och privata inkomster som kan vara skattebaser. Det är när den privata verksamheten sviktar som det offentliga får finansieringsproblem.

Politiken måste leda till

- en förbättring av förutsättningarna för det privata företagandet,
- en vitalisering av det som i dag är offentlig verksamhet och
- en genomgripande reform av socialförsäkringssystemen.

Vi vill ge politiken en ny inriktning. Det gäller att förbättra förutsättningarna för företagande och arbete och för att det offentliga ska kunna svara för de viktiga åtaganden som görs. De offentliga systemen måste reformeras så att de ger den trygghet i utsatta lägen som är avsikten, men inte tränger ut annan viktig verksamhet.

Att sjukpenning och förtidspensioner under sju år tillåts växa ohämmat utan någon egentlig reaktion från regeringen är i sig ett politiskt och moraliskt haveri. Det är en tragedi för de människor som drabbats och som kommer allt längre bort från arbetsmarknaden. Genom att sjukförsäkringsutgifterna tränger undan andra utgifter kan andra viktiga åtaganden inte uppfyllas.

Vi vill genomföra en ekonomisk politik som redan under 2005 kan vända den utveckling som regeringen och dess stödpartier har tappat greppet om.

Samarbetet i Europa

Den europeiska unionen är vår viktigaste handelspartner. Nästan 60 % av vår export går till det utvidgade EU och inte mindre än tre fjärdedelar av importen kommer därifrån. Även i många andra avseenden är vårt beroende av EU starkt: transporter, resor, informella utbyten. Beslut i både företag och offentlig verksamhet är i hög grad beroende av vad som händer inom EU.

Sverige har under decennier varit ett utrikeshandelsberoende land. Samarbetet med våra närmaste grannar, länderna inom EU, är därför naturligt. Den inre gemensamma marknaden är en av EU:s största landvinningar. Det är därför naturligt att EU nu går vidare med att tydligt vidga denna även till olika tjänster. Tjänster utgör ca 70 % av produktionen i EU-länderna. Potentialen är därmed stor att öka tillväxt och sysselsättning inom dessa områden

samtidigt som konsumenterna får tillgång till fler och bättre tjänster. Det föreslagna tjänstehandelsdirektivet syftar till att avskaffa ett antal onödiga hinder för internationellt utbyte också på tjänsteområdet. Det är inte minst små och medelstora företag som kommer att dra nytta av detta eftersom de kommer att kunna räkna med en mera rättssäker situation när de försöker exportera tjänster till andra EU-länder. Det är samtidigt viktigt att konstatera att ett antal argument som anförts från Socialdemokraternas sida mot tjänstehandelsdirektivet saknar grund. Direktivet tvingar inte Sverige att införa regler som undergräver kollektivavtal eller konsumentskydd etc. Vi kommer att kunna värna vitala intressen. Tjänstehandelsdirektivet öppnar nya möjligheter för svenska konsumenter och företag, och vi är därför i allt väsentligt positiva till direktivets innehåll.

EU-länderna behöver ett antal strukturella reformer som ökar den ekonomiska potentialen. Sverige bör positivt medverka i detta och har därutöver en mångfald skäl att vara aktiv i Europasamarbetet: motverkande av internationell brottslighet, miljöfrågor, säkerhet, demokratiutveckling m.m.

Det är av stor vikt att Sverige är en aktiv part i EU-samarbetet, både för att ta till vara våra egna intressen och gynna EU:s långsiktiga tillväxt och utveckling.

Socialdemokratiskt facit: missade tillväxtchanser och svikna löften

Socialdemokraterna inledde sin nuvarande regeringsperiod 1994 med ett gott utgångsläge i form av bl.a. stärkt konkurrenskraft men trots detta har Sveriges inkomstnivå inte förbättrats i jämförelse med andra länder.

Socialdemokraterna och deras stödpartier lever inte upp till de mål de själva har satt upp vad gäller t.ex.

- sysselsättning
- minskad arbetslöshet
- halverad ohälsa
- minskat socialbidragsberoende
- offentligt sparande
- utgiftstak.

Den socialdemokratiska regeringen har inte heller lyckats upprätthålla den förbättring av statsfinanserna som uppnåddes genom det arbete som påbörjades i början av 1990-talet. Försämringen i statens finanser har dolts bakom överskotten i pensionssystemet.

Regeringen underskattar det underliggande offentliga utgiftstrycket i de egna vallöften. Statsbudgetens underliggande saldo väntas enligt regeringens egna uppgifter visa ett underskott på sammanlagt 182,3 miljarder kronor för perioden 2004–2006. Statens budget kommer att ha underskott minst fem år i rad. Detta är resultatet av en ansvarslös socialdemokratisk ekonomisk politik.

Regeringen antar ett förbättrat offentligt sparande valåret 2006. Detta är inte trovärdigt, bl.a. med hänsyn till erfarenheterna från 2002. Regeringen har ingen väg tillbaka till balans i statsfinanserna.

Reformer mer nödvändiga än någonsin

De grundläggande offentliga uppgifterna är att svara för de genuint kollektiva varorna och tjänsterna som rättsväsende, försvar, grundforskning och infrastruktur. Det offentliga har också ansvar för att alla människor i vårt land får en god vård, omsorg och utbildning. Detta är verksamheter som har starka återverkningar på inkomst- och välfärdsutvecklingen. Det behöver långt ifrån alltid handla om utförande i offentlig regi; avgörande är den offentliga finansieringen. Det som skattebetalarna ska finansiera måste få en omfattning som skatterna kan finansiera uthålligt. Om de offentliga utgifternas omfattning bestäms av hur mycket som kan skattefinansieras i högkonjunktur är risken stor för svåra problem i lågkonjunkturen. Detta ser vi nu.

Ett exempel är kostnaderna för sjukpenning och förtidspension som tillåtit växa över alla bräddar. Eftersom regeringen inte reagerat i tid kommer dessa utgifter nu att tränga ut andra angelägna åtgärder utan att någon medveten prioritering gjorts.

Skattesystemet måste bli tillväxtvänligt. Skattepolitiken ska prioritera sänkningar som gynnar tillväxten. Sänkta marginalskatter, generellt sänkt skatt på arbete, risktagande och kapitalbildning är nödvändigt. Riktningen bör vara att det svenska skattetrycket ska sänkas ned mot den nivå som gäller i jämförbara OECD-länder.

Strukturpolitiken måste också ta itu med andra tillväxthinder. Det gäller behovet av avregleringar och förenklingar. Om den potentiella tillväxten ska kunna höjas påtagligt är omfattande förändringar nödvändiga. Det handlar både om att öka arbetsutbudet och att det arbete som utförs ska göras på bästa möjliga sätt.

Högre tillväxt genom fler i arbete, ökad produktivitet och stabila institutioner

Den ekonomiska politikens inriktning

En starkare och uthållig ekonomisk tillväxt är helt nödvändig för att nå målet med en ökad välfärd för alla och för att klara utmaningen som en allt större andel äldre i befolkningen innebär. Den ekonomiska politiken ska därför inriktas på att skapa förutsättningar för en högre varaktig, ekonomiskt och ekologiskt hållbar tillväxt. Eftersom den ekonomiska tillväxten bestäms av det totala antalet arbetade timmar och produktivitetens utvecklingen i stort tar vår ekonomiska politik fasta på *båda* dessa behov.

Avgörande för en bättre tillväxt är också den ekonomiska miljö som individer och företag verkar i. Ett viktigt inslag i vår ekonomiska politik är därför sunda offentliga finanser och stabila institutioner. Med institutioner menar vi i detta sammanhang hela det rättsliga regelverket och det finansiella ramverk som beslutas politiskt, men också de informella institutioner som utgörs av fungerande sociala konventioner och en gemensam etik.

Sverige sägs vara världens mest jämställda land. Men mycket återstår att göra innan kvinnor och män har likvärdiga förutsättningar och villkor att forma sina liv. Stora löneskillnader för likvärdigt eller lika arbete kvarstår. Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad. Kvinnor är kraftigt underrepresenterade i chefspositioner och ledande befattningar såväl i privat som offentlig sektor. Att identifiera och förändra de strukturer som leder till att kvinnor och män ges villkor utifrån könstillhörighet är den stora jämställdhetsutmaningen. Att bättre ta till vara mäns och kvinnors möjligheter skulle i sig vara tillväxtbefrämjande.

Vi vill här särskilt peka på tre stora reformområden:

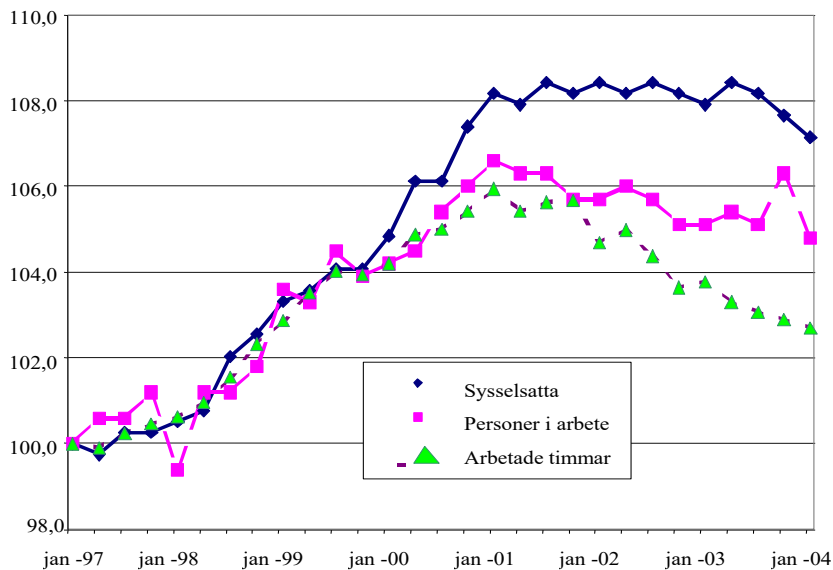
- Bryt upp de offentliga monopolerna inom bl.a. vård och omsorg.
- Bättre villkor för företagande inom tjänstesektorena.
- Gör det lättare att förena förvärvsarbete med ansvar för barn.

Fler i arbete och fler arbetade timmar

- Genom att göra det mer lönsamt att arbeta, kommer arbetsutbudet att öka. Detta kan ske genom sänkta inkomstskatter och bättre fungerande bidragssystem.
- Regler och skatter ska utformas så att de främjar förvärvsarbete och hälsa. Kraftiga satsningar på en förbättrad rehabilitering och en nationell vårdgaranti är viktiga reformer. Sänkt skatt på förvärvsinkomster ökar utbytet av förvärvsarbete.
- Genom en effektivare arbetsmarknadspolitik kan fler komma i arbete snabbare.
- Genom bättre och enklare regler kan invandrare snabbare få en chans att komma in på arbetsmarknaden.
- Förutsättningarna för äldre att arbeta längre måste bli bättre.
- Med en bättre familjepolitik ökar förutsättningarna för att kombinera familjeliv och förvärvsarbete. Därigenom minskar risken för ohälsa som beror på stress.

Diagram 1. Antal sysselsatta och antal arbetade timmar 1997–2003

Säsongrensade kvartalssiffror. Index jan. 1997=100

Källa: Konjunkturinstitutet

Krafttag mot de höga ohälsotalen

Ett av de största problemen både för enskilda och för arbetsmarknaden i stort är den stora och ökande frånvaron från arbetsmarknaden. Drygt 800 000 personer i arbetsför ålder uteblir från arbetsmarknaden varje dag bara på grund av ohälsa i olika former. Även om en viss minskning har skett i antalet sjukpenningdagar, fortsätter antalet förtidspensioner och de totala kostnaderna för ohälsan att öka. Dessa kostnader tränger undan annan verksamhet samtidigt som arbetsutbudet är mindre än det skulle kunna vara. Socialdemokraterna har sedan 1997 stått handlingsförlamade medan denna dramatiska utveckling pågått och kommer enligt sina egna beräkningar inte att lyckas uppnå målet om halverat antal sjukpenningdagar till år 2008. Detta kan inte tillåtas fortgå, inte enbart ur ett individ- eller kostnadsperspektiv, utan även ur ett etiskt perspektiv om hur regeringsmakten används. Vi anser att bristen på agerande från Socialdemokraternas sida är oförsvarligt och klandervärd.

Skillnaderna mellan mäns och kvinnors ställning på arbetsmarknaden återspeglas också i sjukskrivningstalen. Av de långtidssjukskrivna är inte mindre än 65 % kvinnor. En orsak till detta är kvinnors dubbelarbete, liksom arbetsorganisationen inom den offentliga sektorn.

Politiken måste snarast läggas om för att vända utvecklingen. Följande inriktning av politiken på ohälsa-området är nödvändig:

- Finansiell samordning mellan försäkringskassorna och sjukvården tillåts i hela landet, där så är lämpligt under medverkan även från primärvården, arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänst. Försäkringskas-

sorna bör också kunna bekosta specialistvård hos olika vårdaktörer för att minska väntetiderna.

- En nationell vårdgaranti för att korta vårdköer och möjliggöra en snabbare återgång till arbete efter sjukdom – vård garanteras senast inom tre månader efter det att behovet fastslagits. Den nationella vårdgarantin ska omfatta alla medicinskt motiverade behandlingar.
- Ett förstärkt rehabiliteringsarbete med sikte på en rehabiliteringsgaranti varigenom en långtidssjukskriven garanteras en individuell rehabiliteringsplan inom en viss tid av sjukskrivningsperioden.
- Snabba resursförstärkningar till försäkringskassorna.
- Ersättningsreglerna och deras tillämpning stramas upp.
- Arbetslinjen stärks genom att bedömningen av arbetsförmåga vid långa sjukfall i ett tidigare skede prövas mot hela arbetsmarknaden och genom att även rehabiliteringsarbetet ges denna inriktning.
- En dialog tas upp med arbetsmarknadens parter beträffande de avtalade tilläggsförsäkringarnas effekter på sjukfrånvaron.
- Stärkt utbildning i försäkringsmedicin för läkare.
- Möjligheterna att genom företagshälsovården bidra till ett minskat antal långa sjukfall bör förbättras.
- Möjligheterna att införa en obligatorisk privat försäkring mot arbetsolyckor bör snarast utredas. Genom en privatisering skulle positiva incitament för företagen skapas att satsa mer på förebyggande åtgärder. Ju säkrare arbetsplats och därmed bättre arbetsklimat, desto lägre premie.
- Det förebyggande arbetet på arbetsplatserna ges en högre prioritet; detta gäller särskilt inom den offentliga sektorn.
- Fler alternativa arbetsgivare inom den offentligt finansierade verksamheten för att öka drivkrafterna att arbeta förebyggande och ge de anställda rimliga arbetsvillkor.
- Utökade möjligheter för den enskilde att påverka arbetstidens förläggning och bestämma dess omfattning, vilket också i många fall kan göra att arbetsmiljön upplevs som bättre och därmed i förlängningen leda till ett bättre hälsoläge.
- Förbättrad kunskap om och ökade insatser mot kvinnors ohälsa.

Ökad produktivitet

- Genom att göra det mer lönsamt för individen att utbilda sig, ta ansvar, arbeta och spara kommer den svenska arbetskraftens produktivitet att öka.
- För företagen måste det bli mer lönsamt att investera i produktion, utveckla ny teknik och höja kvaliteten. Kunskap och kompetensutveckling är en förutsättning för att Sverige ska vara ett utvecklat välfärdsland. Det

handlar om att stärka såväl grund- som gymnasieskolans kvalitet, ökad satsning på högre utbildning och forskning samt kompetensutveckling i arbetslivet.

- Genom att förenkla regler och därigenom minska byråkrati och uppgiftslämnande, kommer företagen att kunna koncentrera sig på sina affärsidéer snarare än på administration.
- Genom att öppna för en mångfald utförare av offentliga välfärdstjänster kommer produktiviteten att öka. Detta både som en följd av att nya och effektivare organisationsformer kommer att uppstå och som en följd av att bättre fungerande belöningssystem kommer till stånd när det finns fler arbetsgivare att välja bland.
- Den offentliga upphandlingen av varor kan förbättras och därmed samtidigt bidra till ökad produktivitet i offentlig sektor och ökat konkurrenstryck i privat sektor.
- Genom en stärkt konkurrens på såväl produkt- och tjänstemarknader som finansiella marknader kan ytterligare produktivitetsökningar uppnås. Detta gäller inte minst byggsektorn, livsmedelssektorn samt läkemedel och banktjänster.

Sunda finanser och stabila institutioner

- Statens utgifts- och skattekvot måste minska för att ge hushållen och företagen en ökad makt över sina inkomster, för att minska statsbudgetens stora konjunkturkänslighet samt för att öka dynamiken i ekonomin.
- Socialförsäkringssystemen måste reformeras för att bli enklare, ekonomiskt mer robusta och i högre grad försäkringsmässiga.
- Den offentliga bruttoskulden ska minska.
- Budgetprocessen måste reformeras så att den ursprungliga inriktningen återställs.
- Kontrollen och tillsynen över såväl socialförsäkrings- och bidragssystemen som finans-, produkt- och tjänstemarknaderna och skattesystemet bör stärkas.
- Det direkta sambandet mellan en fungerande lönebildning och höjda reallöner behöver stärkas. Arbetsmarknadens parter har ansvar för löneförhandlingarna, men staten bör bl.a. tydliggöra kopplingen mellan arbetslösheten och avgiften till arbetslöshetsförsäkringen.
- Tilltron till rättsväsendet i stort behöver stärkas. Ökade resurser till polis, kriminalvård och åklagarväsende är viktiga inslag för att uppnå detta.

Förtroendet för näringslivet måste stärkas

Utan förtroende kan näringslivet i allmänhet och den finansiella sektorn i synnerhet inte fungera på ett konkurrenskraftigt sätt. Ju lägre förtroende,

desto större behov av kontrollåtgärder och kontraktsskrivande m.m. som bidrar till högre kringkostnader och därmed en ineffektiv resursanvändning.

Förtroende kan byggas via lagar och regleringar, via tillsyn eller via etiska normer och självreglering i branschen. I de flesta länder, liksom i Sverige, finns alla dessa tre ”ben” för att skapa det önskvärda funktionssättet och förtroendet. Det finns dock brister på alla dessa tre områden: lagstiftningen på insiderområdet bör ses över, den tillsyn som Finansinspektionen ska stå för är långt ifrån tillräcklig, och de i och för sig ambitiösa regler och normer som branschen själv har satt upp följs för dåligt.

En fungerande etik har stor betydelse för samhällsekonomin. Förtroendekommissionen formulerade sig på följande sätt (mars 2004), bl.a. med hänvisning till studier från Världsbanken:

Exakta beräkningar av förtroendets eller det sociala kapitalets värde saknas, men ökade transaktionskostnader på grund av brist på förtroende bedöms kunna uppgå till tiotals procent av bruttonationalprodukten. Kommissionen konstaterar därför att förtroende är en väsentlig förutsättning för välbefinnande och tillväxt.¹

En fungerande etik med hög tillit mellan människor är således en grundförutsättning för ett samhällsklimat med goda tillväxtbetingelser. Det handlar inte bara om förtroendet för det privata näringslivet utan också om förtroendet för statliga och kommunala bolag och i en vidare mening även om förtroendet för politiker och det politiska systemet.

Vi ser bl.a. följande förändringar för att upprätta näringslivets förtroende och finansmarknadens funktionssätt och därmed även stärka småspararens situation:

- Näringslivet måste ta ansvar för att en ordentlig diskussion kommer i gång om hur det etiska handlandet kan stärkas inom olika sektorer.
- Ett fortsatt användande av etiska analyser av börsbolag och andra företag som har blivit ett viktigt komplement till de vanliga finansiella analyserna.
- Insiderlagstiftningen bör ses över.
- Stärk Finansinspektionen och ge den verkningsfulla påföljdsalternativ.
- Ökad öppenhet i företagets redovisning av bl.a. löner och förmåner bör ske i första hand på frivillig väg, i andra hand genom lagstiftning.

Företagande

Bättre förutsättningar för företagande

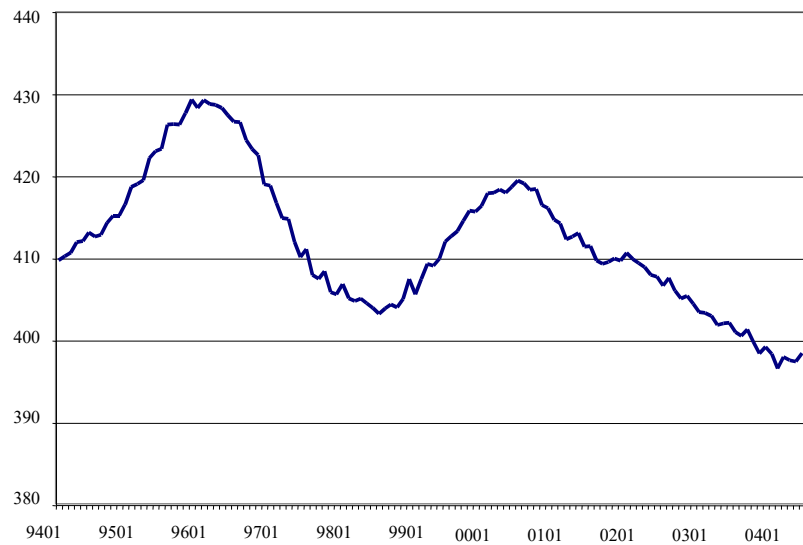
För att ett ökat arbetsutbud ska omsättas i varaktig tillväxt krävs att det är i det privata näringslivet som huvuddelen av de nya jobben växer fram. Då måste fler nya företag skapas och fler företag växa i Sverige. För närvarande

¹ SOU 2004:47 s. 14.

är tendensen den motsatta – nyföretagandet sjunker och alltfler arbetstillfällena flyttar till länder med bättre villkor för företagande.

Diagram 2. Antal företagare enligt arbetskraftsundersökningarna januari 1994–april 2004

1 000-tal. Löpande 12-månaderstal

Källa: SCB

Därför måste villkoren för företag och för företagande förbättras. Detta gäller inte minst för små och medelstora företag. I en alltmer globaliserad värld är det lätt att flytta produktion mellan länder. I synnerhet gäller detta vid nyinvesteringar. De ekonomiska villkoren för företagande måste vara konkurrenskraftiga jämfört med andra länder. Detsamma gäller för byråkrati och administration. Enbart administrationen av regler på skatte-, arbetsmarknads- och miljöområdena uppgår till nästan 30 000 kr per anställd och år för ett litet företag.

Byråkrati och skattevillkor är viktiga liksom väl fungerande infrastruktur, bättre tillgång till kapital och en väl fungerande konkurrenslagstiftning. I den verksamhet som i dag till stor del bedrivs av offentliga monopol är behovet av nya företag stort. Det rör sig bl.a. om skola, utbildning, sjukvård, äldreomsorg och barnomsorg. Dessa yrkesområden är kvinnodominerade varför en konkurrensutsättning i dessa sektorer skulle öka antalet kvinnliga företagare.

En fungerande konkurrens är en förutsättning för att resurser används på bästa möjliga sätt. Fler och bättre genomförda offentliga upphandlingar skulle också kunna medföra att privat företagsamhet får en större marknad.

Lägre skatter på företag och företagande

- Fåmansbolagsägare drabbas av högre skatt än andra. Därför måste de diskriminerande 3:12-reglerna för fåmansbolag avskaffas.

- Generationsskiften i familjeföretag försvåras av höga skatter. Efter det att staten tagit sin del av dödsboet blir kapitalkostnaderna alltför höga för att företaget ska kunna drivas vidare. Detta är en anledning till att Sverige har förhållandevis få småföretag. Arvs- och gåvoskatterna ska därför slopas, i första hand vid generationsskiften i familjeföretag.
- Kapitalbeskattningen måste lindras. Förmögenhetsskatten är en viktig anledning till att kapital flyr landet. Sverige är ett av de få länder som fortfarande har kvar förmögenhetsskatt. Den är ett hinder för tillväxt som bör bort.
- Dubbelbeskattningen av aktieutdelningar ökar kraven på avkastning för svenska ägare till svenska aktier, medan utländska ägare av svenska aktier slipper denna skatt. Det är en anledning till att alltmer av näringslivet i Sverige har utländska ägare. Risken är att huvudkontor flyttar till annat land; efter ett tag följer andra vitala funktioner efter. Sverige utarmas. Dubbelbeskattningen på aktieutdelningar bör successivt avvecklas.

Mindre krångel

- Det är länge sedan Småföretagsdelegationen kom med förslag till regel-förenklingar. En mindre del av dessa har blivit verklighet. Resten av Småföretagsdelegationens förslag måste genomföras. Regler som inte längre fyller sin funktion måste mönstras ut. Målet är att företagarnas kostnader för administration av regelverket ska minska med en fjärdedel.
- Miljöprövning för att få tillstånd att driva en verksamhet kan i Sverige ta flera år medan företag i andra länder kan erhålla motsvarande tillstånd på några månader. Skillnaden är orimlig. Hantering av tillståndsärenden måste ske snabbare. Miljöbalken måste ses över så att företag inte drabbas av oproportionerliga kostnader eller orimliga straff för bagatellartade förseelser.

Bättre konkurrens

- Konkurrenshämmande regleringar i den privata sektorn bör identifieras och avvecklas. De finns både på tjänste- och produktmarknaderna, t.ex. i byggsektorn, läkemedelssektorn och vad gäller finansiella tjänster.
- Det bör bli lättare att få prövat i domstol om kommunal näringsverksamhet strider mot lagen.
- Plan- och bygglagen bör ändras så att etablering av konkurrerande handel underlättas. Det är viktigt att regelförenklingar görs i offentliga upphandlingar under tröskelvärdena. Det ska bli lättare för små och medelstora företag att delta.
- Stora upphandlingar bör delas i fler order så att även mindre företag har en chans att vara med i budgivningen.

- Upphandlingsreglerna bör ändras så att det klargörs under vilka förutsättningar miljökrav får ställas vid offentlig upphandling.

Frigör offentlig sektor

- Verksamhet som i dag bedrivs i offentlig sektor kan hindra samma verksamhet som bedrivs i annan regi. Det är därför viktigt att konkurrenshinder förorsakade av verksamhet i offentlig sektor uppmärksammas och minskas.
- För att bl.a. öppna för fler utförare av välfärdstjänster ska det offentliga stödet följa individen även inom andra sektorer än utbildning. Därmed skapas grundläggande förutsättningar för nyföretagsamhet, i synnerhet för kvinnor.

Starka och självständiga kommuner

Behovet av mångfald och förnyelse inom vård, skola och omsorg där kommuner och landsting har en framträdande roll är betydande. Det är inte bara resursernas storlek, utan även deras användning som avgör resultat och kvalitet. En förändring är nödvändig för att klara välfärden i framtiden. Avregleringar och konkurrensutsättning i förening med tydlig prioritering av kärnuppgifterna är nödvändiga inslag i en sådan förändring.

Våra partier har en annan syn på de kommunala verksamheterna och den kommunala självstyrelsen än den socialdemokratiska regeringen. Vi vill föra en politik för självständiga och starka kommuner. Tillväxt och ökad sysselsättning i näringslivet är avgörande för att den kommunala ekonomin ska utvecklas positivt och ge ökade resurser.

Trots att statsbidragen inte utgör den huvudsakliga finansieringen av kommunernas verksamheter har statsbidragen och deras utformning betydelse för den kommunala ekonomin. Det är mycket viktigt att kommunerna ges den frihet som krävs för att kunna fortsätta ett förändringsarbete som innebär att medborgarna kan få mer för varje skattekrona. Statsbidragen bör tillsammans med ett väl fungerande utjämningsystem utformas så att de ger rimliga möjligheter för kommuner med olika förutsättningar att bedriva en verksamhet med god standard.

I vårens tilläggsbudget drar regeringen helt plötsligt för innevarande år in 2,6 miljarder kronor från kommunerna. Detta tvingar kommunerna till ingrepp i den löpande verksamheten. Det underminerar kommunernas möjligheter att på ett fullgott sätt kunna planera sina verksamheter och visar med all önskvärd tydlighet att i det socialdemokratiska Sverige är det kommunala självstyret blott en chimär.

Socialförsäkringar i behov av reformer

Dagens socialförsäkringssystem behöver reformeras. Det är nödvändigt att förstärka incitamenten att arbeta om vi långsiktigt ska klara den sociala tryggheten. De principer som bör ligga till grund för nödvändiga förändringar återfinns i betydande grad i den reformering som med bred politisk enighet gjorts av pensionssystemet.

- För att stärka systemens legitimitet handlar det bl.a. om att få en ökad koppling mellan vad den enskilde betalar, respektive vad han eller hon har rätt till, eller får ut i förmån.
- Socialförsäkringsförmånerna måste lättare kunna följa den enskilde individen. Inte minst på en mer rörlig och internationaliserad arbetsmarknad är detta viktigt.
- Systemen måste vara utformade så att de klarar olika typer av demografiska förändringar utan att behöva förändras genom nya politiska beslut.
- Systemen måste ha goda incitament inbyggda som stimulerar till arbete och inte leder till överutnyttjande.

Sammanfattning av förslagen

Den svenska uthålliga tillväxtpotentialen måste förbättras. Skattetrycket ligger omkring 10 procentenheter över det europeiska och försvagar incitamenten till företagande, arbete och utbildning. Ett ogynnsamt företagsklimat håller tillbaka nyföretagandet och försvårar inte minst för små och medelstora företag. Arbetskraftsbristen är stor på vissa områden samtidigt som närmare 20 % av den arbetsföra befolkningen är arbetslös, i åtgärder, förtidspensionerad eller sjukskriven. Diskriminering och otillräcklig integration försvårar och hindrar många nya svenskar inträde på arbetsmarknaden.

Men det kanske allvarligaste svenska tillväxthindret är socialdemokratiens låga och sjunkande tilltro till den enskildes förmåga. Bidrags-, skatte- och transfereringssystemen är med dagens politik överordnade individens välbefinnande. Fler måste ges möjlighet att arbeta, bidragsberoendet reduceras och sjukskrivningar och förtidspensioneringar minskas. Först genom att öka människors inflytande över privatekonomi, familjeliv och arbete kan utvecklingen vändas och färre tvingas utnyttja transfereringssystemen.

Detta är huvudpunkterna i den ekonomiska politik vi vill genomföra.

- Ett brett program för att få människor i arbete igen. En akut fråga är att få ned frånvaron och stoppa inflödet i förtidspensionering. Det krävs åtgärder som sträcker sig från arbetsplatsfrågor, förändringar av sjukförsäkringens villkor, samverkan mellan olika system och myndigheter till ökade resurser för rehabilitering samt förbättringar för barnfamiljerna.

- Stimulans av det privata företaget. Det krävs förändringar av skatter, avregleringar, förnyelse av arbetsmarknads- och utbildningspolitiken och förnyelse av konkurrenspolitiken. Småföretagen måste få förbättrade villkor. De diskriminerande 3:12-reglerna bör avskaffas – en förändring enligt den s.k. beskattat-eget-kapital-modellen är en möjlig lösning.
- Det måste löna sig bättre att arbeta än vad det gör i dag. Det behövs mer, inte mindre, arbete i Sverige. Vi tar avstånd från idéer om ”friår” m.m. Det finns behov både av fler på arbetsmarknaden och att de kommer ut tidigare och stannar längre.
- Reformera de offentliga utgifterna. Kraven på hårdare prioritering gäller både socialförsäkringarna och den offentliga verksamheten. Systemen ska vara sådana att det lönar sig att arbeta, det gäller både ersättningsnivåer och villkor i övrigt.
- Både kvinnors och mäns möjligheter måste tas till vara. Det behövs betydande förändringar både i den offentliga och privata verksamheten, ändrade skatte- och arbetsmarknadsregler och en förändrad familjepolitik.
- En omfattande skattereform med lägre skatter och ett arbets- och tillväxtstimulerande skattesystem. Skatterna för både individer och företag behövs reformeras och sänkas.
- En omfattande avreglering för att frigöra människors skaparkraft.
- Förstärkt infrastruktur i form av vägar och kunskap m.m.
- Ett bejakande av tjänstehandelsdirektivets intentioner.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen vad vi här framfört om inriktningen av den ekonomiska politiken. Vi tillstyrker därmed delvis motionerna Fi22 (m) yrkande 1, Fi23 (fp) yrkande 1, Fi24 (kd) yrkandena 1–4, Fi25 (c) yrkande 1 och avstyrker proposition 2003/04:100 yrkande 1 och motion Fi260 (s).

2. Mål för budgetpolitiken – avsnitt 3, punkt 2 (m)

av Mikael Odenberg, Gunnar Axén och Tomas Högström (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen fastställer som mål för budgetpolitiken att den konsoliderade offentliga bruttoskulden ska begränsas till 40 % av BNP i enlighet med vad som sägs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del och avslår motionerna

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 3,

2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 6, 8 och 9 samt

2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att budgetpolitiken bör inriktas på ett långsiktigt mål som tar sikte på den offentliga sektorns skuldsättning.

De senaste årens utveckling i Sverige och Europa visar att budgetsaldomål utan koppling till utvecklingen av den offentliga sektorns skuldsättning inte är en bra lösning. Ett årligt mål för det finansiella sparandet utgör en för svag restriktion för finanspolitiken.

Ordningen med överskottsmål ger inte tillräckligt starka incitament för regeringen att använda oväntade och tillfälliga förbättringar av de offentliga finanserna till att minska skuldsättningen. I Sverige och i länder som Frankrike och Tyskland använde regeringarna i betydande utsträckning *tillfälliga* tillväxtvinster från IT-boomen och aktiebubblan till *permanent* förbättringar av olika utgiftssystem och varaktiga skattesänkningar.

Avvikelser från budgetmålen påverkar inte i dag politiken de kommande åren. Försämras statsfinanserna, exempelvis till följd av en konjunkturedgång, medför det inte något krav på regeringen att föra en stramare politik under den konjunkturuppgång som sedan följer.

Ytterligare ett problem med överskottsmål är att de saknar pedagogisk klarhet. Det finns inga starka skäl att försöka nå ett visst finansiellt sparande om det inte finns en koppling till skuldsättningen. Om regeringen inriktar finanspolitiken på ett mål som det inte finns sakliga skäl att uppnå uppkommer en otydlighet i den offentliga diskussionen som inte bidrar till att öka trovärdigheten för den ekonomiska politiken.

Moderaterna anser därför att en ordning baserad på ett mål för den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuldsättning bör prövas. Med ett skuldmål medför oväntade överskott att det blir enklare att föra finanspolitiken i framtiden. En ansvarsfull finanspolitik ”belönas” genom att frihetsgraderna blir större i framtiden. För varje år då målen uppnås kommer regeringen ett år närmare den tidpunkt då skuldmålet är uppnått och det blir tillräckligt att upprätthålla balans i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln.

Eftersom framtiden får en större vikt i en ordning med mål för skuldbanan och skuldnivån försvagas incitamenten att försöka nå de årliga målen genom redovisningstekniska lösningar. En budgetförstärkning under innevarande år som inte återspeglar en verklig förbättring av den offentliga sektorns skuldsättning påverkar med dagens system inte möjligheterna att nå överskottsmålet nästa år, medan redovisningstekniska lösningar i en ordning med skuldmål gör att bördan för den framtida politiken blir tyngre.

Ett långsiktigt skuldmål, vars nivå bestäms av grundläggande ekonomiska faktorer som demografisk utveckling och uthållig produktivitetstillväxt, medför också ökad stabilitet i skattesatser, bättre planeringsförutsättningar, effektivare utnyttjande av resurser och därmed högre tillväxt och välfärd. En hög skuldsättning betyder att räntebetalningar medför att skattetrycket blir onödigt högt och att andra viktiga utgifter trängs ut.

Den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuldsättning – det mått som ligger till grund för EU:s regelverk för finanspolitiken – motsvarar i dag 52 %

av BNP. Vår bedömning, bl.a. mot bakgrund av den demografiska utvecklingen, är att denna bruttoskultsättning bör reduceras till 40 % av BNP under den kommande femårsperioden. Härav följer att det strukturella finansiella sparandet i genomsnitt bör uppgå till minst 2 % av BNP under de närmaste åren. Saldomål för det faktiska finansiella sparandet bör sedan fastställas årligen utifrån en bedömning av konjunkturläget.

Med det anförda tillstyrker vi motion Fi22 (m) yrkande 2 i denna del och avstyrker motionerna Fi23 (fp) yrkande 3, Fi24 (kd) yrkandena 6, 8 och 9 samt Fi25 (c) yrkande 3.

3. Mål för budgetpolitiken – avsnitt 3, punkt 2 (fp, kd c)

av Karin Pilsäter (fp), Mats Odell (kd), Bo Könberg (fp) och Jörgen Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 bör ha följande lydelse:

Riksdagen fastställer som mål för budgetpolitiken att det finansiella sparandet i staten ska vara i balans över en konjunkturcykel i enlighet med vad som anføres i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 3,

2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 6, 8 och 9 samt

2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 3 och

avslår motion

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Överskotten i den offentliga sektorn ligger under åren framöver helt i ålderspensionssystemet. Kommunsektorn befinner sig nära balans medan staten uppvisar stora underskott. Pensionssystemet är emellertid självständigt och det är, med undantag för en eventuell överföring under 2005 som en del av fempartiöverenskommelsen, i praktiken inte möjligt att föra pengar från pensionssystemet till statsbudgeten utan att äventyra pensionsöverenskommelsen. Premiepensionerna är dessutom grundlagsskyddad privat egendom. Pensionssystemets tillgångar kan därmed inte användas för andra ändamål. Pensionssystemet bör därför ligga utanför diskussionen om de budgetpolitiska målen. För kommunerna gäller ett balanskrav. Förutsättningarna för kommunsektorn ska vara stabila, och man bör därför utgå från att kommunsektorn som helhet ska vara i balans.

Det medelfristiga budgetpolitiska målet bör därför inte avse hela den offentliga sektorn, utan i stället endast statens finansiella sparande. Målet bör vara att statens finansiella sparande ska vara lika med noll, dvs. i balans, över en konjunkturcykel. Med en kommunsektor i balans kommer då det offentliga finansiella sparandet över konjunkturcykeln att bestå av det sparande som pensionssystemet uppvisar. Det innebär för det närmaste decenniet att det

samlade offentliga överskottet i genomsnitt kommer att ligga på ca 2 % av BNP. Det operativa målet bör dock avse staten.

Det är vare sig från ekonomisk eller moralisk utgångspunkt försvarligt med långsiktiga statliga underskott och långsiktig uppbyggnad av statsskulden. Det är inte moraliskt försvarbart att vältra över skuldbördan på kommande generationer. Den demografiska utvecklingen är ett starkt argument för att i tid vända underskottsutvecklingen.

På grund av de stora underskott som för närvarande råder i statens finanser anser vi dock att ett balansmål för statens finansiella sparande måste fasas in successivt.

Med det anförda tillstyrker vi delvis motionerna Fi23 (fp) yrkande 3, Fi24 (kd) yrkandena 6, 8 och 9, Fi25 (c) yrkande 3 samt avstyrker Fi22 (m) yrkande 2 i denna del.

4. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 4, punkt 3 (m)

av Mikael Odenberg, Gunnar Axén och Tomas Högström (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de riktlinjer för budgetpolitiken som förespråkas i reservation 4 och ger detta till känna för regeringen som sin mening. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del och avslår proposition 2002/03:100 punkt 2 samt motionerna 2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 2 och 4, 2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 5 och 7 samt 2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Regeringen misslyckas med att uppnå praktiskt taget alla mål man ställt upp för den ekonomiska politiken. Sysselsättningsmålet uppnås inte, och den öppna arbetslösheten uppgår nu till 5,8 %, betydligt mer än målet på 4 %. Inget tyder på att målet att halvera sjukskrivningarna till 2008 kommer att förverkligas och inte heller uppnås målet om ett överskott på 2 % i de offentliga finanserna.

Sverige står inför stora utmaningar, och läget på arbetsmarknaden är besvärligt. Den demografiska utvecklingen, där allt färre framöver kommer att behöva försörja alltfler, ställer mycket stora krav på den ekonomiska politiken. Sverige behöver mer tillväxt, högre sysselsättning, ökad produktivitet och färre personer som är beroende av bidrag. Regeringens politik går dock i motsatt riktning och nu föreslår eller planerar regeringen en mängd förändringar som riskerar att förvärra situationen, t.ex. friår, arbetstidsförkortning, utökade arbetsmarknadspolitiska åtgärder och höjda ersättningar i vissa socialförsäkringar. Regeringens sätt att släppa fram ofinansierade utgiftsökningar

äventyrar också de offentliga finanserna. Under perioden 1998–2003 uppgick de ofinansierade reformerna till 168 miljarder kronor. Förslagen i vårpropositionen ökar utgifterna varaktigt med ytterligare 15–16 miljarder kronor. Därutöver kommer kostnaderna för att förverkliga återstoden av 121-punktsprogrammet och ytterligare åtgärder som Socialdemokraterna lanserat på sin tillväxtkongress, vilka tillsammans kan beräknas till drygt 40 miljarder kronor. Trots att avvikelserna från saldomålet på 2 % av BNP för det finansiella sparandet ökar står regeringen utan strategi för de offentliga finansernas långsiktiga utveckling.

Moderata samlingspartiet vill ha en politik för arbete och tillväxt. Vårt förslag till budgetpolitik bygger på tre delar. För det första ska skatterna sänkas på arbete och företagande för att stimulera arbetsutbud och tillväxt och för att öka den enskildes makt över vardagen. För det andra ska satsningar göras på rättsväsendet, skolan och sjukvården, för att öka valfriheten och kvaliteten. För det tredje ska besparingar genomföras i bidragssystemen och arbetslinjen återupprättas.

Det måste vara möjligt att förbättra sin egen ekonomiska situation genom att utbilda sig och arbeta. Dagens höga marginaeffekter för de sämst ställda skapar fattigdomsfällor som är svåra att ta sig ur. Vi anser att sådana orimligheter måste åtgärdas och föreslår därför att inkomstskatterna sänks rejält för låg- och medelinkomsttagare.

Kombinationen av arvs- och gåvoskatt och förmögenhetsskatt är en viktig anledning till att kapital flyr landet i stället för att skapa jobb i Sverige. Vi anser att dessa skadliga skatter bör avvecklas. Beskattningen av fåmansbolag måste sänkas och förenklas för att stimulera företagandet och sysselsättningen. Fastighetsskatten avvecklas på sikt.

Vi vill göra en kvalitetssatsning på skolan. Ett fritt skolval baserat på en nationell skolpeng ska kombineras med en gedigen utvärdering och uppföljning av studieresultat och nationella kunskapsprov. Ett fristående, nationellt kvalitetsinstitut ska inrättas.

Vi vill även införa en nationell vårdgaranti samt förbättra vården och omsorgen för psykiskt sjuka. Den politiska styrningen av sjukvården ska avskaffas på sikt. Ledningen av vården bör skötas professionellt och inte som i dag av lekmän. Vi vill därför på sikt avskaffa landstingen.

Vi anser att det behövs en ordentlig satsning på rättstryggheten. Polisen måste bli synlig och tillgänglig. Fler brott än i dag måste klaras upp. En ny polishögskola ska öppnas. Åklagarväsendet och domstolarna måste få tillräckliga resurser för att på ett snabbt och rättssäkert sätt klara av tillströmningen av nya mål. Även kriminalvården är i behov av ökade resurser.

Skattesänkningarna och satsningarna finansieras genom besparingar, och tyngdpunkten av dessa består av åtstramningar av olika bidragssystem. Bakom detta ligger en medveten prioritering att verksamheter såsom vård, omsorg och skola går före bidrag. Men åtstramningar i bidragen är också ett viktigt inslag i vår politik att stimulera arbetsutbud, sysselsättning och tillväxt. Vår inriktning att besparingarna i första hand ska göras på bidragssy-

stemen har stärkts. Tidigare besparingar på kommunerna och den aktiva arbetsmarknadspolitiken har nu ersatts av besparingar på bidragssystemen. Besparingarna ska koncentreras på uppstramningar av transfereringarna, för att stimulera arbete och tillväxt. Om Sverige ska klara framtidens välfärd trots de demografiska påfrestningar som väntas krävs mer tillväxt och arbete, och färre personer som är beroende av bidragssystemen. De ekonomiska skillnaderna mellan att arbeta och inte arbeta måste därför vara större.

Vår budgetpolitik innehåller budgetförstärkningar 2005 på ca 40 miljarder kronor, skattesänkningar på ca 32 miljarder kronor och satsningar på bl.a. vård, skola och rättsväsende på ca 7 miljarder kronor. Sammantaget ger våra förslag ett finansiellt sparande 2005 och 2006 som är 1 respektive 4 miljarder kronor starkare än regeringens utan att några dynamiska effekter beaktats. Vi anser dock att det är självklart att sådana effekter måste beaktas. Annars finns en betydande risk att prognoser för inkomster och utgifter blir grovt missvisande och politiken därför felaktigt avvägd. Det finns emellertid goda skäl att vara försiktig med att utnyttja dynamiska effekter för att sänka skatter eller öka utgifter. Våra förslag är därför fullt finansierade i ett statiskt perspektiv, men om det visar sig att det uppstår betydande statsfinansiella effekter genom beteendeförändringar till följd av våra förslag om sänkta skatter och bidrag, finns det skäl att föreslå ytterligare skattesänkningar för att stärka hushållens konsumtion och företagets investeringar.

Vad vi här föreslagit om inriktningen av budgetpolitiken bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening. Därmed tillstyrker vi motion Fi22 (m) yrkande 2 i denna del och avstyrker övriga här aktuella motioner.

5. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 2.3, punkt 3 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de i reservation 5 föreslagna riktlinjerna för budgetpolitiken och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 2 och 4 och avslår proposition 2002/03:100 punkt 2 samt motionerna

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del,

2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 5 och 7 och

2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

De svenska statsfinanserna är i dåligt skick. De underskott som nu tornar upp sig går långt utöver vad som kan förklaras med konjunkturedgången. Det vi nu ser är inte automatiskt verkande stabilisatorer utan socialdemokratiskt verkande destabilisatorer.

De svenska statsfinanserna måste räddas. Den fortgående försämringen av statsfinanserna gör det enligt vår mening nödvändigt att nu ge hög prioritet åt att stärka statsfinanserna. Vi föreslår därför en omfattande sanering av statsfinanserna. I grunden handlar det om att begränsa det offentliga åtagandet till rätts- och välfärdsstatens kärna, till vilken i globaliseringens tid också hör ett internationellt ansvarstagande. Vi anser att det är det offentligas uppgift att svara för rättsstatens återupprättande, vår yttre säkerhet och möjlighet att med militär personal och biståndsinsatser främja en fredlig utveckling i världen samt en solidarisk finansiering av en god sjukvård, en kvalitetsskola, grundforskning och omsorg om barn och gamla. Därför har vår besparingspolitik följande inslag:

- **Ohälsokostnaderna måste pressas ned snabbare.** Det totala ohälsotalet har fortsatt att försämrats fram till nu, och de tecken som anges som hoppningivande är för svaga för att utvecklingen ska anses vara under kontroll. Vi är redo att ta till betydligt mer drastiska grepp än regeringen för att pressa tillbaka dessa kostnader. Alla sjukintyg för förlängning av sjukskrivning som pågått åtta veckor ska granskas av en läkare knuten till försäkringskassan. Detta leder också till snabbare rehabiliteringsinsatser. Det bör finnas i princip obegränsade möjligheter för försäkringskassan att samverka finansiellt med vården för att motverka långa sjukskrivningar (Finsam). Reglerna bör också skärpas genom att den som inte deltar i rehabilitering får sin sjukpenning reducerad. Näst viktigast är att öka utbudet av vård och rehabilitering. Det kan finansieras genom Finsamsystemet, alltså att den ekonomiska brandvägg som nu finns mellan vården och försäkringskassan tas bort. Viktigt är också att reglerna i sjukförsäkringen mot felutnyttjande skärps.
- **Kostnaderna för arbetslösheten måste pressas ned.** Vi anser att arbetslinjen måste hävdas. Kravet att ta arbeten som erbjuds bör skärpas och tillämpas. Huvuddelen av AMS ska läggas ned och ersättas av en effektivare organisation med privata bemanningsföretag, olika typer av arbetsförmedlingar och enskilda aktörer som driver arbetsmarknadsutbildning/arbetsträning. Jobbgaranti och instegsjobb bör introduceras.
- **Beslutet om digital-TV måste rivas upp.** Det huvudlösa beslutet att ersätta alla gamla TV-apparater med nya måste rivas upp. Annars kommer det att innebära att hushållen till år 2007 tvingas lägga ut flera tiotals miljarder kronor i nya apparatinköp.
- **Bostadssubventionerna måste slopas.** Sverige behöver färre, inte fler, statliga regleringar och subventioner i bygg- och bostadspolitik.
- **Miljardrullningen till vissa statliga bolag måste stoppas.** Folkpartiet anser inte att stöd till de statsägda, förlustbringande transportföretagen SJ och SAS, som inte klarar av att fungera på den konkurrensutsatta marknaden, bör ligga inom det offentliga åtagandet. Vi motsätter oss också den huvudlösa miljardrullningen till företaget Sydkrafts tyska aktieägare,

vilken ska ersätta kostnaderna för stängningen av kärnkraftsaggregat i Barsebäck.

- **Subventioner till privata företag bör också avvecklas.** En liberal näringspolitik för ett gott företagsklimat arbetar med generella metoder. Erfarenheten säger att staten sällan är väl lämpad att peka ut vilka företagsidéer eller lokaliseringar som är de mest framgångsrika. Folkpartiet avstyrker därför statliga anslag till sådana ändamål, som t.ex. *call centers* med subventioner i avfolkningskommuner, och använder de resurserna till generella förbättringar.
- **Vissa angelägna reformer måste skjutas upp i avvaktan på bättre finanser.** Folkpartiet delar uppfattningen att ersättningsnivån i sjuk- och föräldraförsäkringen bör ligga på 80 %. Vi kan dock inte finna att det är statsfinansiellt försvarbart att gå upp från nivån 78 % innan kostnaderna inom sjukförsäkringen är under kontroll och har börjat sjunka.

Detta saneringsprogram stärker statens finanser redan på relativt kort sikt med brutto i storleksordningen 30 miljarder kronor. På längre sikt kan summan växa ytterligare. Den utgör en grundbult i Folkpartiets ekonomiska politik där andra viktiga delar är att stärka den produktiva basen genom att främja arbete, sparande, investeringar, utbildning, företagande och integration av svenskar med utländsk bakgrund. Vi vill öka den enskildes valfrihet och växtmöjligheter genom ett antal egenmaktareformer, öka tryggheten genom en satsning på rättsstatens grundfunktioner och en bättre vård samt bygga för framtiden genom en skola präglad av kvalitet, arbetsro och kunskap samt större satsningar på grundforskning. Samtidigt strävar vi efter att Sveriges internationella insatser ska öka för att främja fred, demokrati och mänskliga rättigheter.

Vi vidhåller därför en ambitiös politik i fråga om den offentliga sektorns överskott. Vår linje är att statens och kommunernas finanser bör gå ihop över en konjunkturykel och att statsskulden amorteras ned genom försäljning av statliga tillgångar. Det förslag som redovisas i vår motion Fi23 innebär att statsbudgeten, inklusive inkomster från försäljningar av aktier i statliga bolag, kan uppvisa ett visst överskott redan 2005.

Vi utfärdar också redan nu två vallöften:

- Fler ska arbeta.
- Statsskulden ska minska.

Det betyder att våra viktigaste krav på budgetpolitiken är fokuserade kring reformer som gör att fler har ett jobb, fler är på jobbet och fler företag startar och växer i Sverige. Statsbudgeten måste uppnå långsiktig balans, inte som nu ha underskott år ut och år in.

Vi vill sänka de mest skadliga skatterna för jobb och företagande, och vi vill inte att statens åtagande ständigt ska innefatta nya delar av tillvaron. Vi vill ha mindre känsliga statsfinanser, vilket betyder att såväl inkomster som utgifter successivt bör vara lägre, men också att system kan göras mera robusta.

De skattesänkningar vi prioriterar är de som lättar skattetrycket på arbete, sparande och företagande. Marginalskatterna måste sänkas, människor få större möjlighet att förbättra sin situation, skatt på företagande måste på ett helt annat sätt än i dag ta hänsyn till det risktagande som ligger i företagande. Med en bättre skattepolitik kan vi få fler i arbete och lätta försörjningsbördan.

På kort sikt är det svårt att åstadkomma stora förändringar i de offentliga utgiftssystemen. Systemen är tröga och människor har byggt sin planering på dem. Hänsynstagandena vid förändringar måste vara många. Men det handlar också om att kunna prioritera. Det handlar bl.a. om att prioritera genuint offentliga åtaganden. Det handlar också om att se de områden där ingen annan än det offentliga kan svara för större åtaganden.

Det är framför allt på tre områden som vi vill föra en väsentligt annorlunda politik än regeringen. Det gäller biståndet, rättsväsendet och den sociala verksamheten.

De första stegen på vår långsiktiga inriktning tas genom de skatte- och utgiftsförändringar som vi vill genomföra de närmaste åren. Huvuddragen i Folkpartiets skatte- och utgiftspolitik 2005 och 2006 presenteras i vår motion Fi23 i tabell 11. Där anges huvuddragen i politiken på kort sikt, de mera detaljerade ställningstagandena kommer att ske i höst inför budgeten för 2005.

För att hålla statens finanser under kontroll, och inte låta utgifter rinna mellan fingrarna, behövs effektiva ramverk att hålla sig till. Viktiga sådana är utgiftstaket, som ska begränsa utgifterna till en i förväg bestämd totalnivå, och budgeteringsmarginalen som under detta tak ska ta hand om oförutsedda och opåverkbara utgifter som uppstår, exempelvis på grund av en oväntad svag konjunktur. Principen med utgiftstak måste återställas till vad som ursprungligen avsågs. Det innebär att taken ligger fast och inte kringgås genom manövrer av olika slag.

Budgeteringsmarginalen fylls i dag redan långt i förväg av olika planerade utgifter. För statsbudgeten 2005 har regeringen nu bara en marginal på 1,5 miljard kronor, vilket motsvarar 1,8 % av utgifterna. Detta är helt otillräckligt som marginal, särskilt om den väntade konjunkturuppgången skulle visa sig dröja längre och vara svagare än väntat. Utgiftstakets långsiktiga trovärdighet som finanspolitiskt hjälpmedel måste återställas.

Konsekvensen av regeringens missbruk av utgiftstaket är att statsfinanserna nu har ett långsiktigt underskott. Det fastställda målet, att de samlade offentliga finanserna ska ha ett överskott om 2 % av BNP under en konjunkturcykel, uppnås inte längre. Man förbrukar i dag genom ökade statsutgifter vad någon annan måste betala i morgon. Detta är omoraliskt. Den demografiska utvecklingen medför också att det inte blir lättare i framtiden att återställa detta när flera är äldre och färre i arbetsför ålder. Folkpartiet föreslår ett nytt mål, statens finanser ska vara i balans över en konjunkturcykel. Vårt budgetalternativ innehåller en betydligt större budgeteringsmarginal för de närmaste åren än regeringens förslag, 20–25 miljarder kronor mera. Vi håller samtidigt fast vid utgiftstaket utan manipulationer och fusk.

Folkpartiets riktlinjer för budgetpolitiken innebär att statens finansiella sparande blir $-1,1$ % respektive $-0,7$ % av BNP jämfört med regeringens $-1,5$ % och -1 % för 2005 och 2006. Med Folkpartiets budgetpolitik kan vi stegvis återgå till statsfinanser i långsiktig balans, inte underskott. För 2007 bör det finansiella sparandet ha som mål ett överskott om ungefär 1 % av BNP.

Sammanfattningsvis anser vi således att Folkpartiet liberalernas i motion Fi23 redovisade förslag till riktlinjer för budgetpolitiken bör ligga till grund för budgetpolitikens utformning under kommande år. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Fi23 (fp) yrkandena 2 och 4.

Vi avstyrker regeringens förslag i berörda delar liksom de övriga motioner som är aktuella i detta sammanhang.

6. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 4, punkt 3 (kd)

av Mats Odell (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de i reservation 6 föreslagna riktlinjerna för budgetpolitiken och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 5 och 7 och avslår proposition 2003/04:100 punkt 2 samt motionerna 2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del, 2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 2 och 4 samt 2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Kristdemokraternas budgetalternativ är inriktat på att ge Sverige förutsättningar för en uthållig ekonomisk tillväxt på i genomsnitt 3 % per år. Resurserna för de gemensamma välfärdstjänsterna måste tryggas. Tillväxten bör främst åstadkommas genom att fler kommer i arbete och att det totala antalet arbetade timmar därmed ökar. Vi föreslår därför strukturella reformer och strategiska skattesänkningar på arbete, sparande och företagande.

Den statliga budgetpolitiken bör också inriktas på lägre utgifter, lägre skatetryck och minskad statsskuld. Därigenom minskar den svenska ekonomins konjunkturkänslighet. Det finansiella sparandet ska öka genom en stramare finanspolitik och minskad statsskuld uppnås huvudsakligen genom en snabbare försäljning av statliga företag. Jag anser att de sex särskilt prioriterade områden som presenteras i Kristdemokraternas motion Fi24 bör styra inriktningen av budgetpolitiken.

Tillväxtpolitik

Den tillväxtpolitik som Kristdemokraterna förespråkar bygger på stabila och goda villkor för fler och växande företag, som i sin tur ökar sysselsättningen och tryggar välfärden. Det åstadkoms av en balanserad finanspolitik för sunda statsfinanser i kombination med strukturella åtgärder som förbättrar ekonomins funktionssätt. Vi föreslår en lång rad sådana åtgärder, t.ex.: Skatten i vanliga inkomstlägen ska sänkas kraftigt genom ett förvärvsavdrag. Tjänstesektorn ges nya möjligheter att växa genom en skattereduktion för hushållens köp av tjänster i det egna hemmet. Arbetsgivaravgifterna bör sänkas för mindre företag. Förmögenhetsskatten och dubbelbeskattningen på aktier avvecklas, likaså värnskatten. Ett riskkapitalavdrag för investeringar i onoterade företag bör införas. Arvsskatten på bundet kapital bör avskaffas vid generationsskifte i företag.

En allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring med en högre egenfinansieringsgrad än i dag föreslås i motion Fi24 (kd). Det skapar ett tydligare samband mellan lönebildning, arbetslöshet och avgifter för den enskilde. Avgiftshöjningen kompenseras genom våra förslag till sänkta inkomstskatter.

Bostadsbyggandet bör stödjas med en skattereduktion motsvarande halva byggmomsen och avskaffad fastighetsskatt. Planeringsramen för åtgärder i det nationella vägnätet bör öka med 6 miljarder kronor jämfört med Socialdemokraternas förslag. Dessutom införs ett omfattande program för investeringar i partnerskap med den privata sektorn.

Skattepolitik

Kristdemokraterna vill skapa en skattestruktur som gör att fler kan klara sig på sin egen lön, utan bidrag. Därför föreslår vi en rad åtgärder som ger löntagare bättre möjligheter att påverka sin ekonomiska situation. Ett statligt förvärvsavdrag bör införas. Det kommer både att sänka marginaleffekterna och stärka arbetslinjen. Värnskatten ska avskaffas. Jämfört med vårt förslag i höstas föreslår vi nu en ytterligare sänkning av inkomstskatten på arbete med 2,7 miljarder kronor nästa år. Begränsad avdragsrätt på pensionssparande förstärker de offentliga finanserna med 1,3 miljarder kronor. Vi anser dessutom att den statliga fastighetsskatten bör avskaffas, vilket delvis finansieras av en låg kommunal fastighetsavgift samt höjd kapitalvinstskatt vid försäljning av privatbostäder, från 20 till 30 %. Gränsen för rätt till avdrag för arbetsresor sänks från 7 000 kr till 5 000 kr, vilket innebär att ytterligare 2 000 kr blir avdragsgilla.

En reformerad familjepolitik

Genom att styra alla resurser till en enda barnomsorgsform har staten i praktiken tagit över beslut som familjerna själva borde fatta. Det familjepolitiska systemet har i dag flera brister. Resurserna styrs i stor utsträckning mot redan resursstarka hushåll, ett missförhållande som stärkts av maxtaxan. Det medför allvarliga fördelningspolitiska konsekvenser. Dessutom saknas valfrihet.

Barnens bästa och familjernas behov är utgångspunkten för Kristdemokraternas familjepolitik. Alla ska kunna välja mellan kommunal och annan barnomsorg. Kommunerna ska vara skyldiga att ge ekonomiskt stöd per barn till enskild förskoleverksamhet och skolbarnomsorg som motsvarar de kostnader som kommunen har i jämförbara verksamheter, alternativt direkt till föräldrar som själva vill ta hand om sina barn.

Vi föreslår att barnets föräldrar eller vårdnadshavare efter föräldraförsäkringstiden tilldelas 300 barndagar, värda 200 kr styck. Golvet i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr. Ersättningstaket höjs till elva prisbasbelopp. Förbättringar görs av bostadsbidraget för att gynna de sämst ställda barnfamiljerna. Förändringar görs också av SGI, beräkningsgrunden för bl.a. föräldrapenningen, så att ersättningsrätten bygger på de inkomster man faktiskt haft. Reformerna finansieras delvis med att den 13:e månaden i föräldraförsäkringen samt de 90 lägstanivådagarna dras in. Sammantaget tillförs familjepolitiken ytterligare 300 miljoner kronor jämfört med vårt tidigare förslag.

Bättre pensioner

Regeringens okänsliga budgetsanering har genom nedskärningar och brister inom äldreården samt växande värdköer drabbat många pensionärer hårt.

Vi föreslår en förbättring för alla pensionärer genom ett höjt grundavdrag som motsvarar en skattesänkning med 200 kr per månad. De sämst ställda pensionärerna ska få garantipensionen höjd med 100 kr i månaden.

Vården, omsorgen och utbildningsväsendet

Kristdemokraternas förslag innebär att 2,6 miljarder kronor utöver regeringens förslag tillförs kommuner och landsting under de kommande två åren. Därtill kommer ett tillskott med 1 miljard kronor för den nationella vårdgarantin som vi föreslår. För att minska de höga ohälsotalen bör en helt ny rehabiliteringsförsäkring införas. För detta ändamål satsar vi 2,8 miljarder kronor. Det vidgade rekryteringsbidrag som föreslås i vårpropositionen vill vi rikta om till äldreården eftersom en stor andel av personalen saknar adekvat utbildning.

Villkoren för studerande bör förbättras. En höjning av studiebidraget för gymnasie-studerande föreslås. För högskolestuderande ska bidragen utgöra en större andel av studiemedlen och fribeloppet slopas.

Ett återupprättat rättsväsende

Rättsväsendet måste stärkas. Antalet utbildningsplatser för poliser måste kraftigt utökas. Senast 2008 bör antalet poliser uppgå till 19 000. Åklagarväsendet måste få utökade resurser för att klara ett ökat antal ärenden. Särskilda satsningar på miljö- och ekobrottsåklagare bör också göras. Åklagarstöd bör finnas för ärenden som gäller "vardagsbrotten". Domstolarna tillförs ökade resurser liksom kriminalvården för att möjliggöra insatser som kan leda till ett liv utan brottslighet.

Skattekvoten och utgiftstaket på längre sikt

Kristdemokraterna anser att det svenska skattetrycket, högst i världen, måste sänkas. Den svenska ekonomin skulle fungera bättre och tillväxtpotentialen öka om en minskad andel av de totala resurserna passerade den offentliga sektorn. En förutsättning för att kunna sänka skattetrycket är att de statliga utgifternas andel av BNP minskar. Med sunda statsfinanser där utgifter och inkomster är lägre, och det finansiella sparandet starkare, minskar också den svenska ekonomins konjunkturkänslighet.

Sammanfattningsvis föreslår jag att riksdagen ställer sig bakom Kristdemokraternas förslag till inriktning av budgetpolitiken. Riksdagen bör således tillstyrka motion Fi24 (kd) yrkandena 5 och 7.

Jag avstyrker regeringens förslag i berörda delar liksom de övriga motioner som är aktuella i sammanhanget.

7. Riktlinjer för budgetpolitiken – avsnitt 4.3, punkt 3 (c)

av Jörgen Johansson (c)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de i reservation 7 föreslagna riktlinjerna för budgetpolitiken och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 2 och 4 och avslår proposition 2003/04:100 punkt 2 samt motionerna

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 2 i denna del,

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 2 och 4 samt

2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkandena 5 och 7.

Ställningstagande

Människor i dagens samhälle har större behov av frihet, rörlighet och självbestämmande än tidigare. Liksom Centerpartiet anser jag att samhällets organisation måste förändras i takt med människors förväntningar. Centerpartiet vill omforma samhället i enlighet med federalismens principer. Den ekonomiska politiken och budgetpolitiken ska därför utformas så att den stärker individens, företagarens, kommunens och regionens makt över sin egen ekonomi och minskar beroendet av bidrag.

Budgetpolitiken

Tillväxt är förutsättningen för ett höjt välstånd och ett livskraftigt samhälle. Tillväxt kan dock inte kommenderas fram centralt via t.ex. ineffektiva arbetsmarknadsprogram. I stället måste samhället utformas så att människors inneboende drivkraft att arbeta, starta företag och expandera sina verksamheter tas till vara. Jag anser att reformer är nödvändiga för att skapa sådana förutsättningar. För att få fart på *företagandet* och öka *sysselsättningen* föreslår

Centerpartiet bl.a. införandet av ett personligt riskkapitalavdrag och ett skattefritt starta-eget-sparande som vardera uppgår till högst 40 000 kr om året. Anslagen för såddkapital, dvs. kapital för att utveckla en produkt eller idé innan ett företag etableras, bör höjas. Vidare bör särskilda medel satsas på att stödja kvinnors företagande och stödja invandrare som vill starta och driva företag. För att underlätta generationsskiften i småföretagen föreslås avskaffande av arvs- och gåvoskatten för makar och bröstarvingar. Centerpartiet föreslår även en sjuklönemodell anpassad för mindre företag, där antalet sjuklönedagar för ett företag ska vara detsamma som antalet anställda i företaget, med ett maxtak på 30 dagar per sjukfall.

För att minska arbetslösheten anser jag att vi måste lämna den centraliserade *arbetsmarknadspolitik* till förmån för mer lokal makt. Ett viktigt steg i denna riktning är att minska Arbetsmarknadsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen och skapa ett mer decentraliserat system. Fler aktörer som kan erbjuda arbetsmarknadsåtgärder måste tillåtas och en omställningspeng ska underlätta för den som är arbetslös att välja åtgärdsprogram. Vidare bör ett individuellt kompetenssparande införas och anslaget till rekryteringsbidrag öka. I likhet med Centerpartiet vill jag även skapa övergångsarbetsmarknader för långtidsarbetslösa enligt en nettolönomodell.

Centerpartiet föreslår ett omfattande program mot *ohälsan* med bl.a. stärkta rehabiliteringsinsatser, tydligare ekonomiska incitament för den enskilde och för de offentliga arbetsgivarna samt en mer restriktiv användning av förtidspensionering. Genom införande av en differentierad sjukförsäkring med 80 % ersättningsnivå för personer med försörjningsansvar för barn upp till 18 år och 70 % ersättningsnivå för övriga grupper samt genom förändring av beräkningsgrunden för sjukpenninggrundande inkomst kan kostnaderna för sjukförsäkringen minska kraftigt. Vidare föreslås en samordning av försäkringssystemen för arbetslöshet och sjukersättning.

För att trygga investeringar och nyetableringar i hela landet krävs en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning. I likhet med Centerpartiet anser jag därför att *infrastruktursatsningar* med positiva avkastningskalkyler snarast måste startas. För att finansiera detta föreslår Centerpartiet en ny modell för finansiering genom ett särskilt infrastrukturbolag. Även det mycket eftersatta underhållet måste åtgärdas genom ökade anslag för drift och underhåll av vägar och järnvägar.

Det finns ytterligare ett antal angelägna reformer som t.ex. stärkt *rättstrygghet* genom tillförande av ytterligare resurser till rättsväsendet. För att öka *familjernas* självbestämmande föreslås att barnbidraget fördubblas till 1 900 kr för barn i åldrarna 1–4 år och höjt tak i föräldraförsäkringen. Föräldrarna bör även få en lagstiftad rätt till tjänstledighet upp till 50 % under barnens förskoleår. Enprocentsmålet för *biståndet* ska uppnås genom stegvis höjning av biståndet.

Skattepolitiken

För att öka självbestämmandet föreslår Centerpartiet en omfattande skattereform där alla avdrag görs om till skatterabatter. Bland annat införs en skatterabatt lika för alla på 9 000 kr, vilket motsvarar ett grundavdrag på ca 30 000 kr. Reformen innebär sänkta skatter på låga och normala inkomster samt att kommunerna får behålla sin skattebas. Förslaget finansieras med sänkta statsbidrag. Centerpartiet föreslår även ändrade skatteregler för fåmansbolag och sänkta fastighets- och förmögenhetsskatter. Dessa förslag finansieras främst genom höjd reavinstbeskattning.

Sammantaget innebär Centerpartiets förslag en förstärkning av den offentliga sektorns finansiella sparande i jämförelse med regeringens förslag, enligt vad som framgår av tabellen nedan.

Tabell 1. Den offentliga sektorns finansiella sparande med Centerpartiets budgetpolitik

Miljarder kronor	2005	2006
Finansiellt sparande enligt VP 2004	15,0	30,0
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,6</i>	<i>1,1</i>
Utgiftsminskningar, netto exkl. räntor	78,9	78,7
Minskade räntekostnader	0,5	2,2
Skattesänkningar	-75,6	-76,0
Samlad effekt av Centerpartiets förslag	3,8	4,9
Finansiellt sparande enligt Centerpartiets förslag	18,8	34,9
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,7</i>	<i>1,3</i>

Anm. Av utgiftsminskningarna och skattesänkningarna är 54,3 miljarder kronor 2005 och 55 miljarder kronor 2006 hänförliga till att grundavdraget vid inkomsttaxeringen ersätts med en skatterabatt. Detta innebär att såväl statens skatteinkomster som statens utgifter för bidrag till kommunerna minskar.

Utgiftstaken och den kreativa budgettekniken

Centerpartiet tog ett stort ansvar under 1990-talets sanering av de offentliga finanserna och uppstramningen av budgetprocessen var ett viktigt led i det arbetet. Regeringens agerande under senare år har dock uppvisat bristande respekt för de ekonomiska regelverken och för det finanspolitiska ansvaret.

Avsikten med den nya budgetprocessen med fastställda utgiftstak var att skapa långsiktighet och trovärdighet i budgetpolitiken. De senaste åren har den förda politiken inneburit att budgeteringsmarginalen varit näst intill obefintlig, vilket tvingat regeringen till akuta åtgärder för att klara utgiftstaket. År 2003 räddades utgiftstaket genom att regeringen sköt upp betalningen av EU-avgiften, vilket gav staten en straffavgift på ca 12,7 miljoner kronor. Hanteringen är anmärkningsvärd eftersom den strider mot EG:s rättsakter och regeringens skyldighet att se till att de åtaganden som staten har till följd av lag eller avtal fullföljs.

Vidare är det, enligt min mening, en anmärkningsvärt stor del av ansvaret för att klara utgiftstaket som läggs på bönderna. Regeringens aviserade utgiftsbegränsningar för att klara utgiftstaket 2004 innebär att förutom arealer-

sättningen nu även andra bidrag såsom djurbidragen, som hittills betalats ut i november–december, ska betalas ut i januari. Sammanlagt rör det sig om mer än 6 miljarder kronor som betalas ut efter årsskiftet trots att det är fullt möjligt för Jordbruksverket att betala ut medlen tidigare.

Budgetlagens krav på fullständighet och bruttoredovisning bör vara en självklar utgångspunkt för budgetpolitiken. De numera omfattande subventionerna på inkomstsidan på ca 8 miljarder kronor strider mot bruttoprincipen och försvårar analyser av statens finanser. Det särskilda kontot i Riksgäldskontoret, vid sidan av statsbudgeten, för statliga bolags extra utdelningar strider mot fullständighetsprincipen och är även tveksamt ur ett demokratiskt perspektiv eftersom insynen i och uppföljningen av statens relation till de statliga bolagen försvåras.

Med det anförda föreslår jag att riksdagen ställer sig bakom Centerpartiets förslag till inriktning av budgetpolitiken och tillstyrker motion Fi25 (c) yrkandena 2 och 4. Regeringens förslag avstyrks i berörda delar liksom förslagen i övriga motioner som är aktuella i sammanhanget.

8. Budgetlagen – avsnitt 5, punkt 4 (m)

av Mikael Odenberg, Gunnar Axén och Tomas Högström (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 5.

Ställningstagande

Med några års erfarenheter av hur budgetlagen och den nya budgetprocessen fungerar anser vi att det är dags att dra några viktiga slutsatser. Systemet med utgiftstak är i grunden sunt, och vi vill behålla detta system. Det är, om man följer dess intentioner, en bra metod för att hålla kontroll över statens utgifter. Stegvis har dock utgiftstakets innebörd urholkats genom olika avsteg från de riktlinjer som regeringen själv föreslagit och riksdagens majoritet godkänt. Regeringen har använt olika metoder för att kringgå utgiftstaket. Man har omvandlat utgifter till avdrag på inkomstsidan; man har justerat upp taket av tekniska skäl men avstått från att göra motsvarande nedjusteringar av taket när det varit motiverat. Utan dessa och andra manipulationer skulle utgiftstaket ha brutits. Vi anser att utgiftstakets långsiktiga trovärdighet som finanspolitiskt instrument måste återställas.

Vi anser också att budgeteringsmarginalen ska användas på det sätt som den var avsedd, för oförutsedda händelser utom regeringens kortsiktiga kontroll, t.ex. ändrad inflation eller arbetslöshet beroende på konjunkturen. Marginalen ska vara tillräckligt stor för att möta sådan osäkerhet. Eftersom rege-

ringen förbrukat budgeteringsmarginalen för utgiftshöjande reformer har man sedan behövt ta till kortsiktiga besparingar, indragningar, begränsningsbelopp m.m. för att klara taket. Bristen på marginal har också starkt bidragit till sådana åtgärder som nämnts ovan och syftar till att kringgå utgiftstaket. Trots att regeringen flera gånger utlovat riktlinjer för budgeteringsmarginalens storlek, och att riksdagen i höstas efterlyste sådana riktlinjer, underlåter regeringen att ta upp frågan.

Med det anförda tillstyrker utskottet delvis motion Fi23 (fp) yrkande 5.

9. Budgetlagen – avsnitt 5, punkt 4 (fp, kd, c)

av Karin Pilsäter (fp), Mats Odell (kd), Bo Könberg (fp) och Jörgen Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 5.

Ställningstagande

Med några års erfarenheter av hur budgetlagen och den nya budgetprocessen fungerar anser vi att det är dags att dra några viktiga slutsatser. Systemet med utgiftstak är i grunden sunt, och vi vill behålla detta system. Det är, om man följer dess intentioner, en bra metod för att hålla kontroll över statens utgifter. Stegvis har dock utgiftstakets innebörd urholkats genom olika avsteg från de riktlinjer som regeringen själv föreslagit och riksdagens majoritet godkänt. Regeringen har använt olika metoder för att kringgå utgiftstaket. Man har omvandlat utgifter till avdrag på inkomstsidan; man har justerat upp taket av tekniska skäl men avstått från att göra motsvarande nedjusteringar av taket när det varit motiverat. Utan dessa och andra manipulationer skulle utgiftstaket ha brutits. Vi anser att utgiftstakets långsiktiga trovärdighet som finanspolitiskt instrument måste återställas.

Vi anser också att budgeteringsmarginalen ska användas på det sätt som den var avsedd, för oförutsedda händelser utom regeringens kortsiktiga kontroll, t.ex. ändrad inflation eller arbetslöshet beroende på konjunkturen. Marginalen ska vara tillräckligt stor för att möta sådan osäkerhet. Eftersom regeringen förbrukat budgeteringsmarginalen för utgiftshöjande reformer har man sedan behövt ta till kortsiktiga besparingar, indragningar, begränsningsbelopp m.m. för att klara taket. Bristen på marginal har också starkt bidragit till sådana åtgärder som nämnts ovan och syftar till att kringgå utgiftstaket. Trots att regeringen flera gånger utlovat riktlinjer för budgeteringsmarginalens storlek, och att riksdagen i höstas efterlyste sådana riktlinjer, underlåter regeringen att ta upp frågan.

Som tidigare angivits vill vi ha ett nytt mål för sparandet, som innebär att statens finansiella sparande ska vara i balans över en konjunkturcykel. Statskulden minskar därmed som andel av BNP. Genom bl.a. försäljning av statliga företag kan statsskulden sänkas i nominella tal. Ett viktigt skäl för vårt ställningstagande om långsiktig balans i statens sparande är att undvika uppbyggande av skuldbördor för framtiden. Statens in- och utbetalningar säger dock inte hela sanningen om hur framtida välfärd och skattebördor påverkas. Det gäller också att kunna bedöma vilka ryggsäckar i form av gjorda åtaganden som lämnas vidare till framtida generationer.

Vad här sagts om budgetens ramverk och behov av förändringar gör att vi anser att budgetlagen och budgetprocessen bör reformeras och förtydligas. Budgetmarginalen bör få avsedd innebörd. Utgifter och inkomster, regler för nettoredovisning m.fl. företeelser bör tydligare definieras så att riksdagen inte kan bryta mot budgetlagen med mindre än att man i så fall tydligt ändrar lagstiftningen först. Till sist bör även skuldåtaganden kunna redovisas. Målet för sparandet bör formuleras som mål för statens sparande.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion Fi23 (fp) yrkande 5.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Vårpropositionen 2004

I proposition 2003/04:100 2004 års ekonomiska vårproposition föreslår regeringen (Finansdepartementet)

såvitt avser den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

1. att riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken (kapitel 1),
2. att riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för budgetpolitiken (kapitel 1).

Följdmotioner

2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar godkänna det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen i kapitel 6 och 7.
2. Riksdagen beslutar godkänna det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som vi förordar i kapitel 6–8.

2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen godkänner de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som Folkpartiet liberalerna förordar enligt vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen godkänner riktlinjerna för budgetpolitiken enligt vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen godkänner målet att statens finanser skall vara i balans över en konjunkturykel.
4. Riksdagen godkänner riktlinjerna för skattepolitiken enligt vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om reformering av budgetprocessen och budgetlagen.

2003/04:Fi24 av Göran Högglund m.fl. (kd):

1. Riksdagen godkänner de grundläggande utgångspunkter för den ekonomiska politiken som Kristdemokraterna förordar (avsnitt 6.1).
2. Riksdagen godkänner de förslag till inriktning av den ekonomiska politiken som Kristdemokraterna förordar (avsnitten 6.2 och 6.2.2–6.2.6).

3. Riksdagen godkänner det övergripande mål för den ekonomiska politiken som Kristdemokraterna förordar (avsnitt 6.2.1).
4. Riksdagen godkänner det mål om ökat antal arbetade timmar som Kristdemokraterna förordar (avsnitt 6.2.3).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skattekvoten och utgiftstakens andel av BNP på lång sikt (avsnitten 10 och 11).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skuldkvotens andel av BNP (avsnitt 6.1.6).
7. Riksdagen godkänner de prioriterade budgetområden för budgetpolitiken som Kristdemokraterna föreslår (avsnitten 8.1–8.6).
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ett kompletterande balansmål för statens finansiella sparande över en konjunkturcykel i enlighet med vad som anförs i motionen (avsnitt 7.1.2).
9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en långsiktig inkomst- och utgiftsstrategi i enlighet med vad som anförs i motionen (avsnitt 7.2.1).

2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen beslutar att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som Centerpartiet förordar i avsnitt 4 angående den ekonomiska politikens inriktning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fyra reformområden för Sverige i avsnitten 5–8.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett balanskrav för staten och sänkt statsskuld i avsnitt 9.1.
4. Riksdagen beslutar godkänna de riktlinjer för skattepolitiken som Centerpartiet förordar i avsnitt 10.

Motion från allmänna motionstiden

2003/04:Fi260 av Håkan Juholt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en strategi för att minska inkomstklyftorna.

BILAGA 2

Finansutskottets offentliga utfrågning om Lissabonstrategin

Tid: Torsdagen den 11 mars 2004 kl. 11.00–12.30

Lokal: Förstakammarsalen

Inbjudna

Finansminister Bosse Ringholm

Förbundsordförande Anna Ekström, SACO

Deltagande ledamöter

Sven-Erik Österberg (s) ordf.

Mikael Odenberg (m) vice ordf.

Karin Pilsäter (fp)

Sonia Karlsson (s)

Mats Odell (kd)

Lars Bäckström (v)

Christer Nylander (fp)

Tomas Högström (m)

Yvonne Ruwaida (mp)

Olle Sandahl (kd)

Jörgen Johansson (c)

Ordföranden: Jag vill hälsa samtliga utskottets ledamöter och samtliga åhörare, både de som sitter här och de som följer utfrågningen via andre medier, hjärtligt välkomna till denna utfrågning beträffande Lissabonprocessen, strategin för varaktig tillväxt, som vi också valt att kalla den för. Alldeles speciellt välkommen hälsar jag finansminister Bosse Ringholm och även Anna Ekström, som är ordförande i SACO.

Bosse Ringholm: Tack för möjligheten att få säga några ord om Lissabonprocessen, som ju är ett väldigt viktigt inslag i hela EU:s ekonomisk-politiska samarbete.

Angående Lissabonprocessens målsättningar kan man konstatera att det är en vision, eller en utopi om man så vill, som sattes upp av stats- och regeringscheferna för fyra år sedan och där vi kanske inte har gjort tillräckligt mycket för att bekantgöra det i vårt land, liksom i många andra länder, men som naturligtvis är ett oerhört centralt dokument.

Varför Lissabonstrategin?

- Sveriges framtida tillväxt och välfärd är i hög grad beroende av den europeiska ekonomiska utvecklingen.
- Lissabonstrategin är EU:s viktigaste instrument för **ökad tillväxt, full sysselsättning och hållbar utveckling**.
- Gemensam strävan mot hållbar tillväxt i Sverige och hela EU.

Varför denna Lissabonstrategi, som beslöts i mars 2000 av stats- och regeringscheferna? Ja, den är ett uttryck för att hela den välfärdsutveckling som vi vill ha i Europa förutsätter en omfattande tillväxt. Det handlar inte bara om att öka tillväxten; det handlar också om sysselsättningen och om det som Sverige förde in under sitt ordförandeskap, nämligen den hållbara utvecklingen. Det förde vi in våren 2001 under vårt ordförandeskap.

Lissabonstrategins mål

Målsättning 2010

"EU ska bli världens mest **konkurrenskraftiga**, dynamiska och **kunskapsbaserade** ekonomi, med möjlighet till **hållbar ekonomisk tillväxt** med fler och

bättre **arbetstillfällen** och en högre grad av **social sammanhållning**”

De här oerhört höga ambitionerna i Lissabonstrategin jobbas det intensivt med i alla medlemsländer. Själva målet är väl bekant. Jag har haft tillfälle förut att redovisa det för utskottet. Målet för Lissabonprocessen handlar om att vi ska skapa en konkurrenskraftig ekonomi i Europa och se till att den är kunskapsbaserad, inte minst därför att det är de delarna av vårt näringsliv och ekonomi som växer snabbast, och att vi har en hållbar ekonomisk tillväxt. Det handlar också om att föra in dimensionen om social sammanhållning, vilket är oerhört viktigt med tanke på de många nya länder som kommer in i EU-samarbetet.

Vad har vi uppnått hittills?

Mycket har hänt sedan Lissabonstrategin sattes våren 2000:

- Mer än sex miljoner jobb har skapats.
- Den kunskapsbaserade ekonomin är på frammarsch.
- Flera marknader har helt eller delvis avreglerats.
- Hållbar utveckling blir en alltmer naturlig del av det europeiska tillväxtarbetet.

Vad vi har uppnått hittills under de här fyra åren? Ja, det redovisas inför vår toppmötet i slutet av mars månad. Sex miljoner nya jobb har skapats. Även om det har skett en viss uppbromsning är ändå den kunskapsbaserade ekonomin på frammarsch. Det sker en ständig avreglering av sådana marknader som tidigare var monopoliserade. Där är det i dag en del förbättringar. Arbetet med hållbar utveckling är integrerat i alla olika processer i fortsättningen.

Lissabonstrategin har tappat fart

Reformarbetet har tappat fart:

- Internationell lågkonjunktur
- Dåliga offentliga finanser i flera EU-länder

Det är de goda resultaten, det positiva av det som hittills har hänt med Lissabonprocessen. Samtidigt ska man vara varse om att det också har varit en svår period. Vi har tappat fart i Lissabonstrategin. Det har framför allt handlat om att den internationella lågkonjunkturen har dämpat Europas ekonomi mer än

den har gjort exempelvis i USA. Det har också handlat om att flera av EU:s länder, framför allt de största länderna, har haft betydande problem med sina offentliga finanser. Det har vi diskuterat ett stort antal gånger när länderna har spräckt den så kallade treprocentsgränsen i tillväxt- och stabilitetspakten. Vi hade så sent som i tisdags på ett Ekofinmöte i Bryssel en förnyad genomgång av situationen i exempelvis i Tyskland och Portugal. Situationen i Frankrike och Italien har på liknande sätt genomlysts tidigare.

Lissabonstrategin

Möjligheter våren 2004

Möjligheter:

- Konjunkturen vänder uppåt
- Utvidgningen av EU den 1 maj

Mot den här bakgrunden, där vi upplevt både framgångar i Lissabonstrategins resultat och också bekymmer, kan man säga att det nu är viktigt att vi vid det vårtoppmöte som äger rum om två veckor framför allt fokuserar på att se till att vi tar fart med hjälp av den konjunkturuppgång som vi ser framöver och den utvidgning av unionen som sker den 1 maj med de tio nya medlemsländerna.

Det är också viktigt att utvidgningen tas om hand på ett sådant sätt att den höga tillväxttakt som finns i de här länderna och den höga ambitionen att ha en hög produktivitet utveckling för att minska gapet mellan de nya och gamla ländernas ekonomier utnyttjas.

Lissabonstrategin

De nya medlemsstaterna

Utvidgningen av EU ger nya möjligheter:

- Hög tillväxttakt i BNP och produktivitet
- Stor vilja och vana av reformer
- Hög utbildningsnivå
- Stora direktinvesteringar

Jag möter vid varje tillfälle stor entusiasm och stort engagemang från de nya länderna att så snabbt som möjligt engagera sig i Lissabonprocessen och viljan att visa att de kan bidra till Europas ekonomier och inte bara i sina egna ekonomier utan också på andra områden bidra till att vi ökar utvecklingstakten. De har en relativt hög utbildningsnivå hos en stor del av sin arbetskraft.

De kanske inte alltid har ett näringsliv som har samma höga nivå som man skulle önska, men framför allt har de inom det vi kallar offentliga tjänster oftast en relativt hög utbildningsnivå och har många gånger bra utbildningssystem bakom sig. Det sker stora direktinvesteringar både med inhemskt kapital och med utländskt kapital.

Lissabonstrategin

Ett brett samarbete för hållbar tillväxt

- En bred reformagenda
- Samarbetet sker genom den öppna samordningsmetoden
- Uppföljning sker årligen vid det s.k. vårtoppmötet

Jag går över till hur EU-länderna arbetar med Lissabonstrategin. Vad är själva tekniken och arbetssättet? Man kan konstatera att det är ett brett samarbete, som handlar om att jobba med den så kallade öppna samordningsmetoden. Länderna jobbar tillsammans och jämför med varandra. Det sker en årlig uppföljning. Den årliga uppföljningen är kvittot på vad man har lyckats med och inte lyckats med. Det är också tillfälle till förnyat avstamp helt enkelt, förnyad start. Inte minst mot bakgrund av den dåliga konjunkturen de senaste åren är det vid årets vårtoppmöte oerhört väsentligt att vi får en nystart på många områden där vi inte hunnit tillräckligt långt i Lissabonprocessen.

Lissabonstrategin

Viktiga målsättningar till 2010

- 70 procent av alla i arbetsför ålder ska vara sysselsatta
- 50 procent av de äldre (55–64) ska vara i arbete
- 90 procent av alla barn över 3 år ska ha plats i barnomsorg
- Antalet elever som saknar gymnasieutbildning ska halveras
- Investeringar i FoU ska uppgå till 3 % av BNP

Jag ska nämna några viktiga målsättningar. Det finns väldigt många målsättningar. De centrala målsättningarna handlar om sysselsättning, alltså att 70 % av alla i arbetsför ålder ska var sysselsatta år 2010. Det målet har Sverige nått. Danmark har nått det och flera andra länder. Det är fortfarande många av de

gamla länderna som har en lång bit kvar, och de nya har också en hel del problem på det här området. När det gäller de äldre, mellan 55 och 64 år, är ambitionen att 50 % ska vara i arbete. Det kan tyckas vara en låg ambitionsnivå, men då ska man vara medveten om att många länder – Holland, Frankrike, Italien och andra – använde just förtida pensioneringar som ett sätt att försöka komma till rätta med arbetslösheten under en period under 90-talet. Därför är det även på det här området ett stort steg för många länder att nå upp till 50 %. Det var kanske till och med svårare att få EU-länderna att ställa upp på det här målet än på det förra målet.

Även på det här området är Sverige långt framme. Vi tillhör dem som har den allra högsta sysselsättningsgraden bland de äldre, även om vi utifrån vår horisont diskuterar att vi bör ta ett ännu större steg och se till att ge fler människor chans till jobb i fortsättningen.

Barnomsorg var också någonting som Sverige förde in i samband med vårt ordförandeskap 2001 och som vi tycker är en väldigt viktig tillväxtfaktor. Den är naturligtvis central för barnet och familjen, men den är också oerhört betydelsefull för möjligheten att skapa jämställdhet i vårt arbetsliv och ge kvinnorna en chans att höja sin sysselsättningsgrad. Därför har vi den höga ambitionen att 90 % av alla barn över tre år ska ha plats i barnomsorg. Det är oerhört centralt. Där ligger många länder, framför allt söderöver, långt efter.

Lissabonstrategin

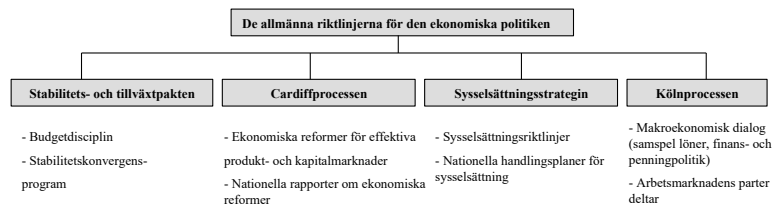
Att mäta fram stegen

- För att kunna mäta fram stegen mot målen används s.k. strukturindikatorer.
- Indikatorer för alla områden; ekonomi, sysselsättning, innovation och forskning, ekonomiska reformer, social sammanhållning och miljö.
- Kortlista med 14 indikatorer.

Det finns flera målsättningar som man skulle kunna kommentera. Jag ska bara konstatera att för att mäta framstegen, de olika målsättningarnas uppfyllelse, har man så kallade strukturindikatorer. Det är ett hundratal olika strukturindikatorer. Det handlar om ekonomi, sysselsättning, forskning, ekonomiska reformer, den sociala sammanhållningen och miljön.

På vissa av dessa områden är det lätt att sätta siffror på resultaten, mäta i procent eller i absoluta tal. På andra områden, till exempel den sociala sammanhållningen, handlar det mera om bedömningar som man måste göra och se om man kan bli överens i medlemsländerna och i kommissionen om vilken typ av bedömningar man kan göra. Där kan det vara svårare att ha lika hårda fakta i botten för sin bedömning.

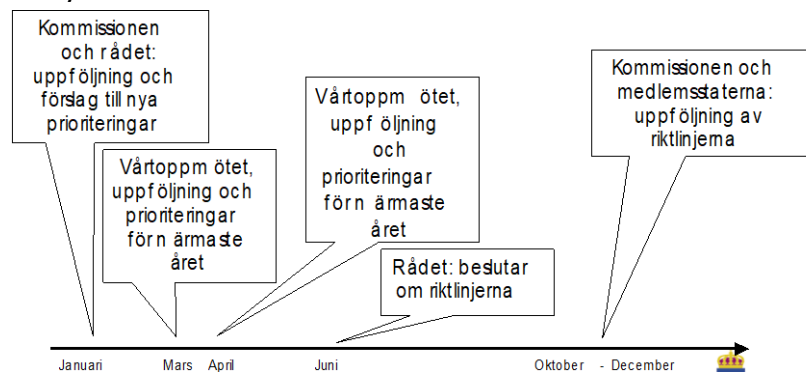
Ekonomisk-politiska processer som bidrar till Lissabonmålet

När det gäller de processer som vi har och som ska bidra till de olika målen ska medlemsländerna själva bestämma hur man lägger upp den nationella politiken. Sedan har man naturligtvis gemensamma riktlinjer. I varje del av de ekonomisk-politiska processer som EU har ska man fokusera sig på: Uppnår vi de mål som vi har satt upp i Lissabonprocessen? Det gäller de allmänna riktlinjer som antas varje år av EU. Det handlar om stabilitets- och tillväxtpakten, inte minst de offentliga finanserna, som jag förut nämnde, och det handlar om sysselsättningsstrategin och frågor som Anna Ekström kommer att beröra senare. Det togs ett särskilt initiativ under förra året då man tillsatte en särskild högnivågrupp som jobbar med sysselsättningsfrågorna. Sedan handlar det om de ekonomiska reformerna, som ibland kallas för Cardiffprocessen.

Ekonomisk-politiska processer i EU

Årscykeln

Alla de här processerna, som ibland kanske är lite svåröverskådliga men som dunkar på och går hela tiden i EU-maskineriet och i de nationella länderna, är

det oerhört centralt att vi engagerar oss i. Vi har från svensk sida velat peka på hur viktigt det är med årscykeln, att vi strängt taget under hela året från januari till december på något sätt involverar oss i de olika processerna och diskuterar uppföljning, revideringar, förändringar i processerna och prioriteringar av olika slag. Som framgår är det ett permanent arbete året runt som ägnas åt att nå målen.

Lissabonstrategin

Gynnsamt för Sverige

- Konsumenter och företag tjänar på den inre marknaden. Fler jobb kan skapas.
- Möjlighet att studera, arbeta eller pensionera sig i ett annat EU-land.
- Bättre miljö.
- Bekämpa gränsöverskridande problem.
- Svensk inriktning på EU-samarbetet.
- Erfarenhetsutbyte

Till sist vill jag säga något om vad Sverige gör i Lissabonarbetet och hur våra dispositioner är.

Vi har naturligtvis en fördel av att det som vi har varit engagerade i tjänar både konsumenter och företag på när det gäller den inre marknaden för att kunna skapa flera jobb. Det var ett av de starka argumenten också för vårt medlemskap i den europeiska unionen och som vi ständigt kan se vinsterna av.

Ibland görs den kanske lite förenklade bilden att man säger att vi betalar ett visst antal miljarder kronor i medlemsavgift, och vi får tillbaka någonting via strukturfonder och på annat sätt, framför allt via jordbruksstödet. Det är bara en del av EU-bilden. Den andra delen är att vi får tillbaka väldigt mycket via den inre marknaden och via att vi på det här sättet kan öka vår tillväxttakt, kanske i storleksordningen ½ % och mera till, genom att delta i de olika processerna.

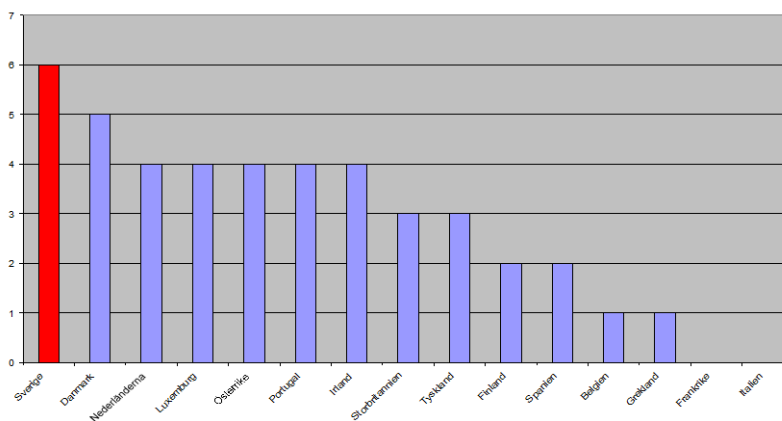
Vi har möjlighet för våra invånare att studera och arbeta och till och med pensionera sig i ett annat EU-land, som också är en del av de friheter som ingår i förutsättningarna. Det gäller miljöarbetet och den ekologiska omställningen, som naturligtvis blir mycket enklare, eller i varje fall mindre svår, att genomföra om vi ska få till stånd ett bättre samarbete länderna emellan. Varje land kan inte självt hantera sina miljöproblem, utan här är problemen gränslösa. Därför är det här arbetet oerhört viktigt utifrån både ekonomiska och ekologiska utgångspunkter.

Vi har från början tryckt väldigt hårt på att ett erfarenhetsutbyte ska leda till att de länder som har goda resultat på olika områden ska dela med sig av sina erfarenheter och att vi andra som har nya saker att lära kan överföra det till vår egen hemmabild och göra en bra situation av det. Det pågår ett sådant intensivt studiearbete. Jag skulle vilja säga att alla departement i Sverige och hela Regeringskansliet naturligtvis alltid jobbar med de erfarenheter, bilder och goda exempel som finns i andra länder.

Omvänt får vi ofta förfrågningar och medverkar ofta i andra länders ministeriers eller myndigheters arbete för att föra ut våra erfarenheter av budgetprocess, tillväxtinsatser av olika slag. Inte minst kan man säga att vår budgetprocess, som riksdagen arbetar med sedan många år tillbaka, har rönt mycket stor uppmärksamhet i många EU-länder. Det är ingen tillfällighet, jag återkommer strax till det, att de länder som har haft de bästa offentliga finanserna också har fokus på sig att i samspel mellan regering och riksdag kunna strama upp budgetprocessen och på så vis få maximalt resultat när det gäller den ekonomiska tillväxten.

Sverige toppar Lissabonstrategin

Antal indikatorer med 1–3:e placering

Vi har gjort en sammanställning på samma sätt som tidigare år av de olika indikatorerna. Det är ett hundratal, men det finns 14 så kallade kortindikatorer som är mer breda och täcker hela fältet. Jag kan konstatera att Sverige på motsvarande sätt som förra våren är det land som har flest första-, andra- och tredjeplaceringar. Det är också intressant att konstatera att de övriga nordiska länderna har bra positioner i det här avseendet.

Det som är bekymmersamt är att några av de stora länderna ligger långt efter till exempel Italien och Frankrike. Man ska vara ärlig och säga att det är klart att om ett stort land som Frankrike, liksom Tyskland och Italien, ligger långt ned på listan drar det ned hela snittet rätt ordentligt. Då hjälper det inte att de tre nordiska länderna har bra positioner. Vi är trots allt befolknings-

mässigt en relativt blygsam del av hela EU-gemenskapen. Därför drabbar det oss hårt när de stora länderna misslyckas med sina offentliga finanser. De stora länderna gör inte, till exempel Frankrike och Italien, särskilt mycket när det gäller avregleringar eller effektiviseringar exempelvis på energimarknaden, som är ett stort problem för hela Europa.

Lissabonstrategin

Områden där Sverige ligger bra till

- Investeringar i utbildning och forskning
- Sysselsättning
- Sysselsättning för äldre
- Liten risk för fattigdom
- Utbildningsnivå bland yngre

Om man ska översätta det här till de områden där Sverige har bäst placeringar, där vi ligger allra längst fram, handlar det om investeringar i utbildning och forskning. Det är ingen nyhet. Vi har investeringar i utbildning och forskning som är jämförbara med USA:s och till och med bättre än i USA på många områden, medan EU ligger långt efter. Många EU-länder har en lång väg att gå.

Vi har också höga tal för sysselsättningen. Som jag sade har vi varit mer framgångsrika att skaffa jobb till de äldre, även om vi själva har en del kritik och tycker att vi kan göra ännu mer på det området. Vi har en, som det heter på EU-språk, liten risk för fattigdom, det vill säga att vi har en jämnare inkomstfördelning än vad de flesta andra länder har. Vi har en högre utbildningsnivå bland de yngre i arbetskraften.

Lissabonstrategin

Områden där Sverige kan lära av andra länder

- Relativ prisnivå
- Konkurrens
- Energiintensitet i ekonomin

Samtidigt finns det en motbild. Vad är det vi inte är lika duktiga på och där vi hamnar längre ned i tabellerna? Det är som förra året prisnivån. Man kan se en viss tendens till att det börjar krympa ihop, men vi har fortfarande en alltför stor prisskillnad mellan Sverige och EU-genomsnittet. Det hänger mycket ihop med bristande konkurrens. På många av våra marknader, på både den privata sidan och andra områden, har vi för få aktörer och har inte någon reell

konkurrens. Det är klassiska områden som byggindustrin. Där finns det i stort sett tre stora aktörer, sedan finns det ingenting och ingenting, och sedan finns det bara mindre företag. Man kan hitta väldigt många områden i vårt land där vi tyvärr inte har tillräcklig konkurrens och där vi borde öka våra insatser för att få till stånd mer konkurrens och därmed skärpa priskonkurrensen och få ned priserna. De två första punkterna hänger väldigt nära ihop.

Energiintensiteten i ekonomin är också omdiskuterad. Det sätt som EU mäter på kan man säga missgynnar oss som har långa avstånd. Det missgynnar oss som har ett lite kallare klimat. Vi har större behov av energiinsatser för uppvärmning än andra länder. I sista hand missgynnar det oss också så att vi har i vår industri en proportionellt sett större andel än andra länder energiintensiv och energikrävande industri. Har man många pappersbruk och mycket av den typen av framställning i sin industri är det mer energikrävande. Det gör att vi hamnar en bit ned när det gäller energieffektiviteten.

Vi har visserligen en i absoluta tal hög nivå på energieffektiviteten, men möjligheterna att förbättra den är inte lika goda som det är för en del andra länder som inte har gjort så mycket på energiområdet och som dessutom inte har våra avståndsproblem och inte vår elintensiva och energiintensiva industri och som inte har vårt klimat. Där kan man möjligen säga att det är en faktor som inte riktigt är jämförbar länderna emellan.

Lissabonstrategin

Viktigt toppmöte den 25–26 mars

- Genomförande av beslutade åtgärder
- Fler i arbete
- Hållbara offentliga finanser
- Bättre fungerande inre marknad
- Hållbar utveckling och miljö

För att sammanfatta detta till vad vi ska göra inför vårt toppmöte i Bryssel om två veckor kan man säga att det enklaste är att genomföra det vi redan har beslutat. Det är så enkelt att det egentligen inte behöver sägas, men vi tycker faktiskt att det måste sägas, och vi har arbetat mycket och lämnat en hel del förslag till Ekofinmötena under senare tid. Vi har också fått stöd från det irländska ordförandeskapet för att vi nu måste fokusera på genomförandet. Inga nya mål, ingen diskussion om de mål som vi har, utan all energi ska användas för att få fram fler jobb och att se till att vi genomför de mål som vi har satt upp.

Vi måste fokusera på de offentliga finanserna, som är grunden, och se till att vi får en bättre fungerande inre marknad. Vi ska naturligtvis lyfta fram från svensk sida frågan om den hållbara utvecklingen för miljön, som har varit svenskarnas paradfråga hela tiden och där vi har anledning att också

trycka på. Jag hoppas och tror att toppmötet kommer att understryka de slutsatser som finns i det som jag redovisat och som vi så sent som i tisdags på Ekofinmötet beslöt att lämna in som våra förslag inför stats- och regeringschefernas möte i slutet av mars. Vi kan få en bättre period helt enkelt av Lissabonprocessens genomförande framöver när konjunkturen nu är på uppgång i Europa.

När det gäller den sammanfattande bilden av Lissabonprocessen för 2004 vill jag understryka att uppföljningen ska ske varje år fram till 2010 så att vi kan se om vi krymper avståndet till de mål som vi har satt upp fram till 2010 och kan nå just det som är målet för Lissabonprocessen – att försöka skapa den konkurrenskraftiga europeiska ekonomin, som i sista hand kan bidra till att vi också får en bättre välfärd i de olika länderna i Europa.

Anna Ekström: Jag vill tacka så mycket för att jag har blivit inbjuden hit och tacka för möjligheten att säga några ord om någonting som ligger mig mycket varmt om hjärtat, nämligen hur det går för Lissabonagendan i Europa i dag. Jag ska säga någonting om hur man som ordförande i en facklig centralorganisation kommer i kontakt med de här frågorna. Jag trodde när jag valdes till ordförande för SACO att jag skulle jobba en hel del med Europafrågor, men det som har förvånat mig är att jag underskattade det. Jag jobbar mycket mer med Europafrågor än vad jag hade kunnat drömma om, till min stora glädje, kan jag väl tillägga.

Det är ett faktum att för den som vill påverka svensk arbetsrätt, svensk arbetsmiljö, svensk arbetstid, i alla fall när det gäller vilka regler som ska gälla på de områdena, gäller det att finnas på plats och påverka det som sker i Bryssel. Av det skulle man kunna dra slutsatsen att vi i Sverige har tappat kontrollen över de här frågorna. Jag tycker att det är precis tvärtom. Som företrädare för Sveriges akademiker har jag större och fler möjligheter att påverka de här frågorna nu. Jag har inte bara den svenska inrikespolitiska scenen att försöka påverka, utan jag kan också arbeta genom Europafacket och genom kontakter med kommissionen, parlamentet och andra nere i Europa. Från den fackliga sidan gör vi väldigt mycket i Europafrågorna.

Under hösten har jag dessutom kommit att ägna mig ännu mycket mer åt de här frågorna, eftersom jag som ett resultat av det förra vårtoppmötet, som ägde rum i Bryssel i mars 2003, fick ett fantastiskt uppdrag. Det toppmötet resulterade i att stats- och regeringscheferna tillsatte en så kallad *High Level Task Force* – jag vet inte riktigt hur man ska översätta det till svenska – en högnivågrupp, brukar vi säga. Den gruppen leddes av Hollands förre premiärminister Win Kok och bestod av ett antal personer som hade särskilda insikter i Europas arbetsmarknad. Det som gruppen fick i uppdrag att göra vara att se över Lissabonstrategin, kontrollera och se hur det går för den, vad det är som behöver göras för att vi ska få fart igen när det gäller framför allt sysselsättningsdelen av Lissabonstrategin.

Jag tänkte säga några om vad den här gruppen kom fram till. Jag tror att det är viktigt när man diskuterar Lissabonstrategin att också titta på hur det

faktiskt går. Det budskap som blev resultatet av gruppens arbete – vi presenterade vår rapport i november förra året – är bister. Det går inte bra för Lissabonstrategin som det är just nu. Självklart hänger det mycket samman med den konjunktur som just nu råder och som nästan ironiskt nog började råda veckan efter Lissabontoppmötet, med marknader som har fungerat allt sämre och de otroligt negativa utvecklingar som har varit i världsekonomin.

Men vår grupp fokuserade inte så mycket på det. Det var inte så mycket vi kunde göra åt det. Vi tittade på den hemläxa som Lissabonstrategin faktiskt innebär och som Europas regeringar har tagit på sig själva att utföra och kollade hur det går med den hemläxan. Också där var resultatet tämligen dystert. Vi tycker att det behöver göras mycket mer.

Vi tycker inte att Europa behöver flera målsättningar och fler ambitiösa processer, utan det som sannerligen behövs är genomförande av det som redan har bestämts.

Den rapport som vi levererade kan sammanfattas i fyra huvudpunkter.

Europa behöver en större förmåga till anpassning både när det gäller arbetstagare och när det gäller företag och arbetsgivare.

Europa behöver – det kanske är den allra viktigaste punkten – satsa ännu mer på ett ökat arbetsutbud, det vill säga fler måste jobba, fler timmar arbete måste produceras. När jag skulle förklara det här för mina barn som frågade vad vi har bestämt på våra möten i Bryssel slutade det med att jag förklarade att vi har kommit fram till att ju mer man gör, desto mer blir det gjort. Det tyckte de var bra jobbat på några månader. Men i de enkla orden ligger en ganska fantastisk sanning. Tillväxt kan göras väldigt krånglig, men kan också göras väldigt enkel: Ju mer man gör, desto mer blir det gjort.

Då kommer vi till nästa punkt. Ju smartare man gör de här sakerna, desto mer tillväxt får vi. Europa måste investera mer och framför allt kanske mer effektivt i det vi brukar kalla humankapital.

Det fjärde område som vi fokuserade på var att se hur vi kan implementera reformerna genom bättre *governance* – jag har inte hört något riktigt bra svenskt uttryck, men kanske förmågan att styra rikena eller ekonomierna.

Det första vi gjorde i gruppen var att konstatera att i den takt som det nu går och med det som nu händer kommer Lissabonstrategins djärva mål inte att uppnås. Det behövs mer för att vi ska komma dit. Det finns en bra bit kvar att gå. Det beror inte endast på den nedgång som obestridligen har varit i ekonomin, även om den är väldigt viktig, utan det beror också på en massa strukturella faktorer.

När jag går igenom de saker som vi kom fram till kommer ni säkert att tappa koncentrationen och titta i det vackra taket och tänka: Ja, är det samma gamla saker som sägs om och om igen? Det är det. Det är inga revolutionerande nya saker som kommit fram, utan det är samma gamla bistra sanningar som EU genom olika rapporter har lanserat år efter år.

Något som vi verkligen tryckte på riktigt hårt var vikten av att bli oändligt mycket bättre på att behålla äldre arbetskraft på arbetsmarknaden.

Till min fasa upptäckte jag, precis som finansministern redovisade alldeles nyss, att Sverige hör till dem som sköter den här saken allra bäst. Det gör en väldigt dystert med tanke på att vi säkert allihop är bekymrade över hur dåliga vi är i Sverige på att ta till vara äldres kompetens i arbetslivet. Ännu värre är det på andra håll.

Det finns mycket som måste göras, men det finns inget generalrecept som gäller för hela Europa. Det är säkert många olika saker som behöver göras på olika ställen. Vi pekar på ett antal saker. Vi pekar på hur viktigt det är att vi helt enkelt har de rätta lagliga och ekonomiska incitamenten för äldre arbetstagare att stanna kvar i sina arbeten, men också de rätta incitamenten för arbetsgivare att behålla äldre arbetskraft. Vi pekar på hur viktigt det är med vidareutbildning långt upp i livet och hur viktigt det är med arbetsmiljö och arbetsvillkor också för äldre, det vi med ett annat engelskt uttryck brukar kalla för *quality in work*, det goda arbetet.

En sak som också lyfts fram i rapporten är behovet i alla europeiska länder att bli mycket bättre på att hantera förändringar på arbetsmarknaden. Vi klarar ofta av att hantera förändringar i efterhand. Men tänk så mycket bättre det skulle vara om man i Europas ekonomi kunde bli bättre på att förutse och till och med understödja förändringar, inte vara så rädd för förändringar. Här handlar det mycket om regelverk, men det handlar också om andra saker.

Någonting som vi lyfter fram, som också har poängterats i riktlinjerna från EU under ett antal år, är att de arbetskraftskostnader som finns är höga i Europa. Man kan säga att det är ett paket vi har valt. Vi ska producera saker i Europa till hög kvalitet, och då får man ta en högre kostnad. Men det finns nog ett behov av, resonerade vi oss fram till i gruppen, att sänka arbetskraftskostnaderna för de lägsta lönerna. Skälet till att vi resonerade oss fram till det var att vi såg att vi i Europa har ett behov av större specialisering på arbetsplatserna och på arbetsmarknaderna.

Finansministern lyfte i sin föredragning fram det som man ofta talar om, nämligen investeringar i forskning och utveckling, ett område där Sverige och ännu mer Finland ofta får höga betyg jämfört med andra länder. Vi tryckte hårt på hur viktigt det var att Europa blev bättre på att använda sig av de innovationer som är ett resultat av forskning och utveckling i företagen och i myndigheterna ute i Europa. Där lyfte vi fram Finland som det riktigt stora och goda exemplet. Vi förde också diskussioner som till och med sträckte sig in i enskilda branscher. Det återspeglas inte i rapporten. Men ett sådant område där det här är oerhört viktigt är den europeiska läkemedelsindustrin, där det som vi vet pågår eller åtminstone har pågått ett arbete för att ha en europeisk strategi när det gäller läkemedelsindustrin.

Flexibilitet på arbetsmarknaden är ett lite känsligt område. Det är en sak som nästan alltid finns med i EU:s olika rapporter. Man har hittat en avvägning i skrivningen som säger att man vill ha flexibilitet och trygghet. Vi oroad oss en hel del över de länder i EU där man ser en tvådelad arbetsmarknad växa fram. Det gäller inte så väldigt mycket Sverige utan det gäller i större utsträckning, kan jag säga, andra länder.

Det har funnits i en del europeiska länder en arbetsrättslagstiftning som har varit sådan att det har varit svårt att tillsvidareanställa. Det bästa exemplet på det är Spanien. I Spanien har man infört regler som gör det lättare för arbetsgivarna att visstidsanställa. Det har lett till att man nästan inte får några nya tillsvidareanställningar, men massor av visstidsanställningar.

Vi var lite oroliga över den uppdelning mellan visstidsanställning och tillsvidareanställning som börjar dyka upp på en del områden i de europeiska länderna och pläderade starkt för att man ska utjämna skillnaden något mellan de anställningsformerna. För dem som sitter fast i visstidsanställningar är det väldigt viktigt att tillsvidareanställningen blir ett alternativ, både för arbetsgivare och för arbetstagare.

En punkt som vi tryckte hårt på var den som ofta har återkommit när det gäller rekommendationer till en hel del nordeuropeiska länder i de riktlinjer som kommissionen har tagit fram. Det är att se till att det lönar sig att arbeta. Det brukar ofta lyftas fram för de länder som har ett väl utbyggt välfärdssystem. Där tryckte vi på och tog fram en hel del nya intressanta siffror som visade hur viktigt det är att man ser till att det verkligen lönar sig att gå från icke-arbete till arbete eller från deltidsarbete till heltidsarbete. Där kan jag till min glädje säga att det sker en del ute i många europeiska länder. Det finns många länder där man tar tag i de här sakerna och faktiskt anstränger sig för att i lagförslag och annat försöka hitta vägar för att uppnå detta.

En viktig uppgift för Europas ekonomier när man ser fram emot 2010, de stora pensionsavgångarna och den obestridligen deprimerande demografiska utvecklingen är förstås kvinnligt förvärvsdeltagande. I vår grupp tryckte vi hårt på hur viktigt det är att medlemsländerna i EU ser till att det finns en ordentlig barnomsorg av hög kvalitet. Den ska vara tillgänglig, den ska inte vara alltför dyr och den ska ha en hög kvalitet.

Dessutom tryckte vi på behovet av samma höga kvalitet när det gäller äldreomsorg. Det här är riktlinjer som inte träffar Sverige mitt in i hjärtat, men det finns länder i Europa där sådana här rekommendationer verkligen är av nöden. Vi var också så djärva att vi tyckte att vi inte behövde bry oss om etikett lika mycket som man måste när man arbetar inom systemet. Vi var en *high-level task force*, vi kunde göra lite som vi ville. Därför var vi djärva nog att rekommendera Förbundsrepubliken Tyskland att införa individuell beskattning för män och kvinnor. Det togs väl emot av en del och mindre väl av andra i förbundsrepubliken.

Jag ser att den tid jag fick till mitt förfogande håller på att rinna ut, men jag skulle också vilja säga några ord om det som kanske kan uppfattas som lite byråkratiskt och tråkigt jämfört med det fantastiskt intressanta som jag redan har gått igenom, nämligen hur man ser till att alla de ord som man uttalar blir verklighet.

Ibland beskylls Lissabonstrategin för att vara för vek. Det finns de som säger att det behövs mer lagstiftning och mindre benchmarking, mindre jämförelse länder emellan, det vill säga man borde ha fler direktiv och mindre arbete som bygger på att man jämför sig med varandra och kommer överens

om gemensamma mål men lämnar till medlemsstater eller andra att hitta på hur man ska uppfylla de här målen.

Den uppfattningen gör sig bred ibland, och jag tror att det är en missuppfattning. Lissabonstrategins riktigt stora byråkratiska vinst tycker jag snarare ligger i den väldigt fiffiga blandning som den ger oss av lagstiftning och ländervisa jämförelser. Jag kan ta några exempel. Ett är den reform som skedde på IT-sidan under svenskt ordförandeskap, då man lyckades förhandla fram ett antal direktiv för att öppna telekommernaden för konkurrens länderna emellan. Mer stenhård lagstiftning än så är svår att tänka sig. En rak vanlig inreklamslagstiftning som handlar om att där en får göra affärer ska alla få göra affärer. Vi ska öppna marknaderna.

Hur kom det här till? Jo, det kom till bland annat genom att det sattes ordentlig press på rådet att komma fram till den här lagstiftningen. Den pressen sattes just genom Lissabontoppmötet. Redan vid Lissabontoppmötet sattes det upp en deadline, en tidsgräns för när rådet skulle ha kommit fram till resultat på det här området. Det följdes upp med ännu stramare tyglar vid toppmötet i Stockholm. Jag vågar påstå att det är precis den typen av press som är så nyttig när EU ska komma fram till direktiv.

En annan sak som ibland sägs om Lissabonstrategin är att den är vek eftersom man behöver lagstiftning på de områden där lagstiftning inte finns. Jag ställer mig mycket frågande till det påståendet. Till exempel när det gäller arbetslöshetsbekämpning kan jag för min del inte se hur en lag skulle se ut som stipulerar att Europas länder ska ha uppnått si och så hög sysselsättningsnivå år 2010. Det går att säga när man inte har lagstiftning utan arbetar med tuffa målsättningar och kontroll på genomförandet, men inte går det att lagstifta om sådana saker.

Nej, det fina med Lissabonstrategin är det samspel som kan uppnås mellan ländervisa jämförelser och lagstiftning. Och en väl hanterad Lissabonprocess kan göra att de här två sakerna förstärker varandra. Hanterar man den illa kan det förstås bli tvärtom. Då kan man göra det ena på bekostnad av det andra, söla till lagstiftningsprocedur och liknande. Men väl hanterad ser jag på de direktiv som jag har förmånen att följa i mitt arbete nu, som handlar om arbetstid, jämställdhet, arbetsrätt och liknande, att Lissabonstrategin otvetydigt har inneburit en ökad takt i lagstiftningsarbetet, och det har inte varit till nackdel.

Mats Odell (kd): Jag tror att vi alla inser att Lissabonstrategin är livsviktig för att Europa ska klara de monumentala utmaningarna i globaliseringen, i konkurrensen från de nya EU-medlemmarna i Öst- och Centraleuropa, från Kina, Indien och USA samt den utmaning som Anna Ekström nämnde, den demografiska utvecklingen. Det krävs att det händer någonting på dessa områden, eftersom de gamla 15 länderna har så stela strukturer, sådant handikapp i förhållande till de nya ekonomierna.

Då blir jag lite konfunderad när det är två helt skilda fokus i dels den föredragning som Bosse Ringholm gör, dels den som Anna Ekström gör.

Bosse Ringholm fokuserar på konjunkturen. Vi tappar fart, och det beror på konjunkturen i första hand.

Anna Ekström tycker jag talar med större insikt om att det är processer, typ Cardiffprocessen, alltså de strukturella förändringarna, som är smärtsamma och som regeringar ofta förlorar val på att genomföra. Det är detta som gör att så väldigt lite händer.

Jag tror att det är bra att man siktar så högt som man gör i Lissabonstrategin. Men Bosse Ringholm är väldigt nöjd med att vi toppar ett antal Lissabonindikatorer. Ta till exempel forskning, där Sverige visserligen ligger väldigt högt, men huvuddelen kommer från det privata näringslivet som är i full färd med att flytta ut sin forskning från Sverige. Finns det inte anledning, Bosse Ringholm, att vara lite mer analytisk när det gäller var problemen faktiskt ligger?

Jag såg den lista med problem som du tog upp, men det finns ju andra, underliggande problem som har att göra med det svenska skattesystemets konstruktion. Vi straffbeskattar längre utbildning, vi straffbeskattar svenska investeringar i Sverige genom dubbelbeskattningen på utdelning av svenska investeringar, vi straffbeskattar sparande genom förmögenhetsskatten.

Är inte det en anledning för oss att ha en lite kraftfullare förändringsagenda på egen planhalva?

Jörgen Johansson (c): Jag kan konstatera att anslaget i Lissabonstrategin är bra. Men det finns tre problemområden som har lyfts fram här. Det är kunskapssektorn, det är konkurrenskraften inom såväl industri- som tjänstesektorn. Det är det aktiva åldrandet.

Samtidigt är det precis som Anna Ekström sade att orden måste bli verklighet.

Jag har tre konkreta frågor till finansministern i samband med det.

Hur skapar vi det aktiva åldrandet? Hur ska vi få våra pensionärer att ge ett par år extra av sin pensionstid? Hur ska incitamenten för detta se ut? Man måste ändå visa i aktiv handling att vi vill gå framåt.

Den andra frågan gäller att man pratar mycket om att konkurrensutsätta och ha alternativa driftsformer inom offentlig verksamhet. Hur ska man från regeringens sida få kommuner och landsting att konkurrensutsätta verksamheten? Hur kan vi släppa loss den enorma drivkraft som kvinnorna ofta har och är inom landstingen? Som jag ser det skulle det gagna utvecklingen inom hela vårdsektorn.

Det sista är att statsministern för drygt ett år sedan med anledning av Lissabonstrategin sade att 2005 ska det finnas bredband tillgängligt för alla i hela Sverige. Gör man sådana uttalanden måste man också i aktiv handling visa hur.

Karin Pilsäter (fp): Eftersom det här är en utfrågning tänker jag inte hålla något eget anförande. Det är alltid roligt när man får medaljer, men vi borde

fokusera mer på de områden där vi inte är så duktiga, både relativt andra och framför allt i absoluta tal. Ibland får man lite grann en känsla av att den här processen går ut på att bara vara bättre än andra, inte att det ska gå bra i absoluta termer.

Jag tänkte just på konkurrensen. Om vi tittar på OECD:s Sverigerapport ser vi att det finns ett antal saker som man lyfter fram där vi skulle kunna bli duktigare. Det handlar bland annat om konkurrensen, både områden i den privata sektorn och i den offentliga sektorn, där Sverige ligger *mycket* lågt. Sveriges andel av konsumentmarknaden som är konkurrensutsatt är 31 % enligt OECD-rapporten. Här finns väldigt mycket mer att göra. Jag skulle vilja höra lite om hur finansministern ser på det.

Den andra frågan gäller statsfinanserna. Det är också en viktig del. Nu har man hört, från svensk sida, kritik mot dem som inte använt de goda åren att stärka finanserna – jag ska inte kritisera andra länder. Nu sägs det från Eurostat att PPM-pengarna, som är av oerhört stor betydelse för vårt pensionssystem, inte får räknas in i de offentliga finanserna.

Sanningen är att vi ju inte ändrar det offentliga sparandet i sak. Vi ändrar bara den statistiska redovisningen. Det är ingenting i sak som förändras.

Jag vill höra lite mer om det finns en långsiktig strategi när det gäller de frågorna.

Bosse Ringholm: Herr ordförande! Det är viktigt att lyssna med båda öronen, Mats Odell. Jag försökte faktiskt tala om att det här handlar om strukturdokument. Hela Lissabonprocessen, jag tror att Mats Odell och jag är överens om det, är faktiskt ett strukturdokument, hur vi kan förändra strukturen i Europas ekonomi.

Jag tänkte samtidigt säga, och lyssna med det andra örat, att jag hoppas att den dåliga konjunktur som vi har haft i Europa under senare tid, och som har tryckt ned en del av de här processerna, ska få lite bäring av en bättre internationell konjunktur, en bättre europeisk konjunktur. Men det är klart att uppgiften är större i dag än den var för tre fyra år sedan just därför att vi har haft en dålig konjunktur under senare tid. Jag tror inte att det finns några delade meningar oss emellan om att det gör det ännu angelägnare att trycka på behovet av de här strukturreformerna. Jag sade också i min inledning att jag är varse inte bara Frankrikes energimarknad utan att vi för svensk del är beredda att diskutera strukturreformer.

Mats Odell och jag är lite olika som politiker. Jag är mer optimistiskt lagd. Om Mats Odell varit fotbollsspelare hade han under matchen haft uppfattningen att den här matchen kommer vi att förlora. Vinner man den tänker Mats Odell att nästa match måste vi i varje fall förlora. Det är inte riktigt det anslag man ska ha i den här ekonomiska matchen i Europa. Man får inte tänka: Förlorar vi inte den här gången förlorar vi nästa. Vi ska vara stolta över de två år i rad som vi har toppat Lissabonligan, men vi ska inte förhäva oss och tro att vi är så duktiga att vi i fortsättningen alltid kommer att vara nummer ett. Så kommer det inte att vara. Vi kommer att få kämpa hårt för att

behålla de positioner vi har framöver. Jag tar snarast den goda positionen till intäkt för att träna ännu mer, förbereda mig ännu mer och förbättra insatserna inför nästa tillfälle 2005, då det ska vara en halvtidsöversyn i Lissabonprocessen som sådan.

Sedan för vi naturligtvis samma diskussioner i EU-sammanhang som vi för på den inrikespolitiska arenan om vilka faktorer det är som påverkar tillväxten på något vis. Där finns det olika uppfattningar bland länderna, liksom det finns bland partierna i Sverige och i andra länder om vad det är för processer som kan påverka. Men jag tror att det ändå finns en kärna i EU-länderna som säger att om man inte har en bra offentligt finansierad ekonomi, bra offentliga finanser, är det mycket mer uppförsbacke att åstadkomma strukturförändringar.

Om man ska åstadkomma strukturförändringar måste man också skapa förståelse hos medborgarna, löntagarna och företagen för att det är viktigt att skapa trygghet i själva omställningen, annars är det risk att omställningen blir ett hot. Vi ska i stället se omställningen som en möjlighet, vilket är oerhört viktigt. Jag inser att många ser omställningen som ett hot, hotet att bli av med företaget, att bli av med jobbet, att förlora marknader och mycket annat. Men vi kan inte leva på att det i morgon ska vara precis som det är i dag. Vi måste hela tiden vara beredda på att ställa om. Det är det som jag ser som det positiva och levande i Lissabonprocessen. Det är en enda stor europeisk omställningsprocess där vi är medvetna om att vi hela tiden måste göra förändringar i vår ekonomiska struktur på olika områden.

På Jörgen Johanssons tre frågor kan jag svara att jag delar uppfattningen att vi måste göra mer för att fler över 58–60 år ska få möjlighet att vara kvar på arbetsmarknaden. I ett dokument som heter *Hundra förslag till ökad tillväxt*, som vi har tagit fram till den socialdemokratiska partikongressen i mitten av april månad, har vi ägnat mycket utrymme åt vad vi kan göra för att stimulera människor att vara kvar längre på arbetsmarknaden. Vi når inte det genom att tvinga fram någonting, utan vi når det, och det är väl det Jörgen Johansson menar med sin fråga, genom att skapa stimulans, inte minst för arbetsgivare att vända sig till äldre arbetstagare och ta till vara deras kompetens.

Själv ser jag framöver en stor möjlighet att många människor i framtiden inte vill sluta sin yrkesverksamma tid vid 60–65. De kanske fñas ut under en längre period. Man går inte från ett heltidsjobb till noll arbete dagen efter utan man går under en längre utfasningsperiod på arbetsmarknaden. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi kan föra en sådan diskussion.

Samtidigt är jag medveten om att det finns stora grupper arbetstagare, byggnadsarbetare, folk i vården och andra som inte ens orkar fram till 60–65-årsdagen därför att de har haft en så slitsam och utsatt position.

Den andra frågan som Jörgen Johansson hade handlar om hur vi åstadkommer fler alternativ i kommuner och landsting. Det är ytterst en fråga för kommunal- och landstingspolitiker. Jag kan bara konstatera när jag ser på den offentliga upphandlingen, och den är mycket viktig för kommuner och lands-

ting, att alla jämförelser i Lissabonprocessen visar att Sverige är det land som har mest offentlig upphandling, inte minst därför att vi har så stora och starka kommuner och landsting som har en växande del av sin verksamhet offentligt upphandlad.

Den tredje frågan som Jörgen Johansson hade kanske mer hade en inrikesdimension. Den handlade om bredband år 2005. Där visar Lissabonprocessen att Finland, Sverige och något land till ligger långt före alla andra länder. Framför allt har vi försökt att i vår utbildning föra in IT-faktorn. Vår bredbandsutbyggnad är naturligtvis ytterst beroende av det samarbete vi kan få till stånd mellan företag, kommuner och konsumenter. Det har vi stimulerat på olika sätt på hemmaplan. I europeiskt sammanhang har vi nått en bra bit.

Jag delar Karin Pilsäters uppfattning att det naturligtvis inte är så att man bara får ägna sig åt de relativa resultaten. Det är de absoluta målen som är intressanta. Det absoluta handlar om att vi kan få en tillväxt som är snabbare än vi har haft under tidigare tillväxtperioder. Sverige har dessbättre de tio senaste åren haft lite snabbare relativ tillväxt än omvärlden, än i EU exempelvis och även än i OECD. Det är bra. Men det är klart att de absoluta talen de senaste åren har varit på en för låg nivå. Om Sverige förra året hade 1,6 % tillväxt, lite bättre än vi trodde i budgetpropositionen i höstas, och EU kanske hade hälften av det är det på alldeles för låg nivå. Det gäller att inte slå sig till ro och säga att den svenska tillväxten var dubbelt så hög som EU:s tillväxt förra året när nivån är för låg i båda fallen.

Till sist ska jag bara konstatera att den fråga som Karin Pilsäter tog upp om Eurostat, som egentligen inte har med Lissabonprocessen att göra, naturligtvis väcker oro eftersom vi är fem politiska partier som har kommit överens om en pensionsreform. Vi har frågat Eurostat och 1997 fått ett godkännande av att den typ av PPM-system som vi har som en del av vårt pensionssystem är en del av de offentliga finanserna. Vi har levt med det i sju års tid, och Eurostat har tyckt att det var fullkomligt rimligt. Nu har Eurostat kommit till slutsatsen att man i fortsättningen vill ha en annan ordning.

Samtidigt har Eurostat inte bara fattat det beslutet utan man har också sagt att vi ska pröva varje lands speciella situation. Vi tycker att vi har goda skäl, mot bakgrund av den överenskommelse som vi hade med Eurostat 1997, att hävda att för vår del är det dessa förhållanden som ska gälla också i fortsättningen.

Men det sänds samtidigt, vilket oroar mig, signaler till andra länder som funderar på det svenska pensionssystemet, som vi tycker är en bra exportartikel och som jag vet att man diskuterar i många andra länder, inte minst i de nya medlemsstaterna: Var försiktiga! Ni kanske inte får räkna som svenskarna gör i fortsättningen.

Jag har haft överläggningar med Polen, Slovenien och andra länder som är inne i de här pensionsprocesserna och som gärna skulle vilja ta del av det svenska systemet men som känner sig oroade över Eurostats besked. Därför kommer vi naturligtvis att fortsätta att samråda med partierna här i Sverige om hur vi ska jobba mot Eurostat. Men vi kommer också att samtala med

kommissionen. I tisdags på Ekofinmötet fick jag stöd av både kommissionen och EFK, det vill säga Ekonomisk-finansiella kommittén och dess ordförande, som lovade att ta upp den fortsatta diskussionen för att se om man helt enkelt kan reda ut detta.

Anna Ekström: Jag inser förstås att intresset är mycket större för att ställa frågor till finansministern vid en sådan här utfrågning. Men jag vill ändå passa på tillfället att klargöra att när det gäller framgången och bristen på framgång i Lissabonagendan spelar konjunkturen en himla stor roll. Så är det förstås. Faran som vi vill peka på i Kok-rapporten är att man använder den dåliga konjunkturen som en intäkt för att inte göra sin hemläxa när det gäller den strukturella sidan. Därför pekar vi väldigt hårt på vikten av att även i en dålig konjunktur göra mer på den strukturella sidan.

Jag kan också lägga till att jag sitter med i styrelsen för Europafacket, en fantastisk sammanslutning. Där hälsades den rapport som vi har tagit fram med tillfredsställelse. Det förvånade mig, eftersom budskapet i den är ganska bistert och inte alltid ligger helt i linje med de resolutioner som Europafacket brukar anta. Men den hälsades ändå med tillfredsställelse. Den enda riktiga kritiken som fördes fram var att man tyckte att vår rapport hade tagit för lite hänsyn till just konjunkturen.

Tomas Högström (m): Jag har en fråga dels till Anna Ekström, dels till finansministern.

Finansministern redovisade bland annat vad som var gynnsamt med Lissabonstrategin för Sveriges del. Som positivt angavs möjligheterna att studera, arbeta eller pensioneras i ett annat EU-land.

Sedan sade också finansministern att det var viktigt att man betonade sammanhållning, bland annat med de nya länder som nu blir medlemmar i Europeiska unionen. Vi är nog helt överens om det viktiga i det. Men jag tycker ändå att det som finansministern redovisar rimmar illa med de förslag som regeringen lägger fram om övergångsregler för de nya medlemsländerna. Talar man vackert om att man ska leva upp till Lissabonstrategin borde inte ord och handling skilja sig så mycket åt.

Anna Ekström problematiserar runt situationen i Europas länder, bland annat Sverige. Du lyfter särskilt fram betydelsen av att intressera äldre för att göra några extra år på arbetsmarknaden. Jag tror att vi alla kan vara överens om betydelsen av det. Du sade att det gäller att se till att det lönar sig att arbeta.

Problematisering är ju en sak, men har ni diskuterat vilka förslag och vilka skarpa åtgärder som är nödvändiga?

Yvonne Ruwaida (mp): Först en fråga som handlar lite grann om allmänheten och en demokratisk aspekt. Jag tycker att det är väldigt olyckligt att både benchmarking och lagstiftning finns med i Lissabonprocessen och att det

blandas huller om buller. Jag tror att det är väldigt oöverskådligt för allmänheten, precis som det är för många av oss politiker. Från demokratisk synpunkt är det väldigt viktigt att kunna skilja på vad som är lagstiftning och vad som bara är benchmarking. Benchmarking är ju inte lagstiftning. Det är inte EU-kompetens på det sättet att man fattar politiska beslut. Det är jämförelser som kan ha sitt syfte. Kan man vidta åtgärder för att tydliggöra det?

Sedan vill jag ta upp en fråga som påminner lite grann om den som kom upp innan men som också har en annan aspekt. För att öka arbetskraftsutbudet är det två saker som är väldigt viktiga. Den ena är att vi faktiskt inte diskriminerar de nya kandidatländerna. Den andra är att sysselsättningsgraden blir bättre hos invandrare som bor i Sverige. Där är inte Sverige bäst om man jämför med andra EU-länder. Där ligger vi mer medelmåttigt till. Till exempel när det gäller kvinnor är vi EU-bäst, men när det gäller invandrarkvinnor ligger vi på sjätte eller sjunde plats. Här behöver vi verkligen göra insatser. Det är en nationell fråga. Är det någonting här som man skulle kunna ta upp på olika sätt?

Jag efterfrågar även från finansministern att det ska betonas att vi i Sverige kan göra insatser för ökad energieffektivisering och förnyelsebara bränslen. Det är områden där vi kan bli bättre.

Sonia Karlsson (s): Jag vill inte polemisera med Mats Odell, men jag tycker att det är positivt, med alla de indikatorer som finns i Lissabonprocessen, att Sverige ligger bäst till. Det kan vi väl notera, även om vi ska bli bättre på de områden där det behövs. Det som är viktigt är hur man ska öka genomförandetakten i Lissabonprocessen. Det har kommissionen också särskilt noterat i sin rapport. Jag vill fråga hur Sverige och regeringen aktivt kommer att driva den här frågan vidare.

Sedan vänder jag mig till Anna Ekström. Det var väldigt intressant att höra om just det arbete som du och de fackliga organisationerna kan vara med och påverka i EU. Jag såg också i kommissionens rapport, i fråga om olika slags sysselsättning och att få äldre i arbete, att det som ser ut att lyckas till 2010 är just att öka den kvinnliga förvärvsfrekvensen. Det har man noterat. Man säger också att det här säkert till viss del beror på att det har börjat ske en utbyggnad av barnomsorgen. Samtidigt har man noterat, i jämställdhetsrapporten, att det fortfarande är kvinnorna som har den största risken för arbetslöshet och att lönediskrimineringen tyvärr inte alls har förändrats. Jag skulle vilja höra lite om de synpunkterna.

Olle Sandahl (kd): Finansministern uppehöll sig väldigt mycket vid målen för Lissabonprocessen, och de är ju angelägna. Men jag tycker att man inte ska säga förslag; det ankommer mer på Anna Ekström att komma med förslag. Finansministern bör redan ha planer, eftersom vi närmar oss halvtid.

Vi snubblar runt i samma frågehärad. Jag tänker på den begränsade ambitionen att lyfta upp deltagandet i arbetslivet till 50 % i åldrarna över 55 år. Där

ligger Sverige på 30 %. För mig ter sig inte 50 % som en begränsad ambition när vi närmar oss halvtid och själva, trots att vi tydligen är bäst – om vi nu är det – ligger på 30 %.

En annan grupp är de unga, och Sverige är bland de sämsta i Europa när det gäller deras tillträde till arbetslivet, där de försenas väldigt mycket. Vi förlorar i storleksordningen 300 000 manår jämfört med EU i snitt. Precis som Anna Ekström säger är det genom att göra någonting som någonting blir gjort. Det gäller väl då också *governance*-arbetet.

Jag försöker hålla en öppen fråga här: Vad är det för planer finansministern har för att genomföra det här projektet? Vad har Anna Ekström för konkreta förslag?

Bosse Ringholm: Jag ska försöka svara på de frågor som har ställts. Sedan måste jag tyvärr gå över till en annan del av huset, eftersom jag har interpellationsdebatt.

Jag börjar med Tomas Högstrom, som tog upp övergångsreglerna. Det är klart att det är väldigt viktigt att en del av Lissabonprocessen handlar om att vi vidgar marknaderna – vi talar även om arbetsmarknaderna – om vi ska kunna öka genomströmningen och tillströmningen till nya jobb från olika delar av Europa. Det är precis det vi vill uppnå med de tio nya medlemsstaterna. Vad vi diskuterar, och möjligtvis har olika uppfattningar om, är på vilket sätt vi kan nå det. Jag har en bestämd uppfattning att det inte är konstigt att alla tio nya medlemsstater har fått övergångsregler – det är väl ett par hundra övergångsregler som de har fått och ser fram mot. De gamla staterna behöver också vissa övergångsregler, för att man sedan ömsesidigt ska kunna anpassa sig till varandra. Det behövs någon form av ömsesidighet i övergångsreglerna. Sedan gäller det att vi tillsammans kan se att det här är en potential som gör att vi kan öka både arbetskraftsutbudet och i sista hand den ekonomiska aktiviteten.

Till Yvonne Ruwaida vill jag säga att sysselsättningsgraden bland invandrare måste bli högre. Om de skulle ha samma sysselsättningsgrad som övriga grupper i Sverige skulle vi ha 120 000 fler invandrare i jobb. Det är ett väldigt högt prioriterat område, som vi har haft i budgetpropositioner och vårbudgetar. I samband med Lissabonprocessen redovisar vi vad vi gör för att få fler invandrare i jobb. Det är en av de stora arbetskraftsresurser som vi har, och många av invandrarna är dessutom högt utbildade. De kan tillföra många delar av vår ekonomi väldigt mycket kraft i det här läget.

Jag delar Yvonne Ruwaidas uppfattning att vi naturligtvis kan göra mycket mer på energiområdet när det gäller effektiviteten. Jag försökte förklara de skäl som gör att vi hamnar långt ned i den här listan, med tanke på vårt klimat, sammansättningen i vår industri och en del andra saker. Men det är klart att vi har anledning att göra ännu mer saker i fortsättningen för att effektivisera vår energikonsumtion, och därmed förbättra vår effektivitet, och för att nå ett bättre utnyttjande av våra ekonomiska resurser.

Jag vill svara på Sonia Karlssons fråga vad vi kan göra för att öka genomförandetakten i alla de mål som vi har ställt upp. Vi har från svensk sida fokuserat på det och fått in det i det irländska ordförandeskapets material, som nu ska lämnas till toppmötet. Det är bland annat idén om att ha någon form av *best practice*, det vill säga att samla ihop de bästa exemplen på olika områden och sedan försöka marknadsföra dem till andra länder. Jag tror att det är en väldigt nyttig del, även om man inte alltid kan säga att det som fungerar på Irland, i Sverige eller i Portugal fungerar i alla andra länder. Men man kan söka inspiration av andra på det sättet. I stället för att vi fokuserar på det som är dåligt, låt oss fokusera på det som är bra och lära oss av det. Det är en av de processer som vi har fört in, för att just svara på frågan vad vi kan göra för att öka takten i genomförandet.

Slutligen vill jag säga till Olle Sandahl att när det gäller den äldre arbetskraften är det från svensk synpunkt kanske inte något stort problem att nå de mål som är uppsatta i Lissabonprocessen. Men vi har högre ambitioner än så. Vi tycker att vi på hemmaplan kan ha en nivå. Vi hade gärna sett att EU haft mer ambitiösa målsättningar på det området, men det fanns ett starkt motstånd från de länder som har använt metoden – vilket jag tycker är felaktigt – att fösa bort den äldre arbetskraften från arbetsmarknaden som ett sätt att lösa konjunkturella arbetslöshetskriser. Holland använde i början på 90-talet konsekvent tidiga pensioneringar som ett sätt att pressa tillbaka arbetslösheten. Det fungerar momentant, men det är ingen långsiktigt bra utveckling. Vi ska gärna ha ännu högre och mer ambitiösa mål för att sysselsätta den äldre arbetskraften – de mål som vi relativt lätt når när det gäller äldre arbetskraft i EU-sammanhang.

Anna Ekström: Jag tänker ta upp några saker. Jag börjar där finansministern slutade, med den äldre arbetskraften. Tomas Högström frågade vad man ska göra, vad det är för skarpa åtgärder som behövs. De är förstås väldigt olika om man jämför olika europeiska länder. Här i Sverige finns det en hel del som kan göras. Jag tror att det förslag som riksdagen har antagit om att man numera har rätt att arbeta kvar tills man fyller 67 år är ett förslag som vi, till skillnad från andra fackliga organisationer, har ställt oss väldigt positiva till och tyckt att det har varit en väldigt bra reform för våra medlemmar.

Jag tror att man kan göra väldigt mycket som ligger vid sidan av det ni håller på med i riksdagen, på lönebildningens område. Tittar man på lönekurvorna för äldre arbetstagare i Sverige ser man att de är helt platta. De ser ut som, för att citera Gunnar Wetterberg, EKG-kurvan för en nyss avliden person. Det budskap som äldre arbetskraft får när man inte får någon löneutveckling är förstås att ”vi bryr oss inte om dig”. Svaret från den äldre arbetskraften blir allt oftare att ”då bryr jag mig inte om dig”. Arbetsgivare tror väldigt ofta att äldre arbetstagare inte har någon annanstans att gå. Det är ofta skälet till att man inte får någon löneutveckling. Men med det pensionssystem vi har och framför allt det privata pensionssparande som är så utbrett över

hela den svenska arbetsmarknaden är det väldigt många som har någonstans att gå, nämligen hem.

Däremot finns det en sak som ni i riksdagen skulle kunna bidra med, och det är att införa ett ordentligt individuellt kompetenssparande, som ger reell kompetensutveckling långt fram i livet. Är det några som skulle ha glädje av detta är det just äldre. I 60-årsåldern kanske man skulle ha stor glädje, både för sig själv och för arbetsmarknaden, av att kunna byta inriktning, byta yrke, byta karriär eller göra någonting nytt av livet. Många äldre arbetstagare, inte minst bland mina medlemsgrupper, älskar sina yrken och tycker väldigt illa om sina arbetsgivare. Det här skulle man kunna göra någonting bra av genom att hjälpa dem att lättare hitta nya arbetsgivare. Det gäller förstås inte här närvarande arbetsgivare.

Yvonne Ruwaida pekar på en mycket öm punkt i den europeiska sysselsättningen, och där Sverige verkligen inte hör till de bästa, nämligen vår förmåga att hantera integrationen på arbetsmarknaden. Det är alldeles riktigt – där har vi mycket kvar att göra. Där kan jag självkritiskt betrakta de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna; det finns mycket mer också för oss att göra. Vi har tagit tag i de här frågorna på senare år, och det går åt rätt håll.

Vi hade till exempel glädjen att kunna använda riksdagen för att visa ett utbildningspaket som vi har tagit fram för alla arbetsplatser som jag varmt kan rekommendera er också, ”Scener ur ett arbetsliv”. Syftet är att skapa en diskussion på arbetsplatserna kring attityderna till invandrare, både akademiker och andra.

Det är klart att Lissabonprocessen är svåröverskådlig. Också jag har svårt att hålla tungan rätt i mun när det gäller vilka åtgärder som vidtas när, var och hur. Men det ska också i ärlighetens namn sägas om det sätt som vi arbetar politiskt på i Sverige. Det är inte alla som kan se skillnad på när riksdagens utskott ska fatta beslut, när riksdagen ska göra det, när regeringen ska göra det eller när kommunfullmäktige ska göra det.

Till Sonia Karlsson skulle jag vilja säga att i fråga om kvinnor och jämställdhet går det åt rätt håll i Europa i dag, till skillnad från för de äldre, som det tyvärr går åt fel håll för, som siffrorna ser ut. En väldigt viktig fråga är förstås lönediskrimineringen. I Sverige finns det två riktigt stora och tunga skäl som förklarar majoriteten av löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Det ena är att kvinnor och män tar olika ansvar för barn och familj, och det är en skillnad som lever kvar hela livet. Det andra riktigt stora skälet är att kvinnor och män väljer olika yrken och olika arbetsgivare som ger olika löner. Det verkar vara så att en hög förvärvsfrekvens bland kvinnor också hänger ihop med en väldigt segregerad arbetsmarknad.

När det gäller lönediskrimineringen i de områden i Europa där man fortfarande har låg förvärvsfrekvens bland kvinnor tror jag att ett viktigt medel är att se till att kvinnor kommer in på alla olika sektorer på arbetsmarknaden. Sedan ska vi självfallet jobba med det också i Sverige.

Olle Sandahl ställde en fråga om unga människor, när det gäller att det dröjer länge innan de kommer in på arbetsmarknaden. Det är ett problem som vi har uppmärksammat alldeles för lite i Sverige. Där ligger mycket av lösningen förstås i hur vi hanterar våra lönebildningssystem – något som man sköter på arbetsmarknaden snarare än i riksdagen, gudskelov. Där finns det säkert mycket att göra, så att det helt enkelt lönar sig bättre att börja jobba efter en utbildning. Jag tror att ett av skälen till att Sverige har OECD:s längsta utbildningstider är att vi ger OECD:s lägsta utbildningspremie. Det lönar sig helt enkelt för lite att komma ut efter högskolan.

Jag tänkte passa på att säga någonting om övergångsregler, eftersom frågan ställdes. Från SACO har vi gjort den analysen att vi tycker att det är väldigt olyckligt att det införs övergångsregler. Visst finns det en risk, när människor kommer hit för att arbeta, för ett utnyttjande av socialförsäkrings-system som annars inte skulle ha funnits. Det är precis samma sorts risker som uppstår när människor i Sverige får barnbidrag eller vad det nu är för bidrag. Den risken finns förstås, och den lever vi med dagligen när det gäller dem som redan finns i Sverige. Jag är övertygad om att vi kommer att kunna hantera den också när det gäller människor som kommer hit.

Den risk som vi talar alldeles för lite om är den risk som uppstår när människor inte söker sig hit till Sverige för att arbeta, för dem kommer vi att behöva. Just nu har vi en hög arbetslöshet bland akademiker, men bara några år fram i tiden kommer vi att vara glada över varje människa som vill komma hit och arbeta. Då borde fokus snarare vara att Sverige ska vara det land som folk drömmer om att komma till, inte det land som folk får svårt att komma till.

Därför tycker vi från SACO:s sida att det är väldigt synd att man inför övergångsregler när vi nu äntligen utvidgar EU.

Ordföranden: Det finns tre frågeställare kvar, och de kan nu bara rikta sig till Anna Ekström.

Mikael Odenberg (m): Det blir lite tokigt det hela. Efter Bosse Ringholms och Anna Ekströms svar tyckte jag att det fanns skäl att ta ett varv till kring den frågeställning som Tomas Högström tog upp. Det är inget tvivel om att EU:s utvidgning den 1 maj är en gigantisk förändring, som naturligtvis kommer att få en stor inverkan på Lissabonprocessens fortsättning. Finansministern vittnade själv om hur värdefullt det är för oss svenskar att kunna verka, leva, bo och arbeta var vi vill i Europa. Han vittnade också om den entusiasm som han hade mött i de nya länderna, vilkas befolkningar nu ska få samma möjligheter som vi svenskar har. Då finns det förstås, som Anna Ekström sade, en oro för hur svenska socialförsäkringssystem kan komma att utnyttjas i den nya situationen.

Det som är slående är att regeringens förslag till övergångsregler i den skrivelse som nu läggs på riksdagens bord inte alls adresserar de frågorna

utan snarare handlar om att återreglera arbetsmarknaden och göra det svårare för människor att komma hit, därför att man ska söka arbetstillstånd hemifrån, det blir svårare att bli näringsidkare, svårare att få F-skattsedel och så vidare.

Den fråga som jag då hade tänkt ställa till Bosse Ringholm var förstås hur han ser på regeringens politik i förhållande till Lissabonstrategin och på vilket sätt det är förenligt med den sociala sammanhållning som är en av punkterna. Nu kan jag inte ställa den frågan till honom.

I stället väljer jag att ställa frågan till Anna Ekström, inte så mycket vad SACO tycker som i vilken utsträckning den här problematiken har varit uppe till diskussion i Wim Koks högnivågrupp. Det har ju skett en markant förskjutning bland de gamla medlemsstaterna under en ganska begränsad tid.

Lars Bäckström (v): I högnivågruppen arbetade ni också med rekommendationer till de enskilda länderna. Vi kan notera att ni också har lämnat rekommendationer även till de nya medlemsstaterna. I högnivågruppen rekommenderade ni att man skulle sänka, om jag tolkar engelskan rätt, lönebikostnader för lägre avlönade grupper. Hade ni i arbetsgruppen också någon idé om hur det skulle gå till, någon mer precis diskussion?

Ni sade också i högnivågruppen att man skulle stärka samverkan mellan forskning och företag. Ni har i gruppen utvecklat några mer precisa idéer. Har ni haft några kontakter med regeringen? Ni hade ju sex punkter om Sverige i högnivågruppen. Har ni haft någon dialog mellan högnivågruppen och regeringen om de sex punkterna?

Christer Nylander (fp): Anna Ekström tog i sitt anförande upp behovet av bättre *governance*. Finansministern betonade att de stora länderna också måste öka takten i sitt reformarbete. Nu var det ett möte mellan Schröder, Chirac och Blair för ett par tre veckor sedan där man diskuterade just hur man ska sätta fart på tillväxtarbetet i Europa. Den svenska regeringen var direkt negativ till detta möte. I ett telegram sade Göran Persson att de här tre gamla galtarna hade bestämt sig för att böka på egen hand ett tag.

Jag skulle vilja fråga Anna Ekström, utifrån den synpunkt som ni hade i Wim Koks grupp: Finns det inte anledning att vara något mer positiv till att de här tre statscheferna försöker sätta fart på tillväxtarbetet i Europa?

Anna Ekström: Det säger väl en hel del, får jag svara Mikael Odenberg, om hur fort frågan om övergångsregler har rört sig över Europa. Den diskussionen var över huvud taget inte uppe i Kok-gruppen. Vi slutförde vårt arbete i november, och då stod den här frågan inte på den europeiska agendan. Vad vi däremot gjorde var att vi förde resonemang kring hur viktigt det är att rörligheten på Europas arbetsmarknader ökar och inte minskar. Europa behöver mer rörlighet och inte mindre – det var ett mantra som vi återkom till.

Det vi diskuterade riktigt ordentligt, och som då var en het fråga men som nu inte är en het fråga, var snarare arbetskraftsinvandring från tredjeländer.

Alldeles innan Kok-gruppen kom med sin rapport hade Wim Kok deltagit i en annan högnivågrupp, som tog fram en rapport som handlade just om behovet av arbetskraftsinvandring från tredjeländer till EU-området. Den hänvisade vi förstas till.

Lars Bäckström frågade om vi hade någon idé om hur man ska öka interaktionen mellan forskning och företag. Svaret på den frågan är nej. Det är säkert väldigt olika svar som ska ges på det, beroende på om vi talar om Finland, Sverige, Portugal eller Italien. Några hur-rekommendationer lämnade inte vi på den här punkten. Jag är rätt glad över att vi inte gjorde det, därför att de diskussioner vi hade där vi närmade oss olika förslag till lösningar blev snabbt så oerhört specialiserade och anpassade inte bara till ett lands struktur utan till en regions eller en orsts struktur.

Vi hade inte heller någon som helst dialog med de olika regeringarna om de rekommendationer som lämnades. Vi var alla väldigt noga med att titta varandra i ögonen och lova att vi inte skulle sprida texter till våra respektive regeringskanslier. Den här rapporten kom som en lika glad överraskning för regeringen som för alla andra när den kom i november.

Den sista frågan handlade om de tre – jag ska inte låna några metaforer från djurriket – höga ledarna för tre stora länder i Europa som träffades. När jag läser igenom slutsatserna från det möte som Jacques Chirac, Tony Blair och Gerhard Schröder hade för ett tag sedan slår det mig att de lite missar poängen med Lissabonstrategin. De plockar ut sina favoritdelar ur den och talar om att det är genom att uppnå just den delen av Lissabonstrategin som vi kan uppnå resultat på helheten. Sedan vill man utse något slags superkommissionär som ska ha ansvar för att vara motorn i Lissabonprocessen.

Jag är skeptisk till det. Jag tror att det fina med Lissabonprocessen är att den just inser och respekterar att ett gott tillväxt- och sysselsättningsarbete förutsätter att man noggrant, metodiskt och samvetsgrant, på politikområde efter politikområde, strävar efter att se till att reglerna är sådana att de gynnar att många jobbar och att man jobbar lite smartare. Några konstiga genvägar via superkommissionärer eller andra är det nog svårt att hitta. Det där tålmodiga arbetet ska nog alla kommissionärer göra inom sina olika direktorat, precis som det bör gå till i medlemsstaterna.

Jag får tacka så mycket för att jag fick komma hit. Det var väldigt trevligt att få prata om Wim Kok-gruppen. Det är roligt när någon är intresserad.

Ordföranden: Jag ber att få rikta ett stort tack till Anna Ekström. Jag vill också rikta ett tack till finansminister Bosse Ringholm, som har gått på interpellationsdebatt. Jag tackar alla som har närvarat på denna offentliga hearing om Lissabonstrategin.

Därmed förklarar jag hearingen avslutad.